

Imeř

REVUE PRO DUCHOVNÝ ŽIVOT

ROČNÍK VI.
1946.

ČÍSLO

1-2

REVUE SMER.

Redaktor: Prof. Dr. INOCENT MÜLLER, OP.
Redakcia a administrácia: KOŠICE, Mäsiarska ul. 6.

Časopis vychádza prvého každého mesiaca okrem prázdnin.
Z á v i e r k a č í s l a d o 5. v m e s i a c i.
PREDPLATNÉ na rok 80.- Kčs, Bohoslovci a študenti 40.- Kčs.
Č í s l o š e k u R E V U E S M E R : 6181.

OBSAH:

CESTY.	Strana:
Redaktor:	
V mene Pána Ježiša Krista	1.
Dr. Inocent Müller, OP:	
Anjeli a náš duchovný život	3.
Viliam Hofka:	
<u>Kristus žijúci v nás</u>	9.
Dr. Emil Stach:	
Prečo nemôžeme prijať panteizmus?	18.
Marcel Horniak, SS:	
Rozumárstvo - prekážka duchovného života	24.
Dr. Emil Stach:	
Význam dogiem pre náš nábožensko-mravný život	47.
Dr. Anton Harčár:	
Stvorený na podobu Boha	59.
A. D. Sertillanges, OP:	
Verím v svätú Cirkev všeobecnú	66.
DO VÝŠAV.	80.
ŽIVOT.	82.
LITERATÚRA.	95.

V mene Pána Ježiša Krista.

Chesterton vari najlepšie vystihol chorobu dnešných čias, keď napísal: „Ludia objavujú nové ideály, lebo sa neopovažujú prijať staré. Dívajú sa s nadšením do budúcnosti, lebo sa boja poďať sa nazad. Kult budúcnosti je nielen slabosťou, ale aj nízkym strachom nášho veku. Budúcnosť si môžeme urobiť tak úzku, ako len chceme; minulosť musí ostať takou širokou a rušnou, ako je ľudstvo samo.“

Veď naozaj, dnešný človek nemá času hľadať do minulosti, lebo pred ním stojí iba budúcnosť a tú chce akosi vytvoriť rýchlo, cez všetky prekážky. No skúsenosť nás poučuje, že jestvujú niektorí činitelia, s ktorými každý musí rátať v prítomnosti aj v budúcnosti. Veľduchovia, keď tvorili svoje diela, hľadeli na minulosť a tvorili pre budúcnosť.

Pre náš ľudský život jestvuje tiež jedna skutočnosť z minulosti, bez ktorej nemožno ani dnes tvoriť niečo pre prítomnosť alebo plánovať niečo do budúcnosti. Do ľudských dejín najhlbšie, najúčinnnejšie a najpožehnannejšie sa zapísal Boží Syn, Ježiš Kristus, ktorý ukázal ľudstvu správny cieľ života aj cestu k nemu. Preto „v mene Ježišovom musí pokľaknúť každé koleno tých, ktorí sú v nebesách, na zemi i pod zemou“. Kristus je majiteľom skoro dvatisícročnej minulosti a je sú-

časne Kráľom budúcnosti. Len pochabý človek by tvrdil, že bez Krista vytvoríme si krajší zajtrajšok.

Hľadíme teda na Kristovu minulosť, ktorá sa uskutočnila v rímskokatolíckej Cirkvi a vidíme, že pod vládou Kristovou láska a spravodlivosť zasnubovaly ľudstvo do sväzku pokoja; odstraňovali nedorozumenia a tvorily nehnúce duchovné aj hmotné hodnoty. Kristus ukázal ľuďom spoločného Otca, ktorého majú byť dietkami a tak položil nenahraditeľný základ na skutočné sbratanie národov celej zemegule. Preto niet naozaj iného mena, v ktorom by dnešný svet dosiahol trvalého pokoja, okrem mena Vykupiteľa a Spasiteľa — Ježiša Krista.

Preto aj my vstupujeme do šiesteho ročníka v mene Pána Ježiša Krista. Náš cieľ vám všetkým je jasný a známy: Vychovať z katolíckej slovenskej inteligencie ľudí telom aj dušou oddaných Kristu a svätej Cirkvi rímskokatolíckej. Otvoriť vám sväté žriedla nevyčerpatelných pokladov učenia a života katolíckych veľduchov z minulosti, aby slovenská prítomnosť aj budúcnosť vyrástala na žulových základoch svätého života tých, čo dnes tvoria hodnoty pre budúcnosť.

Katolícka minulosť je veľmi bohatá, lebo je to minulosť Kristova. SMER z tohto bohatstva bude vám rozdávať pravdy Ducha Kristovho, aby tento Duch vytváral z nás všetkých poslušné dietky Otca nebeského.

Redaktor.

Anjeli a náš duchovný život.

Dr. Inocent Müller, OP.

V Kristu Ježišovi dal nám Boh všetko, čo potrebujeme na dosiahnutie životného cieľa. No božia múdrosť určila nám na ceste k tomuto cieľu vzory a ochrancov, lebo cesta je naozaj dlhá, nebezpečná. Významnú úlohu na tejto ceste majú aj anjeli. Je zaujímavé, že v duchovnom a vôbec v náboženskom živote málo sa vraví o anjeloch. Sem-tam niečo o nich povieme malým deťom alebo pohovoríme si o nich na Vianoce; no málo uvažujeme o ich poslaní, o ich úlohe v našom osobnom duchovnom živote. A z Písma vieme, že majú naozaj veľkú úlohu v živote jednotlivca aj spoločnosti, preto načim toto ich poslanie poznať.

Anjeli podľa učenia katolíckej Cirkvi sú duchové stvorené bytosti, podstaty. O ich jestvovaní máme jasné zprávy v Písme. V Starom zákone napríklad sa vraví, že po hriechu prvých rodičov cherubin bol postavený pred bránu raja.¹ Večer do Sodomy prišli dvaja anjeli;² Jakub videl rebrík, po ktorom vystupovali a zostupovali anjeli;³ anjel chránil troch mládencov v horiacej peci;⁴ anjel Rafael bol poslaný k Tobiášovi, aby ho uzdravil.⁵

Ešte jasnejšie vraví o anjeloch Nový zákon. Archanjel Gabriel bol poslaný k Zachariášovi a k Panne Márii, aby oznámil narodenie Jána Krstiteľa a vtelenie Krista Pána.⁶ Anjel rozkázal Jozefovi, aby vzal Máriu, svoju

¹ Gen. 3, 24.

² Gen. 19, 1.

³ Gen. 28, 12.

⁴ Dan. 3, 49.

⁵ Tob. 3, 25.

⁶ Luk. 1, 11—38.

manželku,⁷ a utiekol do Egypta⁸ a potom, po smrti Herodesovej, aby sa vrátil.⁹ Pri narodení Krista Pána veľké množstvo anjelov zjavilo sa pastierom a spievali: *Sláva na výsostiach Bohu.*¹⁰ Otec môže dať Synovi viac ako dvanásť plukov anjelov na ochranu.¹¹

Z týchto výrokov svätého Pisma vyplýva, že anjeli nie sú nejaké posvätné vnuknutia nebeské, ako vravia daktorí protestanti; ani nie sú to obyčajné sily prírody, ako zasa tvrdia racionalisti. Anjeli, o ktorých je reč v Pisme, konajú niektoré skutky, činy, ako osoby, rozprávajú, vykonávajú rozkazy, donášajú zprávy atď. Ani nie sú Iudia, ktorých Boh určuje na nejaké úlohy, lebo podľa Pisma sú vyšší, ako Iudia. „Anjelom svojim prikázal o tebe, aby ťa chránili po všetkých твоjich cestách.“¹² „Dobrorečte Pánovi všetci anjeli jeho, vy mocní v sile, ktorí vykonávate jeho slovo a ste poslušní hlasu jeho reči.“¹³ Anjeli tiež slúžili Kristovi po pokušení.¹⁴

Napokon anjeli nie sú duše zomrelých Iudí, ako to tvrdia špiritisti, lebo mnohí z anjelov hneď po stvorení zhrešili, kým duše zomrelých nemôžu už hrešiť.

Na anjeloch odzrkadľuje sa veľkosť a vznešenosť božích vlastností. Každý anjel predstavuje určitý stupeň nekonečného Bytia — Boha. Na jednom vidíme silu, na druhom lásku, na iných zasa múdrosť, atď. Každý z anjelov je výtvorom krásy božieho pôvodu, preto klania sa a chváli Boha v takej dokonalosti, v akej bol stvorený. Preto aj v

⁷ Mat. 1, 20.

⁸ Mat. 2, 13.

⁹ Mat. 2, 19.

¹⁰ Luk. 2, 13.

¹¹ Mat. 26, 53.

¹² Ž. 90, 11.

¹³ Ž. 102, 20.

¹⁴ Mat. 4, 11.

anjeloch uctieваме Boha samého, lebo nám predstavujú sťa priehľadne kryštalny črty a dokonalosti najdokonalejšieho Bytia. A pretože anjeli boli stvorení v nadprirodzenej kráse a v skúške obstáli, hľadia usťavične na Boha, sú blažení: „*Ich anjeli v nebesách vždycky vidia tvár môjho Otca, ktorý je v nebesách.*“¹⁵

Anjeli v nebesách sú spojení s Kristom, od korého prijali každú milosť a s ním, ako Prostredníkom, klaňajú sa a chvália božiu velebnosť a je to ich šťastím, že v tomto spojení aj ich klaňanie nadobúda väčšiu hodnotu: „*Skrze ktorého tvoju velebnosť chvália anjeli, klaňajú sa jej panstvu, trasú sa pred ňou mocnosťí.*“ Keď sa teda spojujeme s Kristom Pánom, aby sme sa vedeli Pánu Bohu klaňať, pripojujeme sa súčasne aj k anjelom a tak súzvučná chvála a klaňanie sa všetkých iba získava na svojej dokonalosti, je dokonalejším oslavováním Boha všemohúceho.

Anjeli sú teda naši bratia v poriadku nadprirodzenom, lebo tak, ako my, zúčastňujú sa milosťou na božom živote, preto sa naozaj zaujímajú o našu spásu, túžia po tom, aby sme prišli k nim do neba, aby sme spolu s nimi mohli chváliť Boha a radovať sa z neho v blaženom videní.¹⁶ Preto naozaj s radosťou prijímajú rozkazy Boha, týkajúce sa našej spásy. Anjeli sú totiž vykonávatelmi božích rozkazov, vravieme, že Boh ich *posiela*, aby niečo *vykonávali*. Napríklad Hospodin povedal Mojžišovi: „*Hľa, ja pošlem svojho anjela, aby šiel pred tebou a chránil ta na ceste.*“¹⁷ „*Poslaný bol anjel Gabriel od Boha do mesta galilejského...*“¹⁸ Na konci sveta „*Syn človeka*

¹⁵ Mat. 18, 10.

¹⁶ A. Tanquerey: *Précis de théologie ascétique et mystique*, str. 127.

¹⁷ Ex. 23, 20.

¹⁸ Luk. 1, 26.

pošle svojich anjelov..."¹⁹ Boh totiž pri riadení sveta určil taký poriadok, že, hoci sám bezprostredne vplýva na každé stvorenie, jednako chce, aby nižšie bolo riadené vyšším, hmotné duchovným, menšie väčším. No a anjeli sú duchové podstaty a ako také prevyšujú všetky stvorené bytosti. Preto Boh ich používa pri riadení sveta, posiela ich na svet ako vykonávateľov svojich rozkazov. Anjeli, hoci opúšťajú nebo, neprestávajú vidieť Boha. Preto kdekoľvek uskutočňujú svoje poslanie, sú vždy blažení. Ani sa nezmenšuje ich dôstojnosť, keď opustia nebesá, tak, ako kráľ nič nestratí z kráľovskej dôstojnosti, keď zostúpi s kráľovského trónu, opustí palác a odíde do iných miest kráľovstva. Svätý Pavol dodáva,²⁰ že „*služobní duchovia (anjeli), sú poslaní slúžiť tým, čo dosiahnu dedičstvo spásenia.*“ Anjeli naozaj túžia iba po tom, aby na miesta padlých anjelov prišlo čo najviac ľudí, ktorí by miesto nich sa klaňali Bohu a ho oslavovali. A nakoľko sami zvíťazili nad zlými duchami, tiež si želajú chrániť nás proti útokom nepriateľa našej spásy. Preto najmä v pokušeniach máme ich vzývať o pomoc. Ďalej, anjeli prednášajú Bohu naše modlitby,²¹ totiž, aby som tak povedal, posilňujú, podpierajú ich vlastnými prosbami. Načim preto častejšie utiekať sa k anjelom o pomoc, najmä v ťažkých chvíľach a predovšetkým v hodinke smrti, aby stáli pri nás a pomáhali nám odražáť posledné útoky satanaša a tak aby odprevadili našu dušu do neba.

Svätý Tomáš pripomína,²² že smýšľanie, názor človeka v konaní často sa mení, preto sa mýli a odkláňa od dobra. Je pravda, pokračuje anjelský Učiteľ, že človek slobodnou vô-

¹⁹ Mat. 13, 41.

²⁰ Zid. 1, 14.

²¹ Tob. 12, 12.

²² Suma teol. I, ot. 113, čl. 1.

Iou môže sa chrániť zla, ale nie dostatočne, lebo od dobra odvracajú ho vášne a náklonnosti k zlu. Podobne aj všeobecné poznanie prirodzeného zákona usmerňuje akosi človeka k dobru, ale nie dostatočne, lebo keď má použiť všeobecné zásady práva k jednotlivým činom, stáva sa, že mnohonásobne chybí. Preto Boh určil anjelov, aby človeka riadili a hýbali k dobru, aby sa nemýlil, aby ľahšie a istejšie konal dobro.

O poslaní anjelov rímsky katechizmus znamená toto: „Božia Prezreteľnosť určila anjelom úlohu, aby chránili ľudské pokolenie a boli na pomoci jednotlivým ľuďom, aby neutrpeľi ťažšiu škodu. Lebo ako rodičia, keď deti nastupujú na nebezpečnú a ďalekú cestu, určujú im strážcov a pomocníkov proti nebezpečenstvám, tak aj Otec nebesky na cestu, ktorou ideme do nebeskej vlasti, každému z nás určil anjelov, pomocou ktorých môžeme sa vyhnúť úkladom nepriateľa... a pod ich vedením kráčať správnu cestou.“

Podľa tradičného učenia Cirkvi svätej každému človeku je určený jeden anjel, ktorý sa o neho osobne stará: je to *anjel strážny*. Tu na svete totiž ochrana anjelov sa považuje ako dostatočná milosť k spáse, ktorá sa nikomu neodopiera, preto ani pomoc anjelov nikomu sa neodoprie. Ďalej, svätí Otcovia a cirkevní Učitelia vravia, že každý jednotlivý človek má svojho anjela strážcu. Svätý Tomáš odôvodňuje to takto: „Ochrana anjelov je vykonávaním Božej Prozreteľnosti voči ľuďom. Pomer Božej Prozreteľnosti je iný k ľuďom a iný k porušiteľným stvoreniam, lebo ináč sa má k neporušiteľnosti. Ľudia sú neporušiteľní nielen ako spoločný druh, lež aj čo do vlastných tvarov jednotlivcov, ktorými sú rozumové duše, čo o iných porušiteľných veciach nedá sa povedať. A je jasné, že Božia Prozreteľnosť vzťahuje sa ponajprv na tie, čo

večne ostannú... A ako je pravdepodobné, že jednotlivým druhom Boh určuje za ochrancov jednotlivých anjelov, tak je tiež rozumné, aby jednotliví ľudia mali svojich strážnych anjelo." Svätý Tomáš tiež poznamenáva, že strážneho anjela dostane každý človek hneď pri krste.

Niektorí bohovedci učia, že vysokopostavené osoby, ako je pápež, biskup, vládár, atď., okrem anjela strážneho, ktorého majú od narodenia, majú aj iného, ktorý ich riadi vo vykonávaní úradu. Ba teolog Sylvius tvrdí, že pravdepodobne aj mestá, fary, rehoľné spoločnosti, atď., majú svojich anjelov, ktorí im pomáhajú dosiahnuť určený cieľ.

Anjel strážny nikdy neopustí svojho chránenca celkom. On je totiž vykonávateľ Božej Prezreteľnosti, ktorej činnosť celkom nikdy neprestáva. No opúšťa človeka v tom smysle, že neprekazí, aby povedzme človek neupadol do hriechu, alebo aby nebol sužovaný a podobne.²³

Teda poslaním anjelov v duchovnom živote človeka je: Chrániť ho pred nebezpečenstvami tela i duše; krotiť zlých duchov, aby ľuďom neškodili;²⁴ vzbudzovať v duši svätejšie myšlienky a spasiteľné rady; prednášať Bohu naše modlitby a vyprosovať nám od neho pomoc;²⁵ osvecovať rozum človeka tak, že nám pochopiteľne, ľahko predkladajú pravdy života a napokon, chránia svojich chránencov v hodinke smrti a po smrti odvedú ich do neba alebo navštevujú v očistci.

Prostredníctvom strážneho anjela bývame takto v ustavičnom spojení s nebom a túto skutočnosť musíme veru využívať pre svoje duchovné dobro. A to tak, že ponajprv bude-

²³ Suma teol. I, ot. 113, čl. 6.

²⁴ Tob. 6, 8; 8, 3.

²⁵ Tob. 12, 12.

me ho uctievať ako jedného z tých, čo stále vidia tvár Boha a pred nami sú zástupcami Otca nebeského. Pousilujeme sa tiež napodobniť jeho vernosť v službe Bohu. Ďalej, anjelovi strážnemu musíme dôverovať, lebo je mocný a s radosťou chce nám pomáhať. Musíme sa k nemu obrátiť najmä vtedy, keď nás diabol pokúša, lebo anjel dobre pozná spôsoby tohto odvekého nepriateľa človeka. Sme v nebezpečnom položení, keď načim rýchlo a opatrne sa rozhodnúť; je reč o povolení a nevieme si poradiť: v takýchto prípadoch obráťme sa na anjela strážcu, ktorý iste pozná božie úmysly a pomôže nám. Alebo sme pred dôležitým a ťažkým rokovaním s bližným. Prosme jeho strážneho anjela, aby pripravil svojho chránenca na tento úkon. A napokon anjela strážneho musíme aj milovať. Veď naozaj, je to verný priateľ, ktorý je vždy na porúdzí kedykoľvek nám pomôcť. Na tohto priateľa s láskou pamätajme najmä vo chvíľach, keď sa nám zdá, že sme sami, že celý svet nás už opustil... Nie, je niekto s nami... nikdy nie sme sami, s nami je vždy nám oddaný a veľkodušný priateľ: anjel strážca.

Kristus žijúci v nás.

Viliam Hofka.

4. V náručí Otcovom.

Vnútorňý život vteleného Syna Božieho by sa mohol krátko definovať: *láska k Otcovi*. Láska, prýštiaca z bezprostredného videnia Otca.

Keďže však milovať je chcieť alebo nechcieť to isté, čo osoba milovaná, bolo aj Kristovi už pri vstupe na tento svet devízou: *plniť vôľu tohto, ktorý ho poslal*.¹ To mu bolo

¹ 2. 39, 8; Ján, 6, 38.

pokrmom po celý zemský život.² A keď už splnil všetko, čo mu bol Otec uložil,³ ochotne odovzdal do jeho rúk aj to posledné, čo mu ešte ostalo: svoj mladistvý život. Celý patrilo Otcovi, ako zas Otec celkom patrilo jemu.⁴ „*Jeho svet, jeho skutočnosť, jeho život, to bol — Otec.*“⁵ Toto zameranie Kristovho života k Otcovi bolo vlastne len logickým dôsledkom jeho bytostného vzťahu k prvej božskej Osobe. „Operari sequitur esse.“ Činnosť a bytie sú súvzťažné.

Kristus, ako druhá božská Osoba, je splodený Otcom. Otec je teda jeho Pôvodcom, jeho *raison d'être*. Jemu vďačí za všetko, čo má. Celým svojim bytím je zaľakotvený v ňom, v Otcovi. „*Ja a Otec sme jedno... Filipe, kto mňa vidí, vidí i Otca... Neveríte, že ja som v Otcovi a Otec je vo mne? To on, Otec, ktorý zostáva vo mne, koná skutky.*“⁶

Odtiaľ to jeho životné lipnutie na Otcovi, odtiaľ tá jeho nežná a veľká láska k nemu.

Do tohto bytostného vzťahu Syna k Otcovi bola vliahnutá aj jeho ľudská prirodzenosť. Kristus aj ako Človek je vlastným Synom Božím. Synovstvo alebo otcovstvo je totiž pojem, ktorý sa viaže na osobu. A tá je u Krista iba jedna: božská. Ľudská prirodzenosť Kristova, hypostaticky spojená s jeho prirodzenosťou božskou, je práve tak vlastná Slovu, druhej božskej Osobe, ako jeho prirodzenosť božská.

Táto skutočnosť má nedozierny význam aj pre nás. Nielen preto, že Kristus, vykvrácajúci za nás, až nad mieru zadosťučinil za naše hriechy — jeho ľudské činy mali totiž hodnotu božskú, nekonečnú, — ale najmä

² Ján, 4, 34.

³ Ján, 17, 4.

⁴ Ján, 17, 10.

⁵ K. Adam: *Jesus Christus*, III. vyd. str. 149.

⁶ Ján, 10, 30 a 14, 9—10.

preto, že krstom aj my sme boli včlenení do jeho ľudskej prirodzenosti, ktorej sme sa tak stali údmi, integrálnymi časťami. „Celý človek, to je hlava a údy. Kristus je tou hlavou, my sme tými údmi. Celý Kristus, to je on a my... Kristom sme sa stali!“⁷

Sme teda doplnkom, alebo ako píše Apoštol, „plnosťou Kristovou“.⁸

Kristus si privlastnil našu prirodzenosť pri svätom krste. Pri svätom prijímaní, keď miesi naše telo so svojím a svoju krv mieša s našou, toto sjednotenie s nami dovŕšuje. Je a žije v nás a my v ňom.⁹

Takto stmelení s jeho prirodzenosťou ľudskou, prichádzame do neveriteľne tesného spojenia aj s jeho prirodzenosťou božskou, ktoré — hádam to nebude opovážlivosť — môžeme nazvať: *srastenie*.

Keďže sme teda Kristovým človečenstvom srastení s jeho božstvom a sme s ním „ako by jedna osoba“ (svätý Tomáš), nevyhnutne sa dostávame aj do veľmi úzkeho vzťahu s Otcom, v ktorom Syn spočíva. Najjednoduchšie a najhlbšie tento pomer vyjadril sám Kristus: „Ja som v Otcovi svojom, vy ste vo mne a ja vo vás.“¹⁰ „Váš život je skrytý s Kristom v Bohu, píše zas svätý Pavol Kolosanom.“¹¹

S Kristom, s ktorým máme jedno telo, jednu krv, jeden život a s ktorým sme ešte aj jedného Ducha,¹² sme vtiahnutí do náručia jeho Otca. Naš pomer k nemu je obdobný pomeru vlastnej ľudskej prirodzenosti Kristovej. Otec vidí v nás nielen svoje prijaté dieťa, ale spoznáva v nás údy *vlastného svojho*

⁷ Svätý Augustín: Tract. in Joan. XXI, 8—9.

⁸ Ef. 1, 23.

⁹ Ján, 14, 20. Gal. 2, 20.

¹⁰ Ján, 14, 20.

¹¹ 3, 3.

¹² 1 Kor. 6, 17.

Syna, s ktorým tvoríme tajomnú, mystickú jednotu, jeden životný celok.

Nevesta, ktorá je so svojim ženíchom jedno telo, je bližšia jeho otcovi ako prijaté dieťa, ktoré je s prijímajúcim otcom spojené len zovňajším sväzkom právnym a mravným, ale nie krvným.

My sme tou nevestou, keďže sme s Kristom zasnúbení¹³ a s ním krvne a bytostne (a nielen mravne) spojení, strastení.

Nie sme teda synmi božím *popri* Jednorodennom, lež sme v ňom a s ním *len jedným Synom Otca nebeského*.¹⁴ A preto nás Otec miluje *tou istou láskou*, čo jeho. „Nech láska, ktorou si mňa miloval, sa rozprestrie i na nich, keďže ja som v nich.“¹⁵

Však preto poslal Otec na svet svojho Syna, aby skrze neho rozšíril svoju otcovskú lásku i na tých, ktorých predurčil, aby zobrazili v sebe jeho Syna¹⁶ — čiže na tých, v ktorých Syn rozvil svoje božské synovstvo a do ktorých vliat svoj vlastný život. „V tom sa prejavila láska božia k nám, že svojho jednorodného Syna poslal na svet, aby sme žili skrze neho.“¹⁷

Život, ktorý prúdi z Krista do nás, vyvie-
ra z Otca. Kristus je jeho Sprostredkovate-
lom. Kristus eucharistický. Stal sa Chlebom,
nie tak preto, aby býval *medzi nami*, ako skôr
preto, aby býval *v nás*, žeby sme žili z neho
tak, ako On žije z Otca. „Kto je moje telo a
pije moju krv, zostáva vo mne a ja v ňom ...

¹³ 2 Kor. 11, 2.

¹⁴ Porov. Scheeben: *Mysterien*, vyd. 1941, str. 318 a 319.

¹⁵ Ján, 17, 26.

¹⁶ Porov. Rim. 8, 29—30.

¹⁷ 1 Ján 4, 9.

Ako ja žijem z Otca, tak ten, kto mňa je, bude žiť zo mňa.“¹⁸

Otec je teda Princípom života Kristovho, ale i nášho. Je ako by Koreň, z ktorého vyrastá Kristus-Kmeň. Do tohto sme zas vštepení my — ratolesťi.¹⁹

A práve pre toto organické spojenie s Otcom cez Krista, pre túto podivnú, ale skutočnú symbiózu, sa môžeme *nielen nazývať, ale skutočne aj byť* dielkami božími.²⁰ Veď kde niet sjednotenia prirodzenosti a života, tam niet ani otcovstva a synovstva. My však máme účasť na prirodzenosti a živote božom,²¹ pretože sme srastení s Kristom, z ktorého prúdi jeho božský život do našich duší. „Kto má Syna, má život; kto Syna nemá, nemá života.“²²

— Kristus bol celým svojim bytím i žítím zameraný k Otcovi. Otec bol jeho jedinou myšlienkou, jeho jedinou láskou. Všetko mu rozprávalo o ňom: vtáci nebeskí i ľalie poľné, celá božia príroda i ľudia. Vždy a všade videl a miloval len jeho. V ňom bol a v ňom žil. Otec bol jeho živlom. Všetko vzťahoval na neho. Sebe nič nepripisoval, ani učenie, ktoré ohlásil,²³ ani skutky, ktoré konal. „Ja od seba nič nekonám“²⁴ — vyhlásil proste.

Láska k Otcovi ho nútila, aby robil vždy len to, čo sa páčilo jemu.²⁵ Celý jeho život bolo neprestajné: „Áno, Otče!“²⁶

A táto láska Kristova bola pri krste svä-

¹⁸ Ján, 6, 57—58.

¹⁹ Porov. Ján 15, 1—8.

²⁰ 1 Ján 3, 1.

²¹ 2 Peter. 1, 4.

²² 1 Ján 5, 12.

²³ Ján, 17, 16.

²⁴ Ján 8, 28.

²⁵ Tamtiež, v. 29.

²⁶ Mat. 11, 26.

tom skrze Ducha sv. vliata i do našich srdc.²⁷
Môžeme milovať Otca tou istou láskou, čo
Kristus!!

On— božský Prometheus — sniesol nám
s neba tento posvätný oheň a nemá iného žela-
kania, než aby blčal a zapálil srdcia všetkých.²⁸

Však preto si nás privtelil, aby mohol
v nás ďalej milovať svojho Otca a aby sme
i my boli tam, kde je On — v náruči Otcovom.²⁹

5. V jednom Duchu.

Vykupiteľské dielo božie spočíva nielen
v tom, že Boží Syn svojou krvou zmyl s nás
hriechy a že už viac nie sme synmi božieho
hnevu. To je len negatívna stránka vykúpe-
nia. Pozitívna je v tom, že sme včlenení do
Kris'a a tak vovedení do spoločenstva s Naj-
svätejšou Trojicou.³⁰ Naše božie synovstvo
nie je teda napodobeninou synovstva Kristov-
ho, ale skôr jeho rozšírením. Aj naša účasť
na božom živote nadobúda svoju nekonečnú
hodnotu najmä odtiaľ, že vyviera z vlastnej
ľudskej prirodzenosti Syna Božieho, s ktorou
sme srastení. Toto srastenie je najdokonalejšim
zobrazením bytostnej jednoty Otca a Syna
v Duchu Svätom. V Kristu sa dostávame
do zvláštného dôverného vzťahu k trom Bož-
ským Osobám, ktorý nekonečne presahuje po-
žičdavky každej stvorenej bytosti a je pri-
rodzeným len ľudskej prirodzenosti Kristovej.
Z nekonečnej milosti božej sme teda tým, čím
je Kristus svojou prirodzenosťou rodom.³¹

Pri *logickom* postupe sa nám najprv na-
črtá náš vzťah k druhej Božskej Osobe, lebo

²⁷ Rim. 5, 5.

²⁸ Luk. 12, 49.

²⁹ Ján, 17, 24.

³⁰ 1 Ján, 1, 3.

³¹ Svätý Augustín: *Sermo* 139, 1.

však sme mystickými údmi jej vlastnej ľudskej prirodzenosti. Potom je nám zrejmy náš pomer k Otcovi, ktorý je Pôvodcom Syna a tak aj nás, jeho údov. „Ja som v Otcovi svojom a vy vo mne.“³² Napokon prichádza do úvahy náš postoj k tretej Božskej Osobe, k Duchu Svätému. Časove však nepatríme skôr Synovi ako Otcovi alebo Duchu Svätému, pretože nikto nemôže byť najprv synom a až potom mať otca. Táto súvzťažnosť platí aj o Duchu Svätom. „Duch Boží prebýva vo vás. Kto však nemá Ducha Kristovho, ten nie je jeho.“³³

Byť v Kristu, znamená teda toľko, ako byť aj v Duchu Svätom. To preto, že Duch Svätý je *Duchom Kristovým*, ktorým je pomazané a presiaknuté jeho človečenstvo.³⁴ Čo je potom zrejmejšie, ako že ten istý Duch preniká aj nás, údy Kristove, aby tak dovíril našu jednotu s našou Hlavou? „Však práve tým sa stávame prirodzenému Synovi Božiemu najviac podobnými, že v nás osobne prebýva ten istý Duch, ktorý prebýva i v ňom.“³⁵ A preto je naše spojenie s Kristom najvernejším odzrkadlením bytostnej jednoty Otca a Syna, lebo máme s Kristom spoločné to, čo je spoločné Otcovi a Synovi, totiž Ducha Svätého. Ten istý Plameň, ktorý svára Oboch v jednu Bytosť, svára aj našu a Kristovu ľudskú prirodzenosť ako by v jednu bytosť, v jedného Krista. Sme teda nielen „jedného tela“³⁶ s Kristom, ale i „jedného Ducha“,³⁷ pretože „kto je primknutý k Pánovi, je s ním jedného Ducha.“³⁸ Náš vzrast v Kristu je aj vzrastom v Duchu Svätom. Pri svätom prijímaní pijeme zo

³² Ján, 14, 20.

³³ Rím. 8, 9.

³⁴ Porov. Iz. 1—3.

³⁵ Scheeben: *Mysterien* 1941, str. 145.

^{36—37} Ef. 4, 4.

³⁸ 1 Kor. 6, 17.

Srdca Kristovho nielen jeho krv, ale aj jeho Duch,³⁹ takže sme nositeľmi nielen Krista, ale aj Ducha Svätého, ktorý v nás, ako vo svojom chráme, prebýva a ktorému, tak ako Kristovi, celkom patrime.⁴⁰

Duch Svätý je Duchom Kristovým, ale rovnako aj Otcovým,⁴¹ pretože vychádza z oboch ako zo svojho spoločného Pôvodu. On je Dovŕšiteľom jednoty Otca so Synom a tak aj s nami. „V tom sa javí naše spojenie s Otcom nebeským najžiarivejšie, že nám poslal svojho vlastného Ducha.“⁴² Keď platí apodiktický výrok Kristov, že nikto neprijde k Otcovi, ak nie cez neho,⁴³ nie menej platí aj zásada, že tento prístup k Otcovi máme skrze Krista v jednom Duchu.⁴⁴ Len preto, že máme Ducha vlastného Syna Božieho, smieme aj my, prijatí synovia boží, volať ku Kristovmu Otcovi: „Abba, Otče!“⁴⁵

Môžeme teda povedať, že Duch Svätý je nám tým, čím je Kristovmu človečenstvu: Ohnivom, spájajúcim nás so Slovom aj s Otcom, aby sme — podľa slov samého Krista — boli s nimi a medzi sebou jedno tak, ako Oni sú jedno medzi sebou.⁴⁶

Lež Duch Svätý je nielen Pôvodom nášho bytosného spojenia s Bohom, ale aj Pôvodom našej nadprirodzenej činnosti, nášho nového života v Kristu. Však ani nemôže byť život údov stvárňovaný iným duchom, ako život Hlavy — Krista, ktorý od prvej chvíľky

³⁹ Ef. 5, 18 a 1 Kor. 12, 13.

⁴⁰ 1 Kor. 3, 16—17 a 6, 19—20.

⁴¹ Mat. 10, 20.

⁴² Scheeben, tamže.

⁴³ Ján, 14, 6.

⁴⁴ Ef. 2, 18.

⁴⁵ Rim. 8, 15.

⁴⁶ Ján, 17, 21.

svojho zemskeho žitia⁴⁷ až do poslednej⁴⁸ bol neprestajne pod vplyvom Ducha Svätého. Skrze Ducha Svätého sme znovuzrodení pri krste svätom⁴⁹ a prijatí za dieťky božie.⁵⁰ On nás učí každej pravde;⁵¹ rozlieva do našich srdc lásku božiu;⁵² vzdychá za nás nevysloviteľnými vzdychmi.⁵³ Slovom on je Rozdávatel všetkých nadprirodzených darov.⁵⁴ Tým sa líšia boží synovia od synov tohto sveta, že sa dávajú viesť Duchom Božím,⁵⁵ ako sa ním nechal viesť aj vlastný Boží Syn.⁵⁶

Preto poslaním Ducha Svätého, žijúceho v nás, je: *vliat do nás život Kristov, vytvorit z nás Krista.* „Kristus sa z Ducha Svätého počal v svaťosti, aby bol prirodzeným Synom Božím; iní sú Duchom Svätým posvätení, aby boli prijatými synmi božími.⁵⁷

V spoločensťve s Duchom Svätým sa naše spolužitie s Otcem i Synom sceľuje a utužuje a ich láska k nám nadobúda perspektívy nekonečné, božské, pretože Duch lásky Otcovej k Synovi a Synovej k Otcovi vanie aj naším bytím a žitím a strhuje nás do náručia obidvoch, v ktorom aj sám spočívá.

⁴⁷ Luk. 1, 35.

⁴⁸ Žid. 9, 14.

⁴⁹ Ján, 3, 5.

⁵⁰ Rim. 8, 15.

⁵¹ Ján, 16, 13.

⁵² Rim. 5, 5.

⁵³ Rim. 8, 26.

⁵⁴ 1 Kor. 12, 11.

⁵⁵ Rim. 8, 14.

⁵⁶ Mat. 4, 1.

⁵⁷ S. th. III., q. XXXII, art. 1.

Prečo nemôžeme prijať panteizmus ?

Dr. Emil Stach.

Panteizmus je filozoficko-náboženský systém, ktorého dogmou je: *Credo in naturam-malrem omnipotentem*. Panteizmus podľa toho pokladá za pôvodcu všetkých vecí nie nekonečného ducha, osobu, t. j. Boha, ale prírodu, ako bytosť nevyhnutnú, večnú a najvyššiu, no nie ako osobu. Podľa panteizmu všetko je Boh. Medzi Bohom a svetom niet vecného rozdielu. Svet nebol stvorený, je iba prejavom absolútnej a neohraničenej prapodstaty. Táto prapodstata nie je pasívna, ale sa rozvíja. Rozvíja sa rôznymi prejavmi.

Niekorí panteisti tieto prejavy považujú za čosi skutočné. Iní zase tvrdia, že je to iba logický proces. Podľa toho rozoznávame panteizmus realistický a idealistický. Hlásateľom prvého je Baruch *Spinoza*. Druhý hlásal *Hegel* so svojimi žiakmi. Podľa Hegela svet je súhrnom všetkých protikladov v absolútne a jestvuje iba v myšlienke. Postup pri vývoji prapodstaty by bol podľa Hegela tento: V myšlienkovom svete sa najprv vytvoril klad, potom zápor a konečne zápor záporu, čiže tožnosť kladu a protikladu. Tieto názory sú skôr iba neplodnými abstrakciami suchého filozofického rozumu, ktorý nepozná reálny život.

Veď takéto závery celkom odporujú zdravému ľudskému rozumu. Lebo keď všetko je božstvom, potom aj človek je Boh. Poľom človek nemôže urobiť nič zlého. Nemožno ho ani trestať. Panteistické učenie má pre mravný život človeka katastrofálne následky. Načo potom brať na zodpovednosť vojnových zločincov? Človek-Boh predsa je svätý. Čo robí, všetko dobre robí.

Rozum ľudský celkom jasne rozlišuje medzi svetom a inými bytosťami na sive. Robíme rozdiel medzi sebou a medzi zvieratmi. Rozlišujeme medzi rastlinami a nerastmi. Podľa panteizmu medzi vecmi a medzi osobami niet vecného rozdielu. Podľa neho ľudia by museli byť aj čo do podstaty to isté. A predsa zdravý rozum aj denná skúsenosť nám jasne svedčia, že veci a osoby a zase veci medzi sebou nie sú totožné.

Rozmanitosť vecí na svete tiež nemohla vzniknúť vývojom jednej a tej istej bytosti. Idealistický vývoj je nemožný, lebo prechod z rozumového procesu k reálnym veciam je nemožný. Keď si všimneme realistickú evolúciu, zase len musíme odpovedať záporne. Pri rozvoji vec sa musí stávať čímśi, čím predtým nebola, alebo aspoň nie v tej miere. Pri vývoji musí strácať aj svoju nedokonalosť. Absolútne by takto vždy znovu a znovu získavalo dokonalosti, ktorých predtým nemalo. Toto však odporuje pojmu božstva.

Pri každom vývoji musí byť rozdiel medzi subjektom, ktorý sa rozvíja a formou, ktorú priberá pri vývoji. Subjekt pri vývoji musí byť nevyhnutne ohraničený. Ak by nebol ohraničený, musel by byť absolútny a absolútne sa nemôže rozvíjať.

K tomu ešte dodávame, že podstatný rozvoj nie je možný, lebo obsahuje v sebe protirečenia. Jedna vec by musela stratíť svoju podstatu a dostať druhú. Musela by sa stať ničím a predsa niečím. Vec môže stratíť svoju podstatu, ale to už nie je premena. Vec jednoducho prestáva byť tým, čím bola. Keďže nemožno pripustiť podstatnú premenu, ani jedna vec seba samu nemôže podstatne premeniť. Musela by sa sama urobiť a preto by súčasne jestvovala i nejestvovala. No tak hovoriť znamená by proti sebe postaviť dve pravdy.

Prípadkový vývoj pripúšťame, keď pod-

stata ostáva nezmenená a mení sa iba forma. Ten vývoj je tiež možný len vtedy, ak vec závisí od kohosi iného. Ten iný musí veci do-dať, čo jej chýba. Sám sebe nikdy nikto nedá dokonalosť. Platí dodnes pravda, že všetko, čo sa mení, mení sa pod vplyvom druhého.

Preto, ak podľa panteizmu jestvuje iba jedna podstať, tej nesmie nič chýbať, preto sa ani nemôže rozvíjať. Preto celá panteistická náuka je proti zdravému ľudskému rozumu a sám ľudský život so všetkými zjavmi panteizmus odmieta.

Na svete sú dve základné náuky: *teizmus* a *panteizmus*. Prvý sa opiera o osobného Boha. Druhý o prírodu. Prvý si volí za princíp neviditeľné a nekonečné. Druhý viditeľné a neurčité. Kto nie je teista, nuž potom musí byť panteista. Netreba si však myslieť, že panteizmus je novinkou moderných rozumov. Nie. On je tak starý, ako samotné ľudstvo. Veď kto pred storočiami neuznával Boha ako pôvod všetkých vecí, obrátil svoj zrak na prírodu, aby ona mu dala odpoveď na všetky záhady ľudského umu a jej srdca.

Panteistický Boh — t. j. príroda, bol by skôr príšerou, než dačím takým, čo by sa dalo milovať. My prírodu milujeme, ale iba ako stvorenie. Nie ako osobu, ale ako vec, ktorú stvoril Boh. My k prírode nemôžeme mať nikdy osobný vzťah a tým menej takú lásku, na akú si robí nárok osobný Boh voči svojmu stvoreniu. Veď v prírode samej niet nijakého vedomia. Niet tam rozumovej jednoty. My prírodu skôr obdivujeme a máme s ňou niekedy sústrasť. Obdivujeme ju pre jej vznešenosť a mohutnosť síl. Máme s ňou sústrasť pre jej otrockú poslušnosť nemeniteľným zákonom, ktorým všetko podlieha. Niekedy v prírode je iba mŕtva krása, ktorá sa nám nijako nevie prihovoriť do duše. Preto ju ľutujeme. A kde je potom svrchovanosť, to jest neob-

medzená moc nad každým prejavom života? Táto je nevyhnutnou vlastnosťou absolútnej bytosti. My však vidíme celkom jasne, že príroda je otrok a nie svrchovaný pán.

Podľa panteizmu aj človek, ináč „bôžik“ pre seba, mal by byť svrchovaným pánom svojho života. Mal by byť vonkoncom autonómny aj v rozumovom svete, v mravnom svete aj v spoločnosti. A je ním naozaj? Je skôr úbohé stvorenie, ako svrchovaný pán. Či sa človek aspoň narodí v tú hodinu, ktorú si sám určí? Či odíde z tohto sveta, kedy sám chce? Iba ak by spáchal samovraždu, ale i tá svedčí proti človeku zbožštenému v panteistickom smysle. Veď „boh“ nemá násilne utekať zo života. Bytie je dokonalosť a zbaviť sa bytia je veľké mínus, ktoré sa nemôže slúčiť s pojmom božstva.

Príroda nemá povahu bytosti bez príčiny. Boh sám o sebe povedal: „Ja som, ktorý som.“ Či príroda dačo také môže povedať? Nekonečnosť je prvá známka bytosti bez príčiny. Má príroda túto známku? Vôbec nie. Všetko v prírode je obmedzené. Dialky i dokonalosti všetkých vecí aj ich časové trvanie. Všetko je so železnou presnosťou odmerané. Ešte aj tam tušíme hranice, kde zrak ľudský už nepreniká. Lebo ľudský rozum ihneď robí uzávery aj v iných prípadoch, ak zbadal nedokonalosti v jednej veci. Nekonečnosť sa nedá ani deliť. Keby sme z nej mohli dostať do ruky čo len jeden atom, už nekonečnosť by sa drobila a tým by padol celý jej pojem s vznešenej výšky.

Keby príroda bola sama od seba, musela by mať svrchovanú slobodu, to jest, bola by suverenná. Nik by jej nerozkazoval, ale rozkazovala by sama. A my vidíme, že zákony prírody sú také, že si ich mŕtva hmota sama dať nemohla. Hmota je bez rozumu a bez vôle. Tá si nikdy nemôže dať sama zákon. Musí

byť ktosi iný, čo zákon pripojuje k veci, ktorá začína jesťovaf.

Človek prírodu berie do svojich služieb tak, že jej slepé sily svojim rozumom zapojí do podnikov slúžiacich ľudstvu. Teda človek je v tom ohľade svrchovanejší ako príroda, ktorá má byť podľa panteizmu prabožstvom. Človek má už v sebe určitú výšku a veľkosť, ale tie sú niekedy také, že len prezrádzajú tragickú biedu človeka. Lebo človek niekedy s tej výšky padá do priepasti, do akej sa nemôže dostať nerozumná bytosť.

Človek prvým pohľadom poznáva, že vesmír nemôže byť sám od seba. Každé dieťa cíti bez dlhého filozofovania, že zemi chýba mnoho vecí. Keď mu povie, že je Bohom, neverí vám. Stačí, keď ho len raz rozbolí hlava, aby vedelo, že ste k nemu neúprimní.

Každá skutočnosť okolo nás je obmedzená. Pravdy sú absolútne. Sú väčšie ako rozum, ktorý ich vníma. Príroda nám ukazuje len geometrické figúry. Rozum nám objavuje matematické zákony. Rozum nám objavuje aj metafyzické zákony. Tie sú už odliskom iného sveta ako je príroda. Metafyzická skutočnosť je vyjadrovaná pojmom „pravda“. Ale kde túto pravdu nájsť? Kde je jej princíp? Je ona iba prázdny pojmom? Či je to hádam sám vesmír? Prázdny pojmom nie je, lebo vyjadruje skutočnosť. Sám vesmír to tiež nie je, lebo ten má hranice. Pravda nemá hraníc. Pôvodcom pravdy nemôže byť náš duch. On má tiež svoje hranice. Má začiatok a jeho schopnosti sú obmedzené. Pravda takých obmedzení nepozná. Pravda je večná. Nestarne. Je vždy aktuálna. Duch sa zdokonaľuje. Priberá dačo také, čo predtým nemal. Preto náš duch nemôže byť princípom pravdy.

A či nevidíme na každom kroku ustavičné napätie duchov pri hájení pravdy, keď iní duchovia ju popierajú? Či pravda môže bojo-

vať proti sebe, ak by sa mala stotožňovať s ľudským duchom, alebo aspoň ak by ľudský duch mal byť jej princípom? Nikdy nie. Aj preto panteizmus padá. Lebo pravda nie je iba prázdne slovo. Nie je vo vesmíre iba ako výraz. Je vo vesmíre tak, ako umelec vo svojom diele. Náš duch ju vníma tak, ako oči slnko. Ona je dačo mimo nás. Je osobou. Je večná, nekonečná a sama od seba. Vie o sebe a poznáva seba. Meno tej pravdy je Boh. Ináč môžeme povedať, že pravda je abstraktným menom Boha.

Pravda je predmetom a životom ľudského ducha. Spravodlivosť je zasa životom ľudského svedomia. Naše svedomie uznáva určité pravidlá práv a povinností medzi slobodnými bytosťami. Tie pravidlá — to je spravodlivosť. Ale kto robí spravodlivosť? Či je ona ponechaná slobodnej vôli človeka? Potom by bola taká nestála, ako sám človek. Každý deň by sa menila. Keď spravodlivosť je skutočnosťou, musí byť skutočnosťou metafyzickou. A tá zasa môže byť niečím skutočným iba v osobe, ktorá je sama od seba. Má vôľu a môže preto vydávať rozkaz, ktorý každého zaväzuje.

Keď pravda je abstraktným menom Boha, spravodlivosť je jeho druhým menom. Pravda a spravodlivosť nie sú iba slovné hračky filozofie. Filozof dakde v kúte izby môže prísť k nim suchým a neplodným abstrahovaním. Ale ľudstvo z nich nevyhnutne žije. Každý človek nevyhnutne potrebuje pravdu pre svoj rozum a spravodlivosť, aby sa bránil. A ľudstvo sa v tej veci nemôže mýliť. Sú prípady, že človek sklamaný ľudskou spravodlivosťou, odvoláva sa na najvyšší tribunál božej spravodlivosti slovami: Volám ťa pred boží súd. Panteistické neosobné božstvo na hájenie ľudských práv je hluché a bezcitné. Takého Boha ľudstvo nehľadá a nepotrebuje.

Proti panteizmu hovorí všetko. Ľudský

rozum ho zamieta ako pomýlený filozofický systém. Ľudské srdce s k nemu nikdy nemôže skloniť, lebo panteistického Boha nemôže milovať. Ľudská duša ho odmieta ako zlý náboženský systém. Proti nemu je aj sama príroda, lebo ona kričí: Boh ma stvoril. Panteizmus zamieta aj ľudské svedomie a celá ľudská spoločnosť. Lebo prijať panteizmus do spoločnosti a podľa neho žiť, by znamenalo ľudskú spoločnosť rozvrátiť. Pre rozumného človeka zosláva na výber iba teizmus, ktorý hlása osobného Boha, Stvoriteľa neba i zeme.

Rozumárstvo — prekážka duchovného života.

Marcel Horniak, SS.

Za najspoľahlivejšiu zbraň človeka pokladajú mnohí rozum. No ten sa už neraz stal nástrojom ľudskej vrtkavosti a slepých vášní, ktoré ho premenily na nebezpečnú, dvojsečnú zbraň! A tá môže byť osudná aj pre majiteľa samého, ak nevie s ňou narábať. Nesprávnym používaním rozumu už toľkí nastúpili na mylné cesty. Unášani tvrdohlavou zatatosťou boli strhnutí do nesmyselných a bezútešných systémov, z ktorých ani pomocou Ariadninej nite nenájdu cestu k návratu.

Rozumárstvo môžeme pripodobniť mohutnej veži, ktorá pri obdivuhodnej mohutnosti má aj tieň primeraných rozmerov. Je bezpochybné, že rozum nám koná veľmi cenné služby. Detom rozumu dal nám Boh možnosť orientovať sa po spleťtých cestách života a uľahčuje nám vybrať si tú správnu, aby sme sa po nej istejšie dostali k nemu, k najvyššiemu cieľu a večnej pravde.

V rozume dostal človek spoľahlivý kompas, ktorý veľmi citlivo reaguje na každú

pravdu. Môžu naň síce pôsobiť aj iné magnetické sily, ale keď je náležite izolovaný, škála citlivosti oslane vždy presná, reaguje hneď aj na tie najmenšie výkyvy. — K rýchlomeru pripodobňujú daktorí rozum človeka, ale k takému, čo nemá len hrubé kilometrové rozdelenie, lež aj metrové stúpanie zaznačuje. Má tú výhodu, že prinúti pomalšie a tým istejšie uberať sa po cestách života. Aspoň sa včas zbadajú ostré zatáčky, zradné závozy, tajné prepadliská a vôbec také nebezpečné úseky, ktoré by znemožnily, aby sme sa bez pohromy dostali k svojmu cieľu.

Kto používa tohto meradla rýchlosti, pokojnejšie sa rozhladí po širokej oblasti života, ľahšie zmerá cestu a zhodnotí prípadné možnosti vyhnúť sa prekážkam. Neprikláňa sa k bezcenným predmetom, aby nestratil prehľad. S výšky zmapuje všetko, ako dobrý inžinier. Preto býva jeho cesta rovná, nie kľukatá a v jeho živote prekvapenie a nepredvídané obraty sú zriedkavé.

1. Stanovisko katolickej Cirkvi.

Katolícka Cirkev si uvedomuje, že ľudský rozum je dosť silný a súci najsť pravdu, preto nekladie prekážky vedeckému badaniu a všemožne podporuje zdravé intelektualistické pohyby. Lež nie také racionalistické siláctva, ktoré veria, že by rozum mohol obsiahť celú skutočnosť. Veď nik z nás nemôže byť studnicou, z ktorej samej voda vyviera. Musí predať do nej netiecť shora. Človek netvorí z ničoho, nie je sebestačný a preto nemôže byť prvým a posledným zdrojom svojej bytosti. Ale ani od sveta nemôže očakávať posledné rozlúštenie otázok.¹

Bol by hoc aj géniom, vedcom alebo

¹ P. Peter Lippert S. I.: Podstata katolíckeho človeka. SSV Trnava, 1932, str. 41 a 53.

učencom svetového mena, nemôže všetko vedieť. V nijakom odbore niet v skutočnosti neohraničeného pokroku, ale každý pokrok prechádza niekde do vyššieho, vlastne najvyššieho a tam prestáva. Niet teda skutočnosť, ktorá by sama o sebe mohla mať úplne dovriešený smysel, lebo vždy ukazuje nad seba a vždy a všade nad vlastnými hranicami má slúžiť inému. Ani najnadanejší človek neobsahuje vo svojej duši všetky pravidlá a všetky vlastnosti dobra. Cirkev miluje pokrok (no nie pokrokárstvo!), lebo púdi človeka k ustavičnej činnosti, aby prekonajúc seba dostal sa k vyšším métam. Tieto snahy ľudskej prirodzenosti využíva, keď túžbu po pokroku zapája do služby najvyššieho.

Láskou a snahou po pokroku nechce však ubíjať to, čo si cení nadovšetko: *spásu duše*. Zamietá preto ako škodlivé každé prehnané zhodnocovanie rozumových schopností človeka a ich výlučné zapojenie do oblasti empiricko-vedeckej na úkor duševných záujmov človeka. — Zastavíme sa pri niektorých heslách, ktoré často počujeme od prívržencov rozumárskych a naturalistických smerov, keď vyzdvihujú všemohúcnosť „božskej prírody“ a sebestačnosť ľudského rozumu. Zazlievajú pri tom Cirkvi, že tento ich názor neprijíma a zavrhuje.

2. Námietky a odpovede.

Z toho božského, čo mnohí hľadajú v prírode, naozaj ostane len veľmi málo. Čo sa im zdalo na nej božské, nie je podstatou, ale iba povrchom. Príroda nie je bohom, ani obrazom božím. Je a ostane iba stopou božou. Neprávom ju teda zbožňujú, veď im to nič neprinesie. Tam je príklad antického človeka. Dokiaľ žil v styku s duchmi prírody, dokiaľ budoval svoj život na mytologickom chápaní prírody, nemohol sa nad ňu povzniesť, ani vy-

tvorí prírodné a technické vedy. Človek nemôže stavať železnice a klášt telegrafické vedenia, ak sa bojí prírodných besov.² Až keď sa kresťanstvom odbožnila príroda, náukou o Bohu ako bytosti transcendentnej umožnil sa rozvoj vied prírodných a tým aj vláda nad prírodou.³ Len kresťanstvo umožnilo pozitívne bádanie prírodné a pozitívnu techniku. Toto mal pred očami *De Broglie*, keď napísal: „Nie je pravda, že veda vylučuje náboženstvo. Pravda je, že pravá veda ničí nepravých bohov a nepravá veda bojuje proti pravému Bohu.“⁴

Človek stal sa vraj *mierou vecí*, tvrdil aj Pytagoras. Hej, ale iba pre veci stvorené, nie však pre seba samého, lebo tu je mierou Boho-človek. Pre tých, čo by v neho neverili, nastúpil by musel nadčlovek. I keby bol človek uznávaný a prijatý za všeobecnú mieru vecí, prípadne za predstaviteľa a pána sveta, neprestane byť zodpovedným tomu, ktorý ho tak povýšil, keď ho stvoril na svoj obraz: Pánu Bohu. Človek je teda *akousi živou hranicou*; jeho cesta v prírode je zaťažaná tým, že podlieha a je zodpovedný Bohu. Cesta k Bohu zas je tým zaťažaná, že aj on je len tvorom a preto aj on musí prichádzať k Bohu s tým úkonom, ktorý je odlúčenie, ale súčasne aj spojenie (odlúčenie od sveta a od seba a spojenie s Bohom): skrze poslušnosť a klaňanie sa Bohu.

Jedine človek bol tak povýšený, že sa stal syntézou duše a tela, syntézou času a večnosti. Mohol by sa vyhlásiť za sebestačného, ak by bol súci uzavrieť sa úplne do seba

² N. Berdiajew: *Der Sinn der Geschichte*. Otto Reichl. Dormstadt 1925, str. 166.

³ Dominik Pecka: *Tvář člověka*. Akord, Brno 1939, str. 50.

⁴ De Broglie: *Religion et Critique*. V. Lecoffre, Paris, 1906, str. 204.

a byť cieľom pre seba. Ale v tejto uzavretosti do seba bol by nedostatok duchovosti a z toho vyvierajúca bezobsažnosť by bola popieraním večna v ňom. Cieľ a smysel človeka je nadľudský. Je to únik z biedy vznikania do výšky bytia, do vrcholu súcna, kde ho túžba ženie. Dynamika jeho ducha puďí ho ďalej. Z konečného do nekonečného, z relatívneho do absolútneho, s času do večnosti.⁵

Človek hľadal všelijaké vytáčky, aby unikol večnosti, hľadajúc si pomocou rozumu náhradu v čomsi inom. Večnosť bude chcieť chápať celkom abstraktne, alebo ju sťahovať do času, prípadne učiť ju len predmetom obraznosti alebo metafyzického hĺbenia, len aby nemusel prijať večno, spojené s nadprirodzenom. Ale túžba po plnosti hodnôt a života, túžba po nekonečnej kráse, spojená vo svojej najväčšej hĺbke s pocitom márnivosti a s neutešiteľnou trpkosťou a žiaľom, strhuje ho do hlbavého nespokojného hľadania večnosti, ku ktorej sa rozum predsa len vracia.

Večnou snahou človeka bolo a je byť ako Boh, a to najmä v poznaní vecí, chcení a konaní. Rozumárstvo nastúpilo na miesto hierarchického vzťahu vedenia a viery s nárokom porozumieť všetkému. Fenomenologia zasa vo svojom najodvážnejšom, Bohu podobnom snažení išla dokonca až k nazeraniu, k schopnosti, ktorá len Bohu patrí. Svet a človek chceli byť ako Boh. Tvorivá moc človeka má síce nekonečne bohaté možnosti uplatniť sa, ale nikdy ich nebude mať toľko, aby stačily na vytvorenie jedného atómu, aby sme nepovedali jedného zrnka piesku — z ničoho. Teda človek bude „ako“ Boh, keď bude účastný jeho nestvoreného bytia. To však nebude vychádzať z vlastného bytia, ani z vlast-

⁵ Theodor Haecker: Co je člověk, Vyšehrad, Praha 1940, str. 50.

nej moci človeka, ani kedy a kde to bude chcieť on, siláctvom svojho umu. Bude mu to dané iba z milosti božej.⁶

3. Človek — boží obraz

Istá skupina obdivovateľov rozumových schopností človeka⁶ odvoláva sa na jeho mimoriadne povýšenie, keď aj podľa slov svätého Písma⁷ stvorený bol *na obraz boží*.⁷ No veľa sklamaní priniesol aj tento výrok Písma, najmä tým, čo si chceli na ňom vystavať sny svojho velikánstva. Lebo keď poznali dôstojnosť, ku ktorej sa človek dostal, museli si uvedomiť aj nesmierne mravné povinnosti, ktoré z toho vyvierajú pre život človeka. Ak je človek božím obrazom, stal sa⁸ ním len preto, že má rozum a slobodnú vôľu. Teda svojou duchovnou stránkou a osobným životom, ktorý ho stavia nad ostatné bytosti. Vyššie spomenutá veta Písma, ak ju doslovne chápeme, je len statická. Ako i obraz sám. A z⁸ značuje len bytie a cieľ človeka v prirodzenosti tohto sveta. A keďže cieľom stvorenia je síce návrat k Bohu a to za stáleho božieho zachovávaní svtorenej prírody, mnohým sa zdá, že človekovi sa dáva úplná voľnosť v používaní od Boha prijatých darov prirodzených, teda aj rozumu.

„Všetko nedokonalé je akousi účasťou na dokonalom.“⁸ V tomto smysle potom pravý a najhlbší smysel človeka môže byť daný iba Bohočloveku Ježišu Kristovi. Nakoľko sa vteľením zmenila ľudská prirodzenosť, tým že jej bola umožnená účasť na božstve, byť človekom neznamená už len starostlivosť o vývin prirodzených schopností, ale sa aj zúčastní Bohočloveku a patrí svojou podstatou Kristovi. Až teraz sa vete: „Človek je stvo-

⁶ Tamže str. 49—50.

⁷ Gen. 1, 27.

⁸ Sv. Tomáš Akv.: Suma teol. I. ot. 93. čl. 4.

rený na obraz boží", dostalo patričnej dynamiky a životnosti. Nezaznačuje už len bytie a cieľ človeka v prirodzenosti tohto sveta, ale sláva sa popudom k statočnému naplneniu nevyplniteľnej tajnej túžby byť ako Boh, nielen podľa ľudského spôsobu, lež podľa božej vôle. Prirodzeným silám človeka ostane aj naďalej to zachovávanie božie, ale určil sa im spôsob, ako majú byť využité podľa vzoru Bohočloveka.

Ľudská osobnosť v najvlastnejšom slova smysle existuje len v Kristu a skrze Krista. Antologická hĺbka človeka je spiatá so skutočnosťou, že Kristus nie je len Boh, ale i človek. A tak skrze jeho ľudskú prirodzenosť máme účasť na nestvorenej prirodzenosti Božej. Predstava o človeku závisí teda od predstavy, akú máme o Kristu.⁹ Ani Boha, ale ani seba samých nemôžeme poznať správne iba skrze Krista. Človek odlúčený od Krista je človek odlúčený aj od Boha.¹⁰

Teda človek, boží obraz, nemá len cieľ prirodzený ako individuum, spojené s hmotou a podliehajúce silám prírody, ako živočích, rastliny, mikroby atď. Ale pretože má vlastnosti osoby, to jest dušu, súcú prekonať prírodu; rozum a slobodnú vôľu, ktorým nielen ovláda smysel a vášne, ale stáva sa tvorivým subjektom, dynamickým a stúpajúcim — je odliskom vnútorného božieho života. Poznávanie a láska umožnia mu zúčastňovať sa na poznaní a na láske Božej a tak sa stane, keď aj nie plne aktualizovaným božím obrazom, aspoň potenciálnym.

Božím obrazom môže sa človek stať v trojakom smysle:¹¹ a) ako tvor, teda všetci ľudia; b) dokonalejším ako je tvor, teda v omi-

⁹ Nikolas Berdiaeff: *Esprit et liberté*, Edit. „Je sers“ Paris, 1933, str. 230.

¹⁰ *Oevres de Pascal*. Cattier. Tours 1875, p. 237.

¹¹ Sv. Tomáš Akv., *Suma teol.* I. ot. 93. čl. 4.

lostnenom stave, ako sú všetci spravodliví; c) najdokonalejší je obraz tvorov spasených, a to blažených v raji. Medze prirodzenej podobnosti môže človek prekročiť len príspevom božej milosti, ako tvor omilostený skrze zásluhy Ježiša Krista. Podobne aj vyššie stupne pripodobnenia sa Bohu nemôžeme dosiahnuť vlastnými silami a schopnosťami, lebo „nikto nepríde k Otcovi iba skrze Syna“.¹²

Človek ako boží obraz vyniká nad celú prírodu, živú aj neživú. Preto mu len tá nemôže sľúčiť. On jediný zo všetkých tvorov na zemi má vlastnosti osoby, on jediný má dar poznania a lásky. A keďže celý hmotný vesmír nie je súci vytvorí ani najmenšiu myšlienku a keďže zo všetkých hviezd na oblohe nemožno vyraziť najnepatrnejšiu iskru lásky, právom môžeme povedať, že v poradí bytia stojí človek na svete na najvyššom mieste a že vskutku je kráľom prírody.

A predsa, korene jeho ľudského bytia sú v hmote a bez tej niečo v ňom ani života, ani vedomia, ani ducha ľudského, hoci je v ňom aj zásvit života Bohu vlastného. Je hranicou medzi Bohom a svetom, medzi Bohom a človekom, a medzi človekom a svetom. Toto spôsobuje v ňom stály konflikt tela s duchom a ducha so svetom, ktorý je dnes taký, ako bol odjakživa. Nie je o boj ducha proti „prirodzenosti“, ale boj nižšej prirodzenosti proti vyššej a naopak. Víťazstvo v tomto neprestajnom večnom boji môže dať iba milosť, to jest moc nadprirodzená, nestvorená a nie sila stvoreného ľudského rozumu.

4. Kultúra a pokrok nahradi Boha?

Pomocou kultúry dá sa vraj, podľa mienky inej skupiny rozumárov, vytvorí nadskutočno, podarí sa nájsť a zaistiť hodnoty a mô-

¹² Ján 14, 6.

žu sa uskutočňovať vznešené ideály. Budeme sa môcť duševne vzmáhať aj bez akýchkoľvek nadprirodzených zásahov — mienia tí istí. — Lenže aj proces kultúrny je v podstate proces duchovný. Kultúra, ako duševné dianie, aj tu naráža na odpor nižších činiteľov hmoty, prírody, smyselnosti a vášni. A potom, veď sám tvorivý princíp kultúry — duch ľudský — nie je duch dokonalý a neobmedzený.

Obmedzenosť a viazanosť ľudského ducha prejavuje sa najmä tromi nedostatkami:¹³
a) Ľudský duch poznáva seba samého a svoje úkony nie bezprostredne, lež prostredníctvom svojich predmetov, či sú už povahy hmotnej, duševnej alebo duchovnej. Nie je mu umožnené synézou psychických prvkov zostaviť celok duše s jej životným smyslom, zaoberajúcim celé duchovné okolie. Lebo smysel vnútornej súvislosti je prvou vecou a len v ňom rozoznáva analýzou tie ďalšie prvky.

b) Ľudský duch nie je súci vyjadriť svoju bytosť vlastnými slovami, ale iba záporne môže povedať, čo nie je. Ale čo vskutku je, to nevie vyjadriť. Chabosť jeho reči pochádza z viazanosti a zo závislosti ľudského ducha na hmotných daniach. Nedokonalosť ľudskej reči je s druhej strany dôkazom sily a skutočnosti toho, čo je nehnuteľné a nevysloviteľné.

c) človek je súci mýliť sa — výstižnejšie by sme sa hádam vyjadrili negatívne: nie je súci nemýliť sa. Teda ľudský duch podlieha bludu, či už ako duch poznávajúci, alebo ako duch tvorivý. „Mýliť sa je ľudské, nemýliť sa nadľudské, božské“ — je tu potvrdené. — Tieto tri nedostatky ľudského ducha dokazujú, že nie je sebestačný. Prezrádzajú nám všetok aj veľké tajomstvo. Keby ľudský duch bol do-

¹³ Theodor Haecker: *Der Geist des Menschen und die Wahrheit*. I. Hegner, Leipzig 1937. str. 41 a 52.

konalý, bol by sebestačný a nebol by súci stať sa nádobou milosti. Duchovná chudoba človeka znamená pripravenosť pre božie bohatstvo, pre bohatstvo milosti a pravdy.

Objavovanie nových hodnôt pre život kultúrny a hospodársky nemôže byť meradlom kultúrnej výšky jednotlivcov, ako tvrdia neskrotení horlivci pokroku. Je síce pravda, že ich objavujú jednotlivci, ale ich hodnoty posudzuje obyčajne dav. Koľkokrát prichádza k bojom medzi osobnosťami vynálezcov a davom, medzi jednotlivcami a spoločnosťou. V boji však nezvíťazí hodnota, lež moc, nezvíťazí duch, lež násilie. Lebo nie kultúrne pohútky zavážia a rozhodujú, ale iba finančné, hospodárske a najčastejšie len túžba po pôžitku.¹⁴

I tento boj, ktorý odhaľuje pomer ľudí k hodnotám, je dôkazom viazanosti, obmedzenosti a nespoľahlivosti duchovných hodnôt človeka. Pri tom sa ešte odhalí aj ďalšia jeho slabosť, že totiž nijakú hodnotu nevie previesť a uskutočniť tak, aby jej dal tvar dokonalejší a urobil ju prijateľnú všetkými. Lebo hodnoty prijať, dať sa nimi preniknúť, ovládať a unášať, je čisto nad sily človeka, ktoré nie sú dosť univerzálne a harmonické, aby mohli dať, prijať a správne ceniť všetky duševné hodnoty.

5. Zhubné vplyvy a následky rozumárstva.

Spoznajme teraz aj tieň veže, prehnaného rozumárstva a priblížme sa k jej tienistým stránkam a z nich vyvierajúcim zlým následkom.

Široká perspektíva, cez ktorú sa rozumár pozerá ponad osoby, veci a ťúdalosti, má tú nevýhodu, že vzdaluje mu všetko. Vidí síce veľa, ale všetko poznáva len akoby vzdiale-

¹⁴ Dom. Pecka, tamže, str. 57.

ne. Sotva si to uvedomí a už nadobudne nebezpečnú vlastnosť *povýšeneckva* a všetky s ňou spojené čudné spôsoby. Pozná len široký svet, nevie odhľadnúť skutočnosť, zmerať vzdialenosť, objaví súvisy. Nepatrné pohyby, drobné radosti a žiale, z ktorých pozostáva život obyčajných smrteľníkov, nechávajú bez povšimnutia, alebo mu celkom unikajú. Hľadí na ne bez záujmu aj vtedy, keby bolo jeho povinnosťou postarať sa o nápravu.

Vedel by predložiť návrhy, vypracovať plány, určiť spôsoby a prostriedky, aj cesty života ustáliť. No boly by to len mozgové výplody, nevychádzajúce zo života; skôr len ztrestané prehnanosť čiro rozumového systému, ktoré by sotva zodpovedaly životu a prostrediu citovo založených malých ľudí. Väčšina ľudí hľadá radšej malé pozornosti než uspokojenie túžob srdca než veľkorysé silácke zásahy, čo aj rozum ohromujú. Preto rozumárov pomenovali „*múdri od knihy*“, lebo abstrahujú od praktického života a žijú vo sfére svojich náuk, myšlienok a plánov. A keďže čisto vychádzajú z mylných predpokladov, ktoré neoverili životnými skúsenosťami a na tie stavajú svoj názor, svoj život, ba aj svetový poriadok, nečudo potom, že upadajú do jednostrannosti.

6. Na povahu človeka.

Odmietavo sa chovajú ku každému cudziemu názoru, a nechotne sa prispôsobujú poriadku, pri ktorom by sa museli podrobiť moci iných. Uviaznu v úzkosti vlastného stanoviska, vlastného záujmu, vlastného odboru, vlastnej záľuby a vlastného výseku pohľadu. Pravdaže, nemajú pochopenie pre iné stanovisko a náhľady, hoci by im to umožnilo rozšírenie rozľadu. Oddelení vlastnou vinou, žijú v niekomsí začarovanom kruhu a celý ich svet stáva sa nie pravdepodobným a život

nemožným. V tú chvíľu, keby začali prejavovať nespokojnosť voči sebe samým, začala by sa u nich nová cesta života a s ňou aj duševná obroda a záchrana.

No oni si neuvedomujú vlastné neúspechy, lebo pokladajú sa za súcich na všetko, a povolaných na veci mimoriadne. V takomto povedomí zohavil Renan celé evanjelium, keď chcel prirodzeným spôsobom vysvetliť život Pána Ježiša, aby nemusel prijať jeho zázraky, keďže on ich považoval za nemožné. A koľko iných podobných diel bolo vytvorených z takýchto nízkych sebeckých pohnútok! Ľudia menších schopností a nárokov obyčajne skončia v duševnej úchylnosti pre dajakú fixnú ideu. Priviesť ich k ústupu a na správnu cestu je skoro nemožné.

V každodennom živote rozumári obyčajne žijú a konajú len pod zorným uhlom svojich zásad. Nedbajú, či obídu alebo sa dostanú do priameho rozporu s mravnými zásadami, so všeobecnými zvyklosťami a že vybočujú z rámca svojho prostredia. Zásady (ale nie tie všeobecné, lež osobné zásady, v ktorých sa uplatňuje ich egoizmus, kladú nadovšetko. Majú aj oni osobné pravidlo mravného konania, svedomia, ale na to málo dbajú. Objektívnym pravidlám, zákonom, čo od Boha pochádzajú alebo od ľudskej zákonitej vrchnosti, predsa sa len nebudú prispôbovať a podrobovať.

Na všetko, aj na najsvätejšie veci a prirodzené povinnosti vedia aplikovať nejakú svoju zásadu. Nechodí na svätú omšu, lebo sa držia zásady, že nie vonkajšími formalitami, zbytočnými obradami, ale v duši treba uctievať Boha. Veď len bezprostredným pozorovaním rozumu môže vraj byť Boh velebený a nie stavbou krásnych chrámov, modlitbou a podobne. Zobrazenie náboženských právd pomocou liturgie vraj nepotrebné. Zdá sa im

to školácke. — Zo zásady sa nepostievajú. Pokladajú to za nerozumné. „Však keď má chuť na mäso práve v piatok, kto mu zakáže ukojiť sklony národy? Predsa len nebude konať proti prírode!“ — Almužnu nedávajú, aby nekonali proti zásade, ktorú si osvojili z presvedčenia, že medzi žobrákmi je veľa darebákov a zlodejov. Odmietajú skutky lásky a nesúhlasia s týmto príkazom, lebo zásadne nechcú podporovať lenivosť. Pravda, diamant rozumu by predsa aj u nich krajšie zažiaril a lepšie by sa uplatnil, keby ho vložili do zlatého rámca lásky.

7. Na spoločenský život.

Hovoria o chybách bližných, lebo sa držia zásady, že tak ich ľahšie vyliečia zo zlých vlastností a zvykov. Napomenutia a rady iných však neprijímajú, lebo vraj prišli na presvedčenie, že ľudia bývajú predbojatí a mnohí aj obmedzení. Iba oni si počínajú vždy rozumne, vo všetkom sa vyznajú a bývajú objektívni. Majú teda právo (kto vie, či aj bez narušenia skromnosti!) miešať sa do všetkého. Pred ich súdnu stolicu musia prísť živí aj mŕtvi. A veru neraz posadia na lavicu obžalovaných aj samotného Pána Boha, ak by im bol znemožnil konať podľa vlastných zásad.

Prílišne zneužívanie rozumových dôkazov a neústupnosť od vlastných zásad urobí z človeka rozumára bytosť najneľudskejšiu, stvorenie najnesociálnejšie. Kde býva hlavným činiteľom rozum, tam ostatné schopnosti, ako cit, vôľa, fantázia a z nich vyvierajúce oduševnenie, oheň života a nadšenie nedostanú sa k slovu a teplota ducha býva nenávidená.¹⁵ Vyvinie sa na ich úkor ako prirodzený následok povahy mimoriadny (ale nie zázrač-

¹⁵ Porov. aj Ladislav Hanus, **Rozhľadenie**, SSV., Trnava 1943, najmä str. 87—98.

ný!) šiesty smysel, ako sužovať iných. Najmä tých, čo sa neoduševňujú za oslavovanie myšlienky, lebo ich srdce vie odpovedať na viac vecí, ako chladný rozum.

Nuž proti takým si vymáhajú zadosťučinenie a uplatňuje vlastných zásad neraz až drakonickou nástoječivosťou. Bezcitnosť a bezohľadnosť vyskupňujú do takej miery, že pre svoje okolie stanú sa skutočným bičom božím a postrachom poddaných. Príroda, tá neskrotená, sa v nich prejaví v plnej surovosti a hnev v podobe prívalu. Lásku chcú nahradit studenou logikou, ale v tej sa každý nevyzná, kým úsmev, čo zo srdca vyviera, porozumeli by aj tí najjednoduchší.

Bezohľadnosť rozumára voči iným prevyší len prefikanosť pri vyhľadávaní dôvodov, pri vyčakávaní priaznivých chvíľ a pri využívaní konjunktúr, ako sa vyhnúť vlastným povinnostiam a vykonávaniu akejkoľvek dobrej veci. Špecializujú sa vo vymýšľaní príčin, ktorými by z vecí zakázaných, z pôžitkov neprístupných, zo zábav a podnikov neslušných mohli učiniť veci nevyhnutne potrebné. Neváhajú tvrdiť o čiernom, že je biele a opačne, len aby mali poľahčujúcu okolnosť a výhovorku na ospravedlnenie svojich hriechov, chýb a priestupkov.

Odkiaľ len berú toľko bystrosť a pohotovej výrečnosti, osoby plné okolkov a nerozhodnosti! Lebo veď tónistou stránkou rozumárov je aj nedostatok iniciatívy a pružnosti. Kým sa u nich myšlienka zmení na skutok, prejde celá večnosť. Z tejto ich váhavosti vzniklo porekadlo: „Prílišné mudrovanie zabíja každé podnikanie.“ Prehnaná prezieravosť a zvažovanie každej aj najmensej okolnosti už v zárodku vylučuje triezvu, ale neraz rozhodne potrebnú agresivitu. Večným taktizovaním stáva sa človek rozumár pravým antitalentom vodcovstva. Z dejín vieme, že dobyvatelia

kráľovstva božieho a duchovní vodcovia Iudu, ako aj zakladatelia obdivuhodných inštitúcií svetového mena boli z iného cesta.

Týmto nechceme tvrdiť, že rozumár je človek zlý. Keby sa aj kde-tu bol dostal na zlú cestu, bolo to skôr z vypočítavosti, ako zo zlej vôle. Nemožno ho však pojať do počtu tých, čo pokladáme za ľudí absolútne dobrých. Prípadné znaky dobroty, s ktorými sa u nich stretávame, sú náznakmi dobroty skôr teoretickej, ako praktickej. Po istom čase pozorovania potvrdia názor o postoji človeka rozumára k dobru a k zlu shrnutý v slovách: „Na zlé je zbabelý, na dobré však slabý.“ Konečné rozhodovanie zapadne u nich temer vždy do akejsi jalovej obojetnosti a pasívnosti. Zo skúsenosti vieme, že tieto chyby sú horšie, ako úmyselná zlomyseľnosť. Nemožno sa na nich spoliehať, ba treba sa ich báť, lebo záujmom božím bývajú viac na škodu ako na osoh. Od ľudí, ktorí sa nevedia povzniesť nad pomínutelnosť, alebo prejavujú úzkostlivosť a strach, že by im ubrálo na vážnosti, keby venovali viac pozornosti náboženským záujmom aj vo verejnom živote, veľa nečakajte.

c) Náboženské smýšľanie.

Dozaista aj rozumári majú určité znalosti náboženské. No to načim pokladať skôr za znak ambicióznosti a túžby po všeobecnej učení intelektuála, ako za znak nábožnosti. Lahko sa o tom presvedčiť. Veď ich duchovné rozmery sa týmito znalosťami ani len trochu nerozšírily. Ak je v nich túžba po veľkosti a prehĺbení, je to radšej veľkosť priestorová a nie vnútorná a duchovná. Lebo im ide viac o množstvo, ako o akosť. Môžu vedieť nielen základné pravdy náboženstva, ale aj to, v čom pozostávajú, ako sa udržujú styky medzi Bohom a človekom, ktoré sú po-

vinnosti stvorenia k svojmu Stvoriteľovi, ale pritom sa zastavia. Ďalej sa nedostanú. Nadobudnuté náboženské vedomosti nevedia a nechcú hlbšie prežívať, aj tu im stačí iba teória. K skutkom sa neodvážia.

Myslia si, že čírym priklonením sa k transcendentným pravdám stali sa už pobožnými a poznaním mravných zásad nadobudli najvyšší stupeň mravnosti. Boha síce rozumom hľadáme, ale len pomocou srdca sa k nemu dostaneme. Poznať ho ešte neznamená báť sa ho a milovať ho. To dokážeme, keď svoju vôľu podrobíme jeho prikázaniam a skutky k tým prispôsobíme. U tých, čo to nemajú pred očami, nastane rozpor medzi vedou (ale len tou falošnou vedou) a medzi vierou, zle chápanou, mylne vysvetľovanou a skutkami nepodloženou.

Slabé stránky povrchnej a nepresnej virouky a iba teoretickej, skôr laickej morálky, mávajú silný odraz vo vonkajších prejavoch duchovného života, najmä pri stykoch s Bohom a s bližným. Niet v nich obetavej lásky, lebo ju nahradili prospechársky kupčiacim sebecktvom. Zo všetkého chcú vybíjať kapitál, ešte aj z úcty k Bohu. Keď ináč nie, hoc aj len na podklade reciprocity, vyjadrenej v zásade: *Do ut des. Niečo za niečo*. Tej podmieniajú každý svoj čin. Keď ich Boh nevypočuje, nuž jednoducho mu vypovedia poslušnosť a pretrhnú s ním styky. O sebažerťve, veľkodušnosti, vzájomnej láske, ktorú si obyčajne pletú s laickým altruizmom, vedia pekne písať, úchvatne rečniť, ale praktické dôkazy ponechávajú iným.

Právom sa môžeme pýtať, čo ostane z človeka rozumára, ktorý sa na prvý pohľad stal peknoduchým velikášom? Či tu mohutnú vežu nepohltila ešte mohutnejšia tóna? Na poli duchovného života je len na poľutovanie zakrpatolec, strach budiaci netvor. Tie jeho

vznešené myšlienky zamrzly v mrazivých literách teórie a chvílkové vzplanutia nevydajú životodarnej hrejivosti, lebo zamknú v pahrebe sebeckých sklonov. Sú chladní, ako blesky; keď aj na chvíľku omráčia, ale hneď zmiznú. Kde tu vyrazí z nich iskra ako z kremeňa, ale ako sám kremeň sa nikdy nezapáli, tak aj rozumár nezahorí láskou k Bohu, túžbou po dobrých skutkoch, ochotou po sebazaprení a vôbec po kresťanských ctnostiach. Je na to príliš tvrdý a polárnou mrazivosťou studený.

6. Príčiny chýb a omylov. - Hmotárske sklony.

Viazanosť na farbavú, neživotnú hmotu, ktorá nemá nárok na trvanie, tá ich priviedla do tohto stavu. Že by sa neusilovali využiť duševné schopnosti človeka? Ale hej! Tam, kde majú vzťah k trom racionálnym rozmerom, aby ich použili na racionalizovanie života. Obyčajne vychádzajú z prirodzeného okruhu a bez toho, že by sa z neho dostali von, doň sa aj vracajú. Ustavične sa viažu na konkrétne chvíľky a pominuteľnosti, ktoré budia v nich a zanechávajú stále neistotu a nespokojnosť. Trvanie života udržuje však len duch, ktorý nepotrebuje nositeľa, lebo je svrchovaný, tvorivý a udržujúci princíp. No bez pestovania, zvelaďovania a stáleho zachovania náboženstva nik sa neudrží v správnej oblasti ducha, pomocou ktorého prekleňuje sa priepasť medzi hmotou a duchom.

Kto sa však nenamáha odokryť vnútorný súvis medzi časovým a duchovným, kto statky duchovné nepokladá za štrukturálne, lež len za podradné, ba s ľudskou dôstojnosťou a slobodou nesrovnateľné, ten sám poškodzuje vlastnú dôstojnosť. Veď zahlušuje v sebe štvrtú dimenziu, ktorá by mu umožnila prístup k veciam vyšším, tajomným a nevyspytateľným. Zahacuje si ústenie do transcendent-

ného nekonečna, z ktorého sa napája a ku ktorému má bytosť vzťah. Oстане iba padajúcim a balansujúcim polotvorom, ktorý sa chyľá najbližších východísk, hesiel a módnych náhľadov, kým tie najšľachetnejšie snahy ostanú na okraj vysotené a on pozbavený duševných prameňov.¹⁶

7. Základná chyba: mylné zásady.

Ľahšie by sa im podarilo povzniesť sa nad pomínutelnosť a trvácnejšie zakotviť vo vyšších polohách, keby sa nedali unášať predpojatou v niektorých bodoch kresťanskej náuky základného významu. Tak napríklad odmietajú, že skutočnosť katolíckeho človeka je čosi objektívneho, nezávislého od jeho myslenia a predstavovania, že ona nie je len výtvorom citov alebo túžieb, ako to počuli v niektorých námitkách. Tým menej ju možno pokladať za výtvor snov alebo prechodnej ideológie, ktorej čas by prv alebo neskôr vzišiel.

Proti názoru idealistickej filozofie, ktorá priznáva mysleniu prvenstvo a bytie považuje za vyžarovanie myslenia, stojí naša náuka. Podľa tejto myslenie je len druhotné a pochádza z bytia. Je skutočnosťou, ktorá je jestvovaním určovaná, formovaná a vedená. Veď ľudská duša prirodzene prichádza k povedomiu, že jej duchovné obsahy majú transcendentný význam, že siahajú nad „ja“ a znamenajú niečo, „mimo ja“. Toľo katolícke stanovisko vyžaduje podriadenie sa mysleniu „nie-ja“, ktoré je nad nás vyvýšené, neprístupné ani myšlienkam ani túžbam, alebo snahám. Ono nás formuje a my sa mu môžeme iba klaňať a mu slúžiť.¹⁷

Podľa katolíckej náuky teda aj nábožen-

¹⁶ Porov. Hanus, tamže, str. 50—51.

¹⁷ P. Lippert S. J. U. d. str. 13.

stvo ako skutočnosť je objektívna a nezávislá od ľudského myslenia a chcenia. Odmietame názor, že by ona bola len reflexom náboženského cítenia človeka alebo ideológiou, ktorá vznikla z tupej, hlbkej priepasti náboženskej kultúry. Viera je úkon, ktorý vyžaduje činnosť rozumovú a rozhodnosť človeka v sebe samom. Je duchovná sila, v ktorej sa skrýva veľká tvorivá činnosť človeka. Boh kresťanov nie je myšlienková odvođenina „absolútna“, filozofov „veľký duch“, obecná „bytosť“, prenikajúca svet. Pomer medzi nami a Bohom je pomer osobný, bytosť k Bytosť. Človek prekročí hranice svojho bytia a len tak speje k Božstvu.

8. Smyslový svet a nadprirodzené pravdy viery.

Ťažkosti nám robí, že smyslový svet, svet skúseností, zrakom vidíme, rukami ohmatávame a tak sa presvedčíme o jeho skutočnosti. Vnucuje sa nám sám, temer neodolaťelne. Kým tá druhá skutočnosť, v ktorej katolíik tiež žije, skutočnosť duchovná, nie je našim smyslom tak ľahko prístupná, preto býva veľa ťažkostí s jej dokazovaním a preto jej mnohí vyhýbajú, alebo sa jej vzdávajú. A predsa, katolíik verí v prvensívo ducha nad hmotou. Preňho skutočnosť smyslová nie je celou skutočnosťou, ale iba vonkajším jej okrajom, jej posledným vyžarením alebo zhmotnením. Len za povrchom smyslového sveta začína sa pre katolíika opravdivá skutočnosť, ba celá, ohromujúca hĺbka skutočnosti. Svet skúseností patrí k ľudskému telu, a len za týmto zjavným svetom je duša. Je nejaká skutočnosť, ktorá siaha do hĺbín neskúsiteľnosti, neviditeľnosti, ale predsa skutočných, neodškriepiteľných.

Tam sa nachádza Boh, svrchovaná skutočnosť Božstva; Ježiš Kristus, jednorodený

Boží Syn a za viditeľnými spôsobmi Eucharistie skutočnosť, jeho človečenstva, s náplňou Božstva nasýtená. Za viditeľnosťou papeža, biskupov, kňazov, veriacich, kostolov a kláštorov sa len začína tá pravá skutočnosť, Cirkvi. Kde smysly prestávajú, tam ona začína vo svojej duchovnosti, ktorou je večne spojená s neviditeľnou hlavou, Ježišom Kristom. Teda smyslový život je len predluchou, predsieňou pravého života, ktorý sa začne len za bránou sveta smyslového a skúsenostného vo večnosti druhého sveta.¹⁸

Myslenie vedie človeka k tajomstvám, ktoré nevieme vysvetliť. Vedie k štádiu, kde myslenie samo seba vytvára, so sebou sa rozchádza, ostáva v tme neistoty. Viera mu je akýmsi dotýkaním sa božskej skutočnosti. Nie je ona len číre hľadanie a ohmatávanie, ale sos'úpenie Božstva, ktoré sa bezprostredne dotkne človeka. Je to zažitarenie Božstva a nielen vzplanutie pozemského svetla. Skutočnosť viery vyjadrujeme pojmami, obrazmi a vyjadrovacie formuly, božských vecí, skutočností viery, menujeme dogmami. Sú to abstraktné formuly, ale za nimi sa nachádza mocná, pulzujúca, nekonečná skutočnosť. Veď takouto objektívnou skutočnosťou je Boh a boží svet, Cirkev a jej organizácie, tisícročná tradícia, ktorá nás katolíkov obklopuje, celý poriadok dogiem, noriem etiky, mravnosti. Je to spoločný majetok duchovného života, ktorého každý z nás môže a má právo stať sa majiteľom.

Boj o pojem Boha.

Pokladáme za zbytočné pripomenúť, že nemienime odsúdiť zdravú kritiku detského antropizmu, len nech prichádza v pravý čas, z pravého miesta a je podávaná spôsobmi pri-

¹⁸ Tamže, str. 19.

meranými a dôstojnými. Ešte veľa ľudí ostalo a to aj cez celý život ostáva v zajatí tejto chyby, keď si myslia, že je náukou viery, aby sme si Boha predstavovali tak, ako keď sme boli malé deti, t. j. ako starca, sediaceho nad oblakmi a pod. Postaví sa proti tejto detskej predstavivosti prispôbeným vskutku však nesprávnym a naivným predstavám by nebolo popieraním Boha, aký je, iba popieraním Boha, ako ho videli vo svojom detstve.

Obávame sa, že bude tento náš názor zneužívaný pri vysvetľovaní tých statí svätého Písma, kde autori, použijúc an'ropomorfizmu, Pána Boha nám predstavujú s ľudskými vlastnosťami a úkonmi. Povedia, že je to prispôbenie naivnej detskej mysli, nezasluhujú si pre o pozornosť dospelých a bez vyčítiek svedomia ich odmietli. Pripomeňme si však, že na prielome jednotlivých ľudských vekov, od dieťaťa k mladému človeku, od tohto zasa k dospelému a neskôr k staršiemu, vždy sa odohráva viac menej rozvinutý duševný proces. Len pomaly, vrstva za vrstvou, pravda za pravdou, preniká človek silou ducha k tajomstvám a k božej moci. Ešte aj potom, keď sa už vyporiada s niektorými náboženskými pravdami, ktoré si musel priamo vybojovať u seba samého, nebude si vedieť čo počať s niektorými názormi detstva, kým s nimi spojené náboženské pravdy vonkoncom ho nepreniknú.¹⁹

Lebo myšlienky a pojmy, ktoré si každý subjektívne u'vorí o skutočnostiach viery, nie sú hotové, nezmocňujeme sa ich už v plnom razení a s definitívnou platnosťou, ako napr. mince. Nemôžu mať preto ako mince pre každého človeka jednakú, všeobecne prijatú hodnotu. Pravdy viery žijú a rastú. A mení

¹⁹ Porov. Romano Guordini: O živém Bohu, Stará Říše 1939, str. 12—20.

sa aj ich cena a hodnota, ešte aj u jednotlivých osôb podľa veku a vývinu rozumových a duševných schopností. Prichádzajú do duše ako sejba, zasievajú sa v rodine, v škole, v kostole, čítaním kníh a časopisov atď. Životom poslucháča alebo čitateľa pučí a rastie semeno, uložené do jeho duše. Berie si potravu ako pracujúci zárodok z láok vnútorného a vonkajšieho života: z obrazov, čo vidí a zo skúseností, čo nadobúda.

Z tohto sa utvára vnútorný obraz, živý myšlienkový tvar a podoba svätých skutočností. Ich základ a podstata ostanú síce vždy tie isté, ale priberajú, doplňujú sa postupom času. Lepšie, vývinom rozumových a duševných schopností osôb. Deje sa to pribráním novších žijúcich látok, zdokonaľovaním výrazov, prehĺbovaním tvarov a nadobúdaním plnšieho pochopenia. Boh je síce večný a jeho skuočnosť jedna a tá istá, ale postup, ako človek chápe tieto pravdy, ako si myslí, vytvorí obraz boží, v tom sa odohráva dej hlbšieho, vnútorného života, ktorý má ďalekosiahly význam aj pri vytvorení charakteru osobnosti a jeho duševných základov.

Boh u dospievajúcej mládeže.

Prvá fáza duševného otrasu nastáva, keď sa detský svet pomaly rozpadá. Mladý život prichádza do zvýšeného pohybu, vše sa v ňom uvoľňujú novšie sily, vzbudzujú a ustavične vystupujú novšie túžby po rozvinutí nielen vlastných znalostí a schopností, ale aj celej osobnosti. Pociťuje nekonečnosť, ale tým si nárokuje aj právo na kritizovanie tvarov, v ktorých kedysi prebiehal detský život. Zdajú sa mu už nielen detské, ale neznesiteľne tesné. Súvislosť s detským svetom sa už rozplynula. Veci detského veku už nesplývajú s vecami nastávajúceho veku a tým vznikajú rozpory a medzery. Mladý človek stojí

so svojimi skúsenosťami proti svetu a hľadá, ako by mohol nadobudnúť istotu u seba samého, lebo cíti, že len tak bude môcť vystupovať vo verejnosti, keď si zaistí priesor, v ktorom sa voľne pohybuje.

Chce na seba upozorniť, lebo si myslí, že tým nadobudne vážnosti. Zrečne to kritikou, ktorá sa tým ľahšie dá vydráždiť, čím neistejší a ohrozenejší je ten mladý život. Má smysel pre veci ducha, pociťuje ich význam, chápe aj dôstojnosť a s ním spojenú osobnú zodpovednosť. A práve preto oborí sa na všetko, čo sa zdá odporovať čistote a rýdzosti vecí ducha. Začína sa to bojom o pojem Boha. Predstavuje si ho takého, v ktorom by mohol silno veriť. Ale zároveň aby v ňom mohol nájsť šírku života a vášni, výšku dospelosti a hĺbku ducha. Hľadá látku a vzor pre myšlienku Boha. Jeho podstatu tuší v nekonečnosti, vo večnosti, v duchovnosti a v pravdivosti, ale pocit tejto nekonečnosti vyrastá len zo života, z drsnosti a hranatosťi mladého ducha. Nuž rozplynie sa v bublinovitú neurčitosť bez podstaty.

Pomáha mu ako vzor aj prirodzený zákon, ktorý všade platí bez pripustenia výnimiek a mravný zákon, ktorý, hoci sa mu predkladá v rúchu vznešenom, predsa sa mu len zdá prísny, keď neúprosne viaže každého. U tých, ktorým sa zdá, že život preteká cez každú hrádzu, nestrpiac ohraňenia, Boh takýchto prísnych zákonov je iba tým, čím je on pre vesmír: absolútny vládca, ktorého zákon platí tak v bytí a v živote sveta ako aj človeka. Predstava o Bohu bude teda zploštená, podľa vlastných citov, zemitá, obmedzená a tým aj nedokonalá. Pre neho chce, aby platila taká predstava Boha, ktorá zodpovie jeho momentálnym citom a záujmom. Nuž, bude len holou náukou, zvukom bez obsahu a náladou, ktorá sa pomaly vytratí ako dým.

Boh síce podľa neho presahuje vesmír, a obopína ho, ale tak, ako city jeho m'adého srdca prenikajú svet. Mierou ním vytvoreného nekonečna nie je tá pravá miera božia, ale iba hĺbka prúdu života, mohutnosť jeho nadšenia, ďalekosť jeho túžob a „veľká“ skúsenosť jeho lásky. Tvorivou hmotou a láskou nekonečna pre tento vek je iba to, čo má pred očami. Veď i tá túžba po nekonečnom, čo sa v ňom objavuje tak často, je len chimerická. Častejšie sa prihovára, k prebúdžajúcim sa vášňam ako k Bohu. A preasa i pritom žiarlivo bedlí, aby predstava o Bohu ostala rýdza.

„Rýdzi“ tu znamená, aby v ňom nebolo nič takého, čo zahrnuje v sebe premenlivosť, konečnosť a hmotnosť vecí s ľudskou obmedzenosťou. Boh má stáť v nepoškvrnenej nemenlivosti, v duchovnosti a v neobmedzenej nekonečnosti. Pri tejto predstave o Bohu všetky výrazy svätého Písma, v ktorých sa prejavujú hoc aj len nepatrné znaky antropomorfizmu, odmieta, lebo vraj snižujú Boha, ubierajúc jeho velebnosti preto, že ho činia ľuďom podobným.

Význam dogiem pre náš nábožensko-mravný život.

Dr. Emil Stach.

Jedna z častých námietok, ktorou protivníci napádajú Cirkev, je tá, že ju obviňujú zo strnulosti. Život je vraj ustavičný rozvoj, pokrok, výmena a množenie poznatkov. Cirkev však ostáva vždy na tom istom stanovisku a má dogmy, ktoré sú sťa predpotopné skameneliny. Sú to strašné putá, ktoré znásilňujú ľudského ducha.

Koľko téz, toľko je v nich omylov. Je

pravda, že život je samá činnosť, rozvoj a pokrok, ale nie je iba rozvoj a pokrok. Lebo to, čo je v človekovi podstatné, to nepodlieha vývoju. Ľudia sú vždy tým, čím boli kedysi. Ich prirodzenosť sa nemení. A keď pozorujeme dejiny sveta, zbadáme, že aj v dejinách sa vracia vždy to isté v rôznych formách. Čo sa týka filozofických a svetonázorových otázok dneška, starí Gréci, stredovekí Arabi a kresťanskí scholastikovia vedeli už o všetkom a dali si na otázky aj odpovede, hoci moderná filozofia si ich znova a znova predkladá a v odpovediach dosiaľ nie je jednotná. A tak je to aj s umením. Či dnešné umenie sa môže porovnať so starým gréckym, alebo rímskym umením? S gotickým slohom, s renezanciou, alebo barokom? Či dnešný spoločenský život pozná iné štátne formy, ako ich mal starovek? Republiku poznali už Rimani. Monarchie boli v Egypte už dávno pred Kristom. Tyranské vládne formy starovek tiež poznal. Či v divadelných kusoch sú dnes iné motívy, iné zauzlenia a riešenia, ako ich nám predstavili vo svojich klasických výtvoroch starovekí Eurípides, Aristophanes, alebo z novších Calderon a Shakespeare? Z tých niekoľkých postrehov prichádzame na záver, že vlastne ľudia v duchovne-mravnom jadre sú vždy tí istí. Zápasia vždy s tými istými otázkami: Boh a druhý svet, hriech a vykúpenie, človek a bližný, človek a príroda, život a smrť. Odpoveď na tie otázky vždy musí byť tá istá a musí mať trvalú platnosť. Veď či možno človeka kámiť len relatívnymi odpoveďami? To by bolo pre neho najväčšie nešťastie. Lebo nič človeka nevie mravne viac zhumpľovať, ako relatívna morálka, ktorá sa mení so dňa na deň. S tým, čo je relatívne, človek nedá sa vychovať a mienkami sa nepostavia veľkolepé diela. Goethe hovorí: Mit meinung baut man keine

Dome. Stredovek len pre'to vedel budovať, lebo mal dogmy.

V katolíckej viere máme dogmy t. j. vedecké formulky o božom bytí a o živote. Máme pojmove sformulovanú činnosť Kristovu a celý jeho božskoludský život. Sú to formulky vytvorené postupom času v d'lhých storočiach. K ich vzniku veľa prispela vedecká špekulácia. Aj námietky protivníkov dali niekedy podnet, aby sa náboženská pravda jasne formulovala. Ale tie dogmy t. j. formulované články viery, nijako nie sú mechanické a skostnatelé. Sú skôr organické, lebo umožňujú zo zhusleného jadra organický rozvoj pravdy. Tak, ako zo žaluďa vyrastá košatý dub, tak rozrastá z dogmy každá pravda, len ju treba viesť správnym smerom.

A pre'to aj dnešný nový pohyb takzvaná kerygmatická teológia nemôže nič namietaf proti dogmám. *Kerygmatická teológia* (Heilverkündigungsteologie) hlása princíp, že teológiu tak treba učiť, aby sa mohla čím úspešnejšie použiť v praktickom živote, najviac v homiletike. A dogmy jej nerobia nijakých ťažkostí. Lebo veď dogma sa môže naširoko rozviesť meditáciou a inými homiletickými prostriedkami, aby z nej organicky vyrástla kázeň, ktorá zachytí celého človeka. Ide len o to, aby kňaz venoval dosť času aj štúdiu pri výbere látky aj samej homiletike.

Dogmy viery sa nevzťahujú na biológiu, geológiu, astronomiu, ani na techniku. Tie vedecké odbory sa menia. Dogmy formujú len večné pravdy a to, čo je náboženskomravné u človeka. Preto sa dogmy nemôžu meniť a dostávať po čase iný smysel, tak ako sa nemení postoj človeka k Bohu a sama božia podstata. Božie zjavenie nemôže ani starnúť. Je vždy nové a svieže. Je mimo časového rámca. Je bezprostrednou prítomnosťou. Dogmy sú ako by stálice na nebi. Neobiehajú, ale

stoja. O obehu môže hovoriť iba ak veda, lebo tá naozaj robí kroky do predu.

A žeby dogmy boli ťažké putá pre veriaceho človeka? Ani myslieť! Skôr oslobodzujú jednotlivca od neurčitých špekulácií, od hmliстых predstáv, od subjektívnych omylov a predstavujú nám veľký objektívny svet žulových právd. V tých sa potom nemožno stratiť. — Pripúšťame, že pre citové duše také dogmy sú niekedy ťarchou. Pre tých, čo vidia v náboženstve len citový zážitok, dogmy veľa neznačia. Ale berieme náboženstvo v jeho syntéze, že má uspokojiť všetky aspirácie ľudského ducha, rozum, srdce aj city, potom dogmy sú zárukou, že tie aspirácie v našom náboženstve sú uspokojené.

Ináč je istá vec, že každá náuka na svete má svoje dogmy. V matematike sú to vzorce. V chemii niektoré nemeniteľné zákony. Len náboženstvo, najsubtilnejšiu vedu, by sme mali nechať bez základu, ktorý práve tvorí dogmy? Ľudia sa ich chcú vo svojej krátkozrakosti zbaviť, ale len pre to, aby sa dali spustiť tisíckrát silnejšími putami všelijakých bludných náuk, ktoré naozaj človeku kladú na dušu tyranské jarmo. Veď nikdy ľudia neboli v minulosti zoľročení okatejšími bludmi, ako dnes, keď odhodili od seba cirkevnú autoritu s božským základom.

Treba nám ešte spomenúť aj to, že dogmy samé nemajú absolútny charakter. Sú iba analogickým formulovaním Zjavenia, tak, ako aj naše poznanie o Bohu je len analogické. A preto teolog Adam vo svojom diele: Podstata katolicizmu na s.r. 262. píše: Svet nadprirodzeného božského zjavenia stojí pred nami nie vo svojom pôvodnom bytí, ani vo svojej nevyčerpaceľnej sile, ale len v skromnej forme ľudských predstáv a pojmov. Dogmy, ktoré sú pojmovou formou nadprirodzenej skutočnosti, značia a vyjadrujú absolútno, ale samé nie

sú ani zďaleka absolútnom. Aj Tanquery hovorí, že pravdy, ktoré nám zjavil Kristus, sú len maľučkým zlomkom nekonečnej pravdy, ktorá je v Bohu.

A preto sa vznáša nad našim životom viery šero melancholie a bolestnej skromnosti. Nekráčame v jase slnka, ale len v pološeru. Viera však nám dáva železnú is'otu, že nadprirodzený svet nie je snom, ale skutočnosťou. A v tom práve sa ukazuje vznešenosť viery a jej mravná veľkosť. Lebo keby sme už tu na zemi videli Božstvo priamo, potom by tu nebolo triedenia duchov a viera by ostala vecou chladného rozumu a vypočítavosti.

A teraz pozrime, čo značia dogmy pre náš nábožensko-mravný život.

Pre náš nábožensko-mravný život Kristus je najväčšou autoritou. On rozriešil všetky životné otázky s absolútnou platnosťou. V ňom je pravda, krása a dobro samého Boha. Niekoľko sa Božstvo mohlo priblížiť k ľudstvu, naľko sa k nám priblížilo v Kristovej osobe. Pred Kristom Boh sa nedal skoro ani pojмами zachytiť. Kristus nám Boha priblížil tak, že sme ho mali medzi sebou v ľudskej podobe.

Evanjeliá nám načítajú osobnosť Kris'ovu v najkrajšom súlade všetkých ctností. Nes'raný pozorovateľ, ktorý nevie o tom, že Kristus je Božím Synom, musí nakoniec uznať, že v Kristovej osobe je z jednej stránky čosi ce'kom ľudského a z druhej stránky je v nej mnoho prvkov transcendentálnych a predsa v najkratšej súmernosti. U Krista všetko ide jedným smerom, niet v ňom nijakých protikladov, nijaký nesúlاد. Všetky ctnosti u neho ako by vyrástly z jedného koreňa bez duševných zlomov a nedostatkov. Človek musí zastať pred takou osobnosťou ako pred hádan-kou. Len viera v osobné spojenie ľudskej pri-

rodzenosti Ježišovej s Božstvom vie plne rozriešiť túto zázračnú osobnosť.

Podstatu náboženstva tvorí túžba, aby sme svoju obmedzenú a nedokonalú ľudskú prirodzenosť čím užšie spojili s nekonečným Božstvom. V Kris'ovej osobe sa naša túžba splňuje, ale len v svetle dogmy o hypostatickom spojení ľudskej prirodzenosti Kris'ovej s Božstvom. Ariánsky Kristus nikoho neuspokojí, lebo vtelený éon, alebo stvorená múdrosť nemôžu tvoriť most medzi Stvoriteľom a stvorením a nijaký sluha nám nevymôže u Boha, aby sme mohli byť prijaté dievky božie. Tiež Nestorov obraz Kristov je spo'vorený, lebo medzi dvoma osobami je priepasť, ktorá nikdy nemôže tvoriť jednotu. Človek Kris'us osobne oddelený od Boha bol by najviac ak ideál dokonalého človeka a nič viac. Tiež monofyzický Kristus by nemohol mať porozumenie pre ľudské slabosti. Nemohol by nám byť vo všetkom, aj v pokušení podobným. Pre veriaceho človeka je veľkým potešením, že sám Boh pozná nielen náš život so všetkými jeho priepasťami a bojmi, ale že ho sám prežil, požehnal a posvätil. Len osobne spojený Bohočlovek utíši našu túžbu po spojení s Bohom, lebo nám predstavuje Boha viditeľného, ktorého môžeme počúvať a vidieť. Pravda, božskú veľebu u Krista jeho ľudsko zahalilo v príjemné šero, takže osľňujúci lesk Božstva u Krista ľuďmi neoslepil, ale všetci ho mohli vycítiť.

Len pomocou vlastného Syna Božieho máme všetci možnosť stať sa synmi božími prijatými.

Aj ľudský duch Kristov práve pre osobné spojenie s Božstvom je nekonečne bohatý a všestranný. Zostane nevyčerpatelným vzorom pre všetky miesta a časy. Pre všetky charaktery, pre všetky individuálne a sociálne vzťahy. Od Krista sa učíme poznávať hodnotu

jednotlivca, práve preto, že Kristus zdôrazňoval nesmrteľnú dušu, ktorá je v každom človeku. Viera v Krista Syna Božieho môže ďakovať ľudstvo, že sa vymanilo z otroctva k slobode božích synov. Tá dogma nám určuje aj správny pomer k prírode. Príroda je pre Boha prostriedkom, na oslobodenie ľudstva od kliatby hriechu. Ale priam tak aj ostatná neživá príroda je symbolom neviditeľného sveta a možno ju vždy úspešne podriadiť duchu a kultúre.

Viera v skutočnosť všeobecného a nadhľadného vykúpenia životom a smrťou Kristovou má nesmierny význam pre nábožensko-mravný život veriaceho človeka. Tá viera vedie hriešnika k dôvere v Boha, hoci človek cíti v sebe vnútornú rozorvanosť zavinenú dedičným hriechom. Viera vo vykúpenie je zdrojom sily v boji o zdokonalenie duše. Po najprv ukazuje nám v celej otvorenosti ohavnosť hriechu, nakoľko on porušuje mravný poriadok stanovený Bohom a potom dodáva nám aj odvahu bojovať proti hriechu. V trpiacom Kristovi vidí oko veriaceho človeka milosrdnú lásku Boha Otca, ktorý robí priamo šialený krok, aby ľudstvu pomohol znovu nadviazať styk s nebom. Vzkriesený a v nebi tróniaci Kristus je zárukou víťazstva pravdy a práva, hoci by na svete zúrila dočasne brutálna fyzická moc a šliapala nohami každé právo.

Aj článok viery o vykúpení tých, čo boli v seol (v predpekli) ukazuje, že láska božia nezabudla ani na jeden úsek času, ani na jeden národ v ľudských dejinách, ale na všetko pamätá a vedie k lepšiemu.

Kristus vzal ľudské telo z Panny Márie. Nebol splodený pestúnom Jozefom, ale sa počal z Ducha Svätého. Povolanie byť Matkou Kristovou je veľkým vyznačením pre Pannu

Máriu. O túto hodnosť sa opiera článok viery o jej Nepoškvrnenom počatí.

Veriaci človek vo viere v panenské maters'tvo blahoslavenej Panny poznáva najhlbší smysel každého materstva na zemi. Tá viera vrhá celkom nové svetlo na manželský život a najmä na význam maľky. Dogma o omilostení Matky Božej, ktoré sa dátuje od okamžiku počatia v živote jej matky, je len odliskom dogmy o Božstve Kristovom. Tak vysoko stojí Syn, že je hodný len najčistejšej Maľky, aby mu dala telo.

Panenstvo Matky Kristovej je prameňom a oživujúcou silou veľkých légii panenských duší, ktoré v katolíckej Cirkvi majú svoje najčestnejšie miesto a sú najnežnejším výkvetom náboženského života. Nech preto nám nik nezazlieva úprimnú úctu a oddanosť k Panne Márii ani so strany protestantov. Oni postupujú logic'ky. Keď odstránili ideál panenstva zo svojho náboženského života, tým zdegradovali aj Pannu Máriu a olúpili ju o výsostné práva, ktoré dal Matke svojho Syna sám Boh.

Čím je Panna Mária pre dnešný svet, to nám názorne predstavil Dr. Krebs, keď v jednom čísle časopisu „*Schönere Zukunft*“ uviedol tento príklad:

„Raz k večeru prišiel ku mne svetový panteista. Bol už starší. Vierou a vekom boli sme si ďalekí. V návale reči náhle prehovoril: Keby som mohol veriť, bol by som katolíkom. Viete prečo? Pre dogmu o Imakuláte. Takou rečou bol som prekvapený. Všetko iné som čakal, len to nie. Prečo práve dogma o Nepoškvrnenom počatí rozpálila v srdci panteistu, severo-nemeckého protestanta, takú lásku ku katolíckej Cirkvi? Dal som mu znať, že sa čudujem. On odpovedal: Keď Cirkev so svojimi dogmami hlása pravdu, tak potom z tej dogmy zisťujeme, že predsa bola v ľudstve

a ešte je aspoň jedna duša, čo nebola poškvrená nijakým hriechom, hoci bola len človekom. Videl som už veľký kus sveta. Poznám všetku špinu hriechov medzi ľuďmi. Čo potrebujeme navyše, to je práve táto duša, na ktorú nepadol ani tieň hriechu. To je duša Imakuláty, ku ktorej môžeme pozdvihnúť svoje oči ako k ideálu ľudstva. Som presvedčený, že len vtedy sa naučíme veriť v ľudstvo, keď budeme veriť v Imakulátu, v ktorú veríte vy, katolíci." Slová sú krásnym svedectvom, že u nás mariansky kult má svoje najhlbšie odôvodnenie.

Skutočnosť pádu prvých rodičov a jeho smutné následky pre ľudstvo idú ruka v ruku popri sebe s vykúpením skrze Krista, ktorý založil na zemi kráľovstvo pravdy a milosti. Požehnané účinky toho nového sveta ľudstvu sprostredkuje tretia Božia osoba — Duch Svätý.

Dogma o skutočnosti a potrebe posvätenia Duchom Svätým, hoci nie v rovnakých rozmeroch u každého jednotlivca, nie je nijakou prekážkou pre iniciatívu a činnosť ľudského ducha na sebazdokonalení. Skôr predpokladá vlastnú činnosť človeka ako pri príprave, tak aj pri udržaní stavu posväcujúcej milosti. Ba dokonca ľudská činnosť je tu nevyhnutnou podmienkou. Človek postupuje pri vlastnom posvätení len natoľko, nakoľko spolupracuje s Duchom Svätým, ktorý je hlavnou príčinou a vonkajším činiteľom nášho posvätenia. Milosť božia je s lenivosťou človeka tak málo slučiteľná, ako život so smrťou. Kaťolícka viera v zásade uznáva schopnosť ľudskej prirodzenosti k dobrému, čo neuznávajú reformátori. Preto dogma o posvätení nie je v nepriateľskom postoji k prirodzenosti človeka. Práve naopak. Nabáda ľudskú prirodzenosť k napätiu síl a k plneniu svojich povinností. Poukazuje, že aj Boh si ju vysoko

hodnotí, keď jej posiela Ducha Svätého, aby ju pozdvihol do nadprirodzeného sveta a tam ju udržal.

Dogma o ospravedlivení človeka je preto základom kresťanského života aj ako náboženstva aj ako morality. Tou dogmou vnikáme do najhlbších tajov našej viery, lebo nám hovorí o najužšom spojení človeka s Najsvätejšou Trojicou. Ospravedlivený človek je božím synom v nadprirodzenom smysle. Dosiahol cieľ náboženského života tu na zemi. Tá dogma tiež dáva vážny smysel nášmu mravnému životu, lebo učí, že je najužší vzťah medzi mravným životom a medzi náboženstvom. Ospravedlivený človek žije mravne dokonale, lebo žije v najužšom spoločenstve s Bohom. Koná mravne z náboženských pohnutí. Taký život je potom svätým životom. Nijaká prirodzená elika sa nezmôže na takú svätosť. Že život ospravedlivého človeka je mocným činiteľom pre kultúrny život ľudstva, to by mala ukázať morálna teológia. Tu len toľko môžeme spomenúť, že dogma o ospravedlivení má svoju plnú hodnotu pre život a kultúru. Ako život Ježišov vo svojom kultúrnom význame nikdy nebude znehodnotený a vyčerpaný, tak aj život kresťanského svätca má trvalú cenu pre ľudstvo.

Požehnané plody vykúpenia podľa našej viery rozdeľuje Cirkev. Ona je Kristom ustanovená ako úrad spásy tu na zemi. Zahŕňa v sebe nielen žijúcich v tele, ale aj duše v nebi a v očistcovom ohni. A článok viery v obcovanie svätých je mocnou vzpruhou pre nábožensko-mravný život. Je v tom veľa radosti, že všetci vykúpení sú sjednotení duchovnou páskou a že medzi tými, čo nás predišli do večnosti, niet nepreklenuteľnej priepasti.

Vzývanie a uctievanie svätých nás poháda k nasledovaniu v nich uskutočneného Krista. Či si cítime ich obrazy, sochy ostatky,

alebo celú ich osobnosť, je to vždy ten „*alter Christus*“, ktorého oni predstavujú v rozličnosti pohlavia, veku, postavenia času a národnosti. Spomienka za mŕtvych je pre nás významným napomenutím, aby sme využili čas na získanie zásluh, bo v okamihu smrti čas pre zásluhy končí. Po smrti sme už u cieľa.

Podľa našej náuky hodnoty vykúpenia a milosti Ducha Svätého sú veriacim rozdávané v sviatostiach. To sú riadne prostriedky na rozdeľovanie milostí. No Duch Svätý v mimoriadnych prípadoch môže udeľovať milosti priamo, bez toho, aby ich viazal na sviatosť.

Katolík má pre nesmrteľnosť duše mnoho rozumových dôkazov, ale najviac nám ju zaručuje zjavenie. Teda náuka o nesmrteľnosti duše je aj dogmou. Človek z viery v nesmrteľnosť duše čerpá večné perspektívy pre svoj pozemský život. Ide tu o život, ktorý je v stálom kontakte s prirodzeným a zjaveným zákonom božím. Na to nie je nevyhnutné, aby sme vonkoncom opovrhli zemskými cieľmi, ale ich máme len podriadit' večnému cieľu.

Viera vo večnú odplatu hneď po smrti nám zdôrazňuje, že kresťanstvo vo svojej najhlbšej podstate je mravným náboženstvom. Vedie človeka k dokonalosti podľa vzoru Kristovho života, ale vždy plne rešpektuje jeho mravnú slobodu. Cieľ pravého náboženstva a spolu najčistejšej morálky je: Hľadiť na Boha, milovať Boha a byť od neho milovaný. To je práve účasť na božom živote. A preto v našom náboženstve a morálke máme len dvojakú možnosť: Alebo dosiahnuť v živote najväčšiu dokonalosť, alebo poprieť absolútnu pravdu, krásu a dobro. Nemožno miešať dobré so zlým. Lebo v Kristovom kráľovstve niet neutrality. Preto naša viera spomína nám očistec, kde sa ničia všetky mravné nedostatky a dočasné tresty, aby duša celkom bezúhonná mohla pozeráť na svätosť nekonečnej

ho Boha. Viera vo večné trvanie pekelných múk tiež nepodlamuje náš nábožensko-mravný život. Práve naopak. Niekedy ho silne podporuje. Bo sú v živote človeka aj také prudké pokušenia, že ich vie zložiť len strach pred večným trestom.

Z dogmy o zmŕtvychvstaní tiel, ako aj z dogmy o pôvodnom stave ľudstva vyžaruje veľký idealizmus v hodnotení človeka. Dogma o zmŕtvychvstaní tiel čo hajrozhodnejšie popiera pesimizmus a dualizmus, že totiž hmota sama v sebe je zlá. Naša viera však zdôrazňuje, že nič nie je zlé, čo neprotirečí mravným zákonom svedomia a pozitívnym príkazom. To priznal aj naturalista Rousseau, keď v úvodníku k svojmu Emilovi píše: „Tout est bon ce qui procède de mains de l' Auteur des choses“. Teda aj materia nie je zlá, nakoľko je dielom božích rúk. Preto aj ľudské telo je cenným výtvorom, hoci naň hľadíme len so stránky hmotnej a to tým viac, lebo je nositeľom nesmrteľnej duše. Preto máme v úcte svoje telo aj telo bližného.

Viera v príchod Božieho Syna k súdu sveta na konci časov má tiež svoju bohatú nábožensko-mravnú silu. Lebo náboženstvo a morálka toho Krista, ktorý sa znova ukáže fyzicky na konci sveta, má absolútny charakter. To náboženstvo je meradlom, podľa ktorého sa bude merať ľudstvo. Je míľnikom na ceste, podľa ktorého sa má orientovať zemský pútnik, keď sa uberá domov.

Toľko vznešenej veľkosti je okolo Krista a v katolicizme.

Stvorený na podobu Boha.

Dr. Anton Harčar.

Každý uvažujúci človek si jasne uvedomuje podmienenosť svojho bytia. Logické uzávery vyplývajúce z tejto skutočnosti neodvratne vedú nás k Bohu Stvoriteľovi, z ktorého pramení všetko bytie. I ľudské.

Ten, ktorý z temna ničoho privolať nás na svetlo jestvovania, určil nám s podstatou nášho bytia aj spôsob nášho jestvovania a vieme aj to, že primerane svojej absolútnej dokonalosti dôsledne on sám je aj cieľom všetkého, čo bolo, je a bude. Pravda táto núti rozumné stvorenia na to, aby sa zaujímal o myšlienky Stvoriteľa, najmä o tie, ktoré má on o svojich stvoreniach.

Vzdialenosť medzi stvorením a Stvoriteľom je nezmerateľná a človek nemá vlastných prostriedkov na jej preklenie. No Boh vo svojej nevy povedateľnej добрote vychádza nám v ústrety svojim zjavením. V ňom sú uložené božie myšlienky o nás. Pre naše blaho nám ich zjavil Boh, aby sme poznávaním pravdy mocneli v láske k nemu a tak rástli aj v chápaní smyslu svojho života. Nevyhnutnosť života dôstojného človeka nás núti, aby sme s otvorenou dušou a s ochotným srdcom počúvali pravdu božiu o ľudskom bytí.

Na prvých stranách Písma, v ktorom sú uložené božie myšlienky o stvoreniach, je napísané: „A stvoril Boh človeka na svoj obraz, ako obraz Boha ho stvoril, muža a ženu stvoril ich.“ Uvedené slová dávajú nám jasnú odpoveď na životnú otázku: odkiaľ sme? No otázka o našom pôvode nesprie odvrátiť našu pozornosť do dávnej minulosti, lebo odpoveď na ňu jasne nám naznačuje aj našu prítomnosť vytvorenú minulosťou a naša prítomnosť nám súčasne ukazuje aj budúcnosť, lebo náš pôvod od Boha určuje nám prítomnosť pred

Bohom a to, čo z nej vyplýva, čo z nás má byť.

Zjavená pravda o našom pôvode a poslaní jasne hovorí, že človek je súčiastkou stvorenia, prírody. No súčasne vyzdvihuje človeka ako jednotlivca postaveného proti všetkému svorenému. Štvrtý lateránsky snem vyjadril toto začlenenie človeka do prírody a jeho vyzdvihnutie z nej slovami, že Boh, ktorý stvoril duchovný a hmotný svet, stvoril aj človeka, ktorý stojí akoby uprosred a spája v sebe ducha a hmotu. Áno, podľa zjavenia stvorenie človeka je završením a korunovaním stvoriteľského diela. V ňom sa spája celá príroda v jednotu a stvorením človeka dostáva smysel svojho jestvovania. Ľudské bytie predpokladá mŕtvu a živú hmotu, zem a vodu, oheň a vzduch, rastliny a zvieratá. Človek potrebuje toto všetko pre telesné a duchovné rozpätie a vypätie svojich síl, pre poznávanie a tvorenie, pre milovanie a usmerňovanie.

Na svoj obraz stvoril nás Boh. A toto dedičstvo prechádza s pokolenia na pokolenie. Je to najcennejšie, čo odkazuje otec synovi, lebo jedine podobnosť Bohu dáva človeku primeranú dôstojnosť a jej patriacu úctu. Len si uvedomme, ako nezmerateľne vysoko vznáša sa Boh svojou velebnosťou, nekonečnosťou a nevysloviteľnou vznešenosťou nad svetom. A kto je človek? Prach zeme! No aj viac. *Stvorený na podobu Boha!* V týchto skutočnostiach je pospolu dôstojnosť a nedôstojnosť, veľkosť a obmedzenosť, vznešenosť a nízkosť, statočnosť a podliactvo, výška a hĺbka človeka. V tomto osvetlení zjavenia chápeme tajomný paradox človeka, tajomstvo jeho blízkosti Bohu a blízkosti zeme.

Pri uvažovaní neodbitne sa nám núka otázka: čo je na človeku tak upravené, že môžeme na ňom vidieť *akoby* obraz Boha? Vravím — *akoby*, lebo neviditeľného, nevyslovi-

teľného a nepochopiteľného Boha nemožno obrazom znázorniť a zvýrazniť. Ak je človek stvorený na obraz Boha a má ho znázorňovať, môže sa to stať len v tom smere, že na človeku, v jeho schopnostiach sa odzrkadľí božia dokonalosť. Zjavená zvesť o stvorení človeka nám nevysvetľuje bližšie, že v čom je človek podobný Bohu. Z nej vieme istotne len to, že človek je jednotou tela a ducha, že je telo sformované duchom, ktorý je od Boha. Lež zo Zjavenia vieme aj to, že prvý človek má svoju paralelu v novom človekovi, v Ježišovi Kristovi-Bohočlovekovi, na ktorom jasne a zrejme zažiarila dôstojnosť človeka stvoreného na podobu Boha. On je vzorom aj mierou. Ním poučení vieme, že človek je natoľko obrazom Boha, nakoľko je účastný Božstva a nakoľko sa toto na ňom zjavuje a v ňom žiari. Život Bohočloveka nás poučuje, že človek je tým zrejmejším obrazom Boha, čím mocnejšie sa v ňom presadzuje duch boží. Všetky pokolenia budú obdivovať žiariace znaky osobnosti Kristovej: vznešenú rozvahu a múdrosť, svojmocnú vôľu, formujúcu jeho konanie.

V knihe J. Sirach čítame ako doplnok k prvotnej zvesti o stvorení človeka: „... a podľa seba vyzbrojil ho mocou a na svoj obraz ho stvoril... a dal mu moc nad tým, čo je na zemi. Strach pred ním uľožil do každého tela, aby vládol nad zvieratmi a vtáctvom. Dal mu rozvážnosť a úsudok, jazyk, oči, a uši a srdce na vymýšľanie. Stvoril mu múdrosť umu a ukázal mu zlo a dobro.“¹ V spomenutých vlastnostiach človeka sa odzrkadľuje podoba Boha. V dôstojnej nadvláde Iudskej osobnosti. A nakoľko svojím duchom dvíha sa nad mŕtve aj živé stvorenia, nad prírodu, natoľko sa ukazuje na ňom podoba Boha. Nakoľko však užívaním svojich schopností sa

¹ Voľne podľa J. Sir. 17, 1.

odvracia od božieho majestátu a prikláňa sa k telu, hmote, natoľko sa na ňom zatemňuje a zasliera podoba Boha. V tomto osvetlení chápeme, prečo hriech — odklon od Boha — zasliera v nás obraz Boha a zvýrazňuje v nás podobu zvieräta.

Takto chápali zjavenú pravdu o človeku aj Cirkevní otcovia. Svätý Gregor nysenský píše: „Skrze vynikajúce vlastnosti duše, ba dokonca aj držaní tela, ukazuje sa človek ako zrodený na vládnutie. Lebo duša to ukazuje svoju vyvýšenú vznešenosť a kráľovskú dôstojnosť nad každú podlú nízkosť zrejme tým, že je nezávislá a slobodnou vôľou svojmocne vládne. Namiesto purpuru odiata je ctnosťami, namiesto žezla opiera sa o blaženú nesmrteľnosť a namiesto kráľovského diadému zdobená je korunou spravodlivosti. Takto zjavuje sa nám celkom v kráľovskej dôstojnosti, ako dokonalý obraz praprásy.“

Mohli by sme uvažovať aj o ďalších vlastnostiach človeka, v ktorých sa odzrkadľuje veľba Boha, ako je napríklad duchovná a telesná činnosť človeka a práca vôbec, svrchovaná moc nášho svedomia. No u prvého človeka podoba Boha najjasnejšie zažiarila v jeho nadprirodzenom bytí. Učiaca Cirkev na tridentskom sneme vyhlásila: „*Adam, prvý človek, v raji prestúpiač príkaz Boha, hneď stratil svätosť a spravodlivosť, v ktorej bol ustanovený...*“

Aby sme porozumeli výrazu „*svätosť a spravodlivosť*“, ktorú stratil Adam, musíme sa nanovo vrátiť k dokonalému obrazu Boha, jeho svätosti a dokonalosti, ku Kristu Vykupiteľovi, ktorý podľa učenia Písma prinavrátil nám to, čo Adam mal a stratil. Z paralely medzi Kristom Vykupiteľom a prvým človekom preniká objasňujúce svetlo na pôvodné postavenie ľudského bytia, ako vyzeralo podľa božieho plánu po stvorení až do osudného

okamihu prvého hriechu. V Kristu sa nám zjavila makateľná láska božia, aby poblúdilé ľudstvo priviedla späť k Stvoriteľovi. Kristom začína nový začiatok a nový svetový poriadok. Kristus znovuposťavil pôvodný stav človeka stvoreného v milosti na podobu Boha. Z prvej zvesti o stvorení človeka citeľne vyžaruje svätosť aj spravodlivosť, pokoj, čistá radosť a prítulnosť človeka k Bohu. Toto všetko sa nám prinavrátilo skrze Krista, ako hovorí svätý Pavol: „*Aby, ako hriech panoval na smrť, tak i milosť panovala skrze spravodlivosť na život večný skrze Ježiša Krista...*“

Z jestvovania oživotvoreného človeka Nového zákona padá nové svetlo na jestvovanie prvého človeka, stvoreného na obraz Boha a my chápeme, že ani nie natoľko svojimi prirodzenými schopnosťami a vlastnosťami bol podobný Bohu, lež milosťou bola jeho prirodzenosť povýšená a pretvorená na opravdivý obraz Boha ožiarený svetlom trojediného božieho života. Človek telom prebýval na jedinečne krásnom a príjemnom mieste; no dušou zdržiaval sa na neporovnateľne vznešenejšom mieste. Boha mal za chrám, milosť jeho za odev a poznávanie Stvoriteľa bolo mu prameňom života, nad ktorým smrť nemala moci.²

Nepochopiteľné je pre rozum tajomné spojenie omilostenej duše s Bohom, v ktorom spojení spočíva nadprirodzené vyvýšenie prírody ľudskej. Viera nás však učí, že Boh z nepochopiteľnej láskavosti skláňa sa k nám tak ďaleko, že nás, stvorenia, príberá do svojho tajuplného života. Život stvorený preniká život večný. Posväcujúca milosť, v ktorej bol stvorený prvý človek a ktorú nám Vykupiteľ prinavrátil, je putom spájajúcim ľudský život

² Rím. 5, 21.

³ Podľa svätého Jána z Damasku.

s božím životom vydvihujúc takto nemohúcnosť stvoreného do závratných výšok nadprirodzenosi a pónarajúc ho do nevyspytateľných hĺbok života Boha trojjediného.

Ako zvláštny následok tejto nadprirodzenej skutočnosti, podľa zvesi Písma o prvotnom stave človeka, boly podstatne zmenené aj prirodzené dokonalosi a schopnosti človeka. Dar, po ktorom dnes prirodzenosť človeka vzdychá, bol jej vlastným v prvých hodinách dejín ľudského pokolenia. Milosťivé spojenie človeka s Bohom stvárnilo jeho prirodzenosť — dušu a telo — tak, že človek bol zjavením Boha. A keďže aj telo sa ligovalo v božej sláve, nahota nebola popudom k hanbe, bola akoby zastretá jasnosťou božou. Telo, povié do slávy a veleby božej, nepoznalo únavu, nemoc, smrť a rozklad.

Medzi darmi, ktoré doprevádzaly milosť božiu v prvotnom stave človeka, nad všetky vyniká dar oslobodenie od *žiadostivosti*. (Concupiscentia). Slovo žiadostivosť značí tu smyselno-duševné úsilie, ktoré vzniká na popud vôle, ale samo od seba a vlastným spôsobom vplýva na rozvahu a rozhodovanie. Žiadostivosť patrí k našej prirodzenosti, teda je dobrá, lenže nakoľko môže hatiť slobodné rozhodovanie a ho aj ovplyvňovať, pôsobí človeku príkoria, ba, ak hatí človeka vo vykonávaní mravného dobra, vedie aj k zlému. Prvý pár ľudí bol z milosti božej oslobodený od takejto žiadostivosti a preto bol slobodný aj od vnútorných rozporov. Pravda, aj prvý ľudia mali žiadostivosť, lenže tá nebola neusporiadaná. Vôľa absolútne vládla nad pudovými sklonmi žiadostivosti. Preto aj obcovanie s Bohom bolo plné slasti a radosti, bez príchuti bázne a strachu. Dnes naša slabosť si to ani pojmove nevie dobre sprístupniť, iba z popisu raja získavame si určitú predstavu o prvotnom stave, vidiac, že pokoj s Bohom prinášal

sa aj na pokoj s prírodou. U prvého človeka bol dokonalý súlad v spojení nahor k Bohu a nadol k prírode. Láska k Bohu a láska k zemi neboly v protiklade. Človek bol obdivuhodným, ba tajomným súladom tela a ducha, ponorený do osobnej radosti a lásky.

V tomto stave bola prvým ľuďom podmienenčne daná aj nesmrteľnosť tela. Život síce aj u nich mal prebiehať v rámci prirodzených daností, teda uberal sa aj vtedy k smrti, podľa zákona, že každý život viazaný na hmotu sa vyčerpáva; lenže zvláštnym božím riadením nemalo dôjsť k prirodzenému vyčerpaniu. Bol to zvláštny stav, že *mohli nezomrieť* no nie, že *nemohli zomrieť*. Toľo mimoprirodzené postavenie človeka bolo zaiste zovnútorňým znamením blízkosti Boha, prameňa to všetkého života. Hriechom potom bolo spojenie s Bohom prerušené a v jeho stopách prišla smrť, „*lebo odplata za hriech je smrť, kým milosť božia je život večný*“.⁴

Dar nesmrteľnosti doprevádza aj *oslobodenie od znamenia smrti*. Človek nepoznal utrpenia a bolesťi. Keďže smrť nemala moci nad telesným životom, ani sprievodné úkazy vyčerpávania a rozkladu nemohly sa v tele usalašiť. Ani nemoc zvnútra ani úder zvonku nemohol ohroziť život. Človek sa tešil dokonalému zdraviu tela a dokonalému duševnému pokoji a vyrovnaniu. Preto nepoznal ani zármutok a žiaľ, lež čisté srdce a čisté svedomie bolo preňho prameňom čistej radosti, ktorá čistou láskou bola usmiernená k Bohu.

No zaiste tento stav nebol v znamení pôžitkárskeho leňošenia, lebo práve dokonalé vlastnosti človeka — telesné aj duševné — nútily ho k tvorivej práci. Človek z božieho príkazu mal tvorivou prácou usmerňovať svoje životné prostredie, svet. Aj to bol dar, lebo človek bol pribratý za spolutvorcu božieho

⁴ Rim. 5, 21.

diela. Človek mal tvorivou prácou zdokonaľovať seba a svet. Človek teda nebol oslobodený od práce, lež od neúspechu v práci, bol oslobodený od bezvýslednej, neplodnej práce, od úmornej a unavujúcej práce. Práca bola požehnaním a len prekliatím v hriechu sa stala pre nás bremenom.

Prirodzené, nadprirodzené aj mimoprirodzené dary dostali prví ľudia ako dedičný dar *pre celé ľudstvo, pre všetky pokolenia, ktoré predstavovali*. Podľa božieho plánu, rodenie bolo by bývalo tajomným prameňom nielen prirodzeného, lež aj nadprirodzeného života a všetkého, čo s ním z božej vôle súviselo. No nestalo sa tak, lebo človek, ktorý mal previesť boží plán, zlýhal. Svojmocne vystúpil z nadprirodzeného životného prostredia a pokúsil sa tvoriť si svoj život bez Boha tak, ako to vystihol básnik: „Na svoj obraz človeka Boh stvoril. — V človeku však prefikanosť mnohá. — Obraz boží odparatil kamsi a na vlastný vytvoril si Boha.“

Tragika človeka. Jej poznanie je však svetlom na ceste späť k Bohu.

Verím v svätú Cirkev všeobecnú.

A. D. Sertillanges, OP.

Prejav viery je vlastne neopísateľný a nedefinovateľný, ako každý prejav života, najmä nadprirodzeného. Jeho pramene sú skryté; vyviera z hĺbin, ktoré nijaký rozbor celkom neodhalí. Je však známe, že tri prvky sa sdružujú, keď sa tvorí: prvok rozumový, prvok mravný a prvok božský. Viera je myšlienka; viera je dobrá vôľa; viera je milosť. Keby sme ju chceli definovať jednou vetou, mohli by sme povedať: viera je skutok rozumu prevedený v určitých mravných náklonnostiach a za súčinnosti Boha.

Jej predmet je nám známy: to, čo je božské a čo s ním udržuje nevyhnutnú spojitosť vzhľadom na náš cieľ. O tej pohnútke sme poučení: je to sám Boh, Boh neomylná pravda a najvyššia dobrota, neschopná klamu a omylu.

Táto schéma by stačila, aby sme zhruba načrtli ústrojenstvo našej viery, keby sprostredkujúca úloha, čo tu zaujíma naša Cirkev, nenastolila dôležitú otázku.

Hovoríme, že viera smeruje priamo k Bohu; veríme jemu jedinému a jeho neomylnému svedectvu; jemu jedinému naprosto dôverujeme, lebo v ňom niet rozporu. No musíme pripustiť, že tento úkon prilipnutia, uskutočnený v srdci predpokladá cudzie prípravy, podmienky platnosti a vyžaduje dozor. Cirkev je tá, čo nám predkladá predmet viery. To je jej prvé poslanie. Tomu, kto sa v nej zrodí kresťanom, odovzdáva vieru sťa dedičstvo a tomu zasa, čo je mimo nej, či je to už nevedomý alebo neveriaci, ponúka mu ju, aby si ju vyvolil. Bez nej niet pravej viery, viery istej, viery záslužnej, lebo taký je boží poriadok odovzdávanie; bez Cirkvi viera teda nemôže sa vznášať k Bohu, ako zasa mimo nej od Boha nesostupuje.

Zaiste možno mať bezprostredný prístup k učeniu a poznať jeho povahu. Veď toto učenie sa v určitom smysle samo odôvodňuje svojou vlastnou hutnosťou, svojou zázračnou súdržnosťou a svojou priliehavosťou pre život. Treba však poznamenať, že aj Cirkev tvorí čiastku tohto zázračného celku a to nie bársakú, lež čiastku celkom obklopujúcu na spôsob dajakého rámu, dajakej siete alebo „mriež“.

Nič v dogme nemôže sa rozlúštiť alebo úplne definovať bez Cirkvi; nič bez nej nie je vlastne schválené, sto'ožnené, tchôž zaručené. Záruka Cirkvi je podstatná podmienka vie-

ry a aj sama Cirkev je článkom viery. Takže formula: *verím v Cirkev*, má dvojaký význam: 1. verím, že Cirkev je to, čo hovorí, totiž božská, vychádzajúca z Boha Krista, aby predžovala jeho poslanie na zemi; 2. verím všetko, čo hovorí Cirkev, ako vykladateľka zjavenia Boha Krista.

Vieme dobre, že nad týmto sa mnohí pohoršujú. „Koľko ľudí medzi Bohom a mnou!“ zvolal Jean-Jacques-Rousseau. Ale čože znamená táto sťažnosť? Vari chceli by mať osobné zjavenie? Veď si ho ani dobre nepredstavujú! Veď tí istí, čo odporujú každému zjaveniu, chcú dajaké pre každého! Veru málo úprimná dvojsmyselnosť a neľudská požiadavka.

Individualistické náboženstvo nedá sa pochopiť ani vzhľadom na pôvod jeho viery, ani vzhľadom na jeho rozvinutie alebo na jeho koniec. Sme plemenom, Boh prichádza k nám takým, akí sme. My zasa máme k nemu ísť pre vieru alebo pre náboženskú činnosť tiež takí, akí sme, *jedni* (spoločne), tak ako on je *jeden* podstatne. „*Jeden Boh jedna viera, jeden krst*“ hovorí rozumne svätý Pavol.

Individualizmus je dnes odsúdený na všetkých poliach: v politike, v sociológii, v hospodárstve a v určitom ohľade aj vo vede a v umení; nuž nepôjdeme ho znova nastolovať v náboženstve, lebo tam by bol najmenej vhodný, keďže náboženský cit je zo všetkých najspoločnejší, najviac cudzí tomu — pravda nie vo svojich prechodných a prípadkových prejavoch — čo nás rozdeľuje na plemená, civilizácie a národy.

Keď sa toto uváži, musí sa pripustiť, že prilipnutie na dajakú náboženskú vieru — čin to prvorodý, podstatný našej židovskej skupiny voči božskému — nemôže vychádzať z individuálneho podnetu; musí byť činom sociálnym, a keďže ide o nadprirodzeno, musí byť

činom sociálnym pôvodu božského, toľiž slovo Boha k Iudstvu.

Vynoruje sa otázka, ako Iudská spoločnosť bude dotknutá, v akých podobách nastanú odnože jednak na začiatku, keď Iudstvo získava slovo Boha, jednak potom, keď ho chráni.

Vieme, ako sa to stalo. Keď máme na mysli poradie, dejinný postup, povieme so svätým Pavlom: *Mnohonásobne a rozličným spôsobom hovorieval kedysi Boh otcom skrze prorokov, najnovšie však, za týchto dní hovoril k nám skrze Syna*". Treba tu pripomenúť, že takto hovoriac, sleduje sa poriadok času (*kedysi, dnes*), nie poriadok závislosti. Ide o obdobia, ktoré sa poskytli na usku'očnenie plánu; neide o plán. Keď sa hovorí o samom pláne, o stupňoch Bohom stanovených, v ktorých Iudstvu rozdával svoj život, či už na poli pravdy, alebo na ktoromkoľvek inom poli, vtedy nepatrí sa uvádzať najprv prorokov, lež Krista.

Kristus je prvok Iudstva, ktorý Božstvo používa, aby k sebe nábožensky pripojilo celé Iudstvo; je spojivom, miesto prechodu pre výmeny. Mostom, ako hovorí svätá Katarína Sienská. Svätý Tomáš, hovoriac najmä o viere, prirovnáva Iudstvo moru, ktoré činnosť nebies pozdvihuje a ženie zo stredu príťažlivosti, v ktorom sa sjednocuje a v ktorom má začiatok nábožná činnosť neba, je Kristus; a od Krista počína sa rozplývať stupňovitým rozdávaním božská činnosť vo svete a v dejinách.

Náboženská činnosť Krista tiež na poli viery ako aj na každom inom poli nezačala sa Kristom historickým; vystupuje až k počiatkom, ako zasa nezastavuje sa na jednom priestranstve, lež žiari v každom plemene a v celom vesmíre. *Keďže v ňom večnosť stáva sa časom, aby obnovila čas, celý čas, aj do mi-*

nulosti aj do budúcnosti, je jeho poplatníkom. Všetky cesty dejín, ako aj všetky cesty ľudstva, prechádzajú cez jasle a cez kríž; tam sa „*kríž.a*“. Najprv je proroctvo, oznámenie; potom je použitie; všade je milosť, kľorej podoby svetla a podoby sily, jedným slovom spásy, sa nerozpojujú.

To je v poriadku; sme nábožensky jedno: zachádza sa s nami ako s jednou. Keďže predmet náboženstva — Boh, nie je v čase, lež vidí vyžiarovať svoju jednu a nedeliteľnú večnosť ku všetkým bodom času, niet dôvodu, aby jeho Prostredník žijúci pre spásu časného plemena mal vzťah iba k jednej časti trvania; musí ho celé objasniť. Ak sú dôvody, aby jeho objavenie sa bolo oddialené, ak sú nevyhnutné prípravy, z toho ešte nemožno uvažovať, že minulosť sa vymanila zpod činnosti Krista. „*Kristus včera, dnes a cez všetky veky*“. Nemení nič na tom, či jeho kolíska má celé dejiny pred sebou alebo časť z nich za sebou. Podstatný plán ostáva. Ježiš je bod pripevnenia, bod závislosti celej masy. Božská intimita sa v ňom natrvalo zariadila pre dobro všetkých. Prináša nám pravdy, zákony, sily, z ktorých boli pred ním a vlastne skrze neho iba úlomky. On zakladá božie kráľovstvo, ktorého učenie o viere je zákonom pre rozum. Nuž a božie kráľovstvo je Cirkev, totiž ľudstvo sružené okolo Krista, ktoré dostáva všetko od neho, predovšetkým však vieru.

Vidí sa už teraz dôsledok? Cirkev vyžaduje tú istú vieru ako Kristus, keďže Kristus rozlieva sa v nej a vyjadruje sa cez ňu. Kristus vyžaduje tú istú vieru, čo Boh, keďže Boh v ňom prítomný sa cez neho vyjadruje. A pretože všetky tieto prvky sú spojené; pretože Cirkev — to je každý z nás ako jeden z jej členov; pretože Cirkev — to je Kristus ako jej hlava a Duch Kristov ako jej životný pôvod; a pretože takto Boh je všetko vo vše-

tkých, nie je samostatného roztrúsenia, nie sme ponechaní sami na seba, lež súladne sdružení cez všetky časy, cez všetky hranice okolo toho, ktorý má za úlohu nás sdružiť, keďže má kľúčové postavenie v celom pláne, je *Vodca par excellence*.

Výkrik Jean-Jacques-a: „Koľko ľudí medzi Bohom a mnou!“ nie je teda naďalej odôvodnený. Ľudia, čo tuhá prichádzajú, nie sú medzi Bohom a nami, lebo ich úloha je umiestiť nás v mene Krista, ako Kristus oznámil medzi nás a Boha, priviesť nás do samého styku s Bohom. A viera je až po tomto vnútornom styku.

Veriaci myslí v Cirkvi tak, ako jeho telo žije v rytme všehomíra. Telo je samostatné; má svoj vlastný zákon diania; predsa však celá príroda ho obklopuje a ho preniká a v určitých ohľadoch je iba sústredením jej síl. Tak aj kresťan je prvok súčasne samostatný a podrobený v duchovnom tele Kristovom, v jednej a všeobecnej Cirkvi. Čo si pomyslí o tom, ktorý zbadajúc závislosť našich tiel od síl sveta povedal by: koľko vecí medzi prírodou a mnou! Príroda je jedna vo svojom základnom zákone, ktorý je božský; naša telesná nezávislosť sa tam ponoruje a nehynie tam; závislosť na všeobecných silách podľa poriadku Prozreteľnosti znamená pre nás závislosť na Bohu. Tak aj závislosť na Cirkvi vo veci viery znamená závislosť na Bohu a Bohu samom; lebo všetky prvky Cirkvi, predsa vení ako aj ostatní, majú za zákon jediného Ducha Božieho daného Kristom, on hlava, my údy, so spoločnou dušou.

Žiada sa poznamenať, že neveríme v Krista pre jeho ľudstvo. V prísnom dôsledku mohla by sa pripustiť trochu absurdná domnienka, že Kristus bol nútený mať vieru, bárs pri tom mal za úlohu ju dať. Taký je prípad pápeža. Veci sa tak nemajú u Krista: dô-

vody toho, prečo to tak nie je, sú mimo nášho terajšieho problému. Kristus nemá vieru, lebo má víziu, a má víziu z tohto sveta, pre hodnotu a mravné právo, nie z prísnej nevyhnutnosti. Keď teda na chvíľu pripustíme absurdnú domnienku, dobre pochopíme, že vykonať čin viery znamená prilipnúť k nikomu inému iba k Bohu a že neprilipne k nikomu, kto sa stavia medzi, lebo sám Kristus vo svojom ľudstve nie je pohnútkou našej viery.

Povie sa, že je nevyhnutnou podmienkou? Zaiste, a povieme to aj o Cirkvi, ktorá ho predlžuje k nám. Ale vonkajšia podmienka nikdy nebola vnútornou príčinou; povaha dôverného činu sa tým nezmenila a v tomto nemožno vidieť ani najmenší dôvod, aby tento čin nezostal samostatný.

Ako by na odplatu uvidíme nádherné psychologické a sociálne rozvinutie v prípade tej Cirkvi, čo nás spojuje s Bohom cez všetky priestorové a časové vzdialenosti, čo nás chráni pred odchýlením sa od podstatného a pred rozptýlením na veľké pohoršenie Augustína *Comta*, ktorá takto spôsobuje jednotu dejín a jednotu sveta v nadprirodzenom pôvode: časné dôsledky toho mali by sa pomaly ukazovať. Tu hľa, Spoločnosť národov pri svojom korení. Hovorím pri korení, nie v nej samej; ale ak máme koreň vecí, môžeme očakávať s dôverou. Cítili to aj vynikajúci inoverci: toto dnes veľmi vynášajú často privedla pokrokové skupiny katolíckeho sveta.

* * *

Prekročujeme v týchto posledných slovách stanovisko viery: nech sa nám to prepáči; všetko tak súvisí, že nie je ľahko zastaviť sa na svaahu aj vtedy, keď by to človek chcel. A môže sa stať, že to nechce.

Vráťme sa k otázke tá, kde ju položil protivník a zdôraznime: Autorita Cirkvi vo veci viery je dôsledok našej náboženskej sociabil-

ty, totiž usmernenej lásky, ktorá nás súladne shromažďuje v Bohu a v jeho jedinom Synovi. Keby každý hľadal pre seba svoju náboženskú pravdu, v predpoklade, že by to bolo možné, neboli by sme viac v náboženskej spoločnosti. I keby sme boli, nezostali by sme, lebo duchovné rozdiely nastaly by ihneď a boli by ustavičné. Ale keď ideme hľadať pravdu do s'rodu, držíme sa pospolu a vospolok držíme sa Boha, ktorý je pravda a láska.

V každom prípade úplne popierame, že viditeľná Cirkev, Cirkev vo svojich učiacich predstavených, je príčinou našej viery. Keďže však pripúšťame, že je podmienkou našej viery, nemôžeme odmietnuť odpovedať, keď sa nás pýtajú: Ako je to, že uznávate Cirkev za nevyhnu'nú podmienku svojej viery? Ako ospravedlníte jej poslanie? Lebo napokon ak pripustíme, že Cirkev vedie ku Kristovi, že Kristus vedie k Bohu, či treba ešte, aby sa Cirkev uznávala preto, aby sa Kristus poznal, aby sa Boh spoznal a aby viera takto bola úplne odôvodnená a zaručená? Ako dospejeme k tomu'o uznaniu a vo všeobecnosti, ako sa duch poučuje v náboženských veciach a ako príde k uvážení presvedčeniu, ktoré jedine vyhlasujeme za prijateľné?

Každý zbadá, že otázku staviame na všeobecný základ, lebo jej prvé vyjadrenia moh'o by prakticky zapríčiniť nesprávne rozriešenie problému. Od vtedy, ako z Boha, z Krista a z Cirkvi robí sa jeden úzko súdržný celok, môže sa stať, že pridáme sa ku Kristovi pre také pohnútky, v ktorých ešte Cirkev nič nezaväži; a naopak, môže sa stať, že pridáme sa k jednému alebo k druhému zo zvláštnych dôvodov, ktoré pomáhajú naše poznanie. Takto možno vystúpiť na strom tým alebo iným konárom a takto možno spoznať konár podľa jediného lista alebo podľa jediného kvetu. Hlavné je, že človek si pri najväčšej rozvahe

môže povedať: „Boží prst je v tom“. Ako je to možné?

Predchádzajúce poznámky sľacia, aby sme pochopili, že je toľko spôsobov poznať platnosť viery, koľko je duchov, kultúr a svedomí. Nemožno nám skúmať všetky prípady; ale možno ich akosi usporiadať, čím sa poslúži odstrániť mnohé predsudky pochádzajúce buď so stanoviska a priori, buď z racionalistickej pýchy, buď z duchovného kastovníctva.

Teoreticky najpriaznivejší prípad je ten, keď človek si sám pre seba vybuduje „evanjeliumový dôkaz“ v smysle starokresťanských Otcov. Dôkaz treba tu chápať nie v smysle matematickom alebo metafyzickom, lež mravnom. Takto to žiada látka našej otázky, ktorá nie je predmetom vedy vo vlastnom smysle, lež života. Ale aj tuhá venujú sa vedeckému bádaniu; robia to pre uvažujúce kruhy tí, ktorých nazývame apologétami.

Či sa často takto prichádza k viere? Nezdá sa. Väčšina pôvodcov apologií, keď sa už obrátili, museli priznať, že ich apologie prišli až potom, pre iných, a že oni sami inými cestami dospeli. Je to ako s bankou, do ktorej s dôverou ukladáme svoj majetok prv, ako by sme podrobne preštudovali jej stanovy a jej hospodárske prostredie, v ktorom pracuje. Je to ako s priateľom, ktorému veríme bez toho, žeby sme budovali túto vieru na psychologickom rozbere jeho skutku a jeho správania sa voči nám.

Sú, pravda, veľké rozdiely medzi týmito prípadmi a našim; podobnosť je v tom, že ani v jednom nepredchádza sústavné a úplné štúdium: konáme životný čin opatrne síce, ale bez vedeckého nároku vo vlastnom smysle.

Ak sa takto stáva s ľuďmi vysokej kultúry, čo povieme o jednoduchých, pre ktorých náboženstvo je usťanovené tak, ako pre všetkých. Predsa treba, aby tieto duše našly prí-

stup k tomu, čo prináša spásu, aby Ježišove slovo zoslaťo pravdivé vo svojej dojímavej nežnosti: „*Evanjelium sa zvestuje malým.*“ Veru, títo neapologetizujú; neskúmajú prame- ne; priťulujú sa k Cirkvi ako dieťa k svojej matke; poznávajú ju, ako poznáme tvár bez toho, aby sme lipli na daktorej číte. A aké šťastné sú duše popri tých našich úbohých vzdelancoch, našich úbohých poblúdencoch, všetkých vykoľajencoch našej biednej zeme!

Rozumovanie nie je jediné, čo nás môže poučiť! „Dal by Boh, hovorí Pascal, keby sme ho — práve naopak — nikdy nemali za potre- by a keby sme poznali všetky veci pudovo a citovo. Príroda však nám odoprela to'o do- bro... A preto tí, ktorým Boh dal nábožen- s'vo citom srdca, sú veľmi šťastliví a celkom oprávnene presvedčení.“

Apologetika rozdrobuje dôvody viery a rozdrobujúc ich, čini ich prístupnými rozumu- júcemu rozumu; takto však ich odcudzuje in- štink'u, vnuknutiu, smys'u života, ktoré po- stupujú iným spôsobom. Keby včela zrazu do- stala filozofický rozum a vedeckú skúsenosť, stratila by súčasne svoj pud, veľmi by som sa obával o klát i o med.

Pridajme k inš'inktu, ktorý sa uplatňuje v oblasti náboženskej, akýsi duch sociálneho pudu, ktorý privádza ponížených, aby sa cel- kom rozumne sverili na svoje náležité vyskú- šané prostredie, na svoje náboženské vrchno- sti, na duchov, o ktorých vedia, že sú úprimní a príslušní a ktorí im poskytujú pomoc, ak sa možno tak vysloviť, v tom, čo sami by ne- vládali dosiahnuť.

Bolo by to prípustné? Je to tak časté, že aj vo vede každý mysliteľ má dôkaz na to, čo pripúšťa a z čoho vychádza? Sme spoločenské tvory: „Človek je bytosť poučovaná“, hovoril Lacordaire. Podávame si pravdu jedni druhým

tak, ako v strapci zrnká hrozna sa delia o miazgu. Ak verím preto, že druhí veria, to nijako neprekáča, že verím, lebo je to pravda; táto pravda sa mi dostala prostredníctvom, toľ všetko.

Povie sa azda, že to značí znevažovať človeka a jeho vlastné myslenie? To by bol prehraný uzáver. Osobná myšlienka zachová si vždy svoje práva; ba možno v celkom pôvodnom smysle povedať, že napokon ani jeden človek sa neriadi ináč, iba podľa svojej vlastnej mienky. Ale prečo, že by rozmýšľanie vyústilo skorej v intelektuálnom osihotení, ako v uváženom prilipnutí k tej myšlienke, čo nás obklopuje, najmä keď ide o mienku spoločenskú, širokú a vznešenú, akou je tá, ktorá naplňuje kresťanské prostredie?

Zásluha myslenia nie je v jeho originalite, ale v jeho pravde. Rád sa skloním pred tým, čo mi podáva záruky a s úprimným srdcom, bratsky alebo synovsky, prijímam jeho pravdu za svoju. Či sa tak nespráva ľudské pokolenie všade a vo všetkom? Ak by sa žiadalo, aby sa murár dostavil do chrámu iba po zdôvodnení svojej viery, musel by dlho čakať na svoju veľkonočnú spoveď. Ale celkom toľko by čakal, aby zakľúčil dajakú záležitosť, alebo zobral si sporiteľný lístok. Zdôvodnenie vo všetkom je ozaj špecialita; i keď ide o ľahšie veci, máloktoľ sa sami k nim dopracujú. Nuž čo si počnú potom, keď majú toľké množstvo myšlienok a skutkov, čo predpokladá náboženská otázka! Vložiť volebný lístok do urny je vždy hrozná vec; ľutujem tých, čo to nechápu. Ale hlasovať za náboženstvo, ak to má byť cez vedu, je oveľa ťažšie. Nežiadajte to od zástupov. Inštinkt a autorita: to sú jediné žriedla, ktoré môžu mať po ruke, aby nahrádily nemožnú kompetenciu. A ak sa rozhodnú, bude to celkom odôvodnene, lebo taký je život. A náboženstvo je životný prejav.

tak, ako iné rozhodnutie na ktoromkoľvek poli.

* * *

No napokon treba ešte poslednú pripomienku, aby sa toľo všetko doplnilo, v určitej miere opravilo a povýšilo na tú úroveň, ktorá je vlastná iba viere.

Povedali sme to, opakovali už, ale treba sa k tomu vrátiť pri každej jednotlivkej otázke, ktorá by sa bez toho neriešila: viera nie je čin iba ľudský. Nábožensvo — toť Boh s nami, ako zasa my s Bohom; a tá črta náboženstva sa prejavuje hneď pri počiatku, korý sa uskutočňuje vierou. Keď skúmame dôvody viery, neslobodno teda zabudnúť ten dôvod, že Boh prebýva v nás svojou milosťou.

Má to znamenať, že táto účasť Boha je nám cudzia? Vôbec nie; je naša, lebo však nám je prisľúbená; je naša, lebo však sme boli vyzvaní zaslúžiť si ju, ju žiadať: „*Pýtajte si, a dá sa vám.*“ Jedným z tajomstiev duše je, že táto žiadosť, ktorá zdanlivo predpokladá vieru, platí za takú, ktorou sa viera žiada. Tieto tajomstvá zastrášujú rozumkárov, pre nás však sú celkom prosté, keď ich raz skutočnosť odhalí. Život tvorí život, predchádzajúca viera tvorí formálnu vieru; Boh v nás prichádza v ústrety Bohu v sebe. „*Nehľadal by si ma, keby si ma už nebol našiel.*“

„Nečudujte sa, hovorí Pascal, že jednoduchí ľudia veria bez dôvodov. Boh dáva im lásku voči sebe a opovrhnutie voči nim samým. Nakloňuje ich srdce veriť. Nikdy nebudú veriť užitočnou dôverou a vierou, ak Boh nenakloní ich srdce a veria hneď, len čo

ho naklonil." Poznemenajú azda, že Pascal náklonnosť veriť necháva prechádzať inou náklonnosťou povahy viac mravnej? Veriť tiež je vecou mravnosti; je to ctnosť, ktorú však môžu iné ctnosti pripraviť. Tu prichodí povedať s Hugom:

Rozumová činnosť milosti, ktorá takto oživuje dobrú vôľu, môže sa chápať ako určitý druh vnútorného volania, volania bez slov. Boh nám neviditeľne podáva ruku, ako Ježiš Petrovi na rozbúrených vodách a hovorí nám: Pod! Toto volanie nijaký hlás nemôže vyjadriť, ba ani nijaká mienka, lebo je tajomným vábením, na ktoré sa odvoláva Ježiš, keď hovorí: „*Nik neprichádza ku mne, ako ho Otec neprifahuje*“.

Kresťan má byť „splodený z Ducha Svätého“ ako sám Kristus. „*Ten Boh, ktorý rozkázal, aby sa zo tmy svetlo zaskvelo, je ten istý, ktorý žiari svojou jasnosťou v našich srdciach, aby Evanjelium nebolo zakalené pre nás tak, ako je pre tých, čo hynú*“.¹

Dôvody viery iba upevňujú intelektuálny obraz veriaceho; Boh ho však oživuje a ak sa jemu páči, môže predísť výstavbe alebo si ju nevšimnúť, lebo však on je pánom. Je konečne celkom prirodzené, keď nás Boh umiestňuje na cestu nášho cieľa, ku ktorému máme potom kráčať s jeho pomocou. Týmto umiestnením na cestu je viera. A ak je čistým darom, koho sa to môže neprijemne dotknúť?

Načim však dar prijáť; treba, aby du-

¹ 2 Kor. 4, 6.

chovné dieťa, postavené na nohy a ťahané na povrázku, dalo súhlas chodiť, a preto aj v tomto prípade prejav viery je eminentne slobodný. Zvlášť ne je však, že ním duša prilipne k svojmu Bohu akosi rodinným citom, prirodzenou podobnosťou, príbuzenstvom, synovským priateľstvom, priateľským synovstvom; všetko odľienky, ktoré vystihuje to prosté slovo: láska. „*Ko je z Boha, počúva slová božie*“, hovorí sv. Ján. Keď sa kresťan stal z Boha, nuž nepotrebuje dôvody. Dobré je, ak ich má; najrprv pre druhých, lebo to, čo jemu dovoľuje obísť sa bez nich, nemôže inému dávať, je tiež dobré, ak sa môže oprieť o ne vtedy, keď veje vietor zvonka. Ale hlavnú oporu už má: Boh je tam a Boh si dostačuje, aby si v srdci vydal svedectvo o sebe.

Toto poňatie o viere Bohom žiadanej a Bohom prevedenej má čosi zarážajúceho pre človeka svetského. Tomu však, ktorý z viery žije, pripadá to síce podivné, nenaschádza vhodné slovo, aby to vyjadril, ale predsa vznešene. Cítiť tam nadľudské poznanie človeka a jeho vzťahov k božskému. Prečo sa čudovať, že je čosi tajomného v spôsobe, ktorým sa pristupuje k tajomstvu? Mať nekonečnú istotu je nad naše zraký a ešte viac nad naše sily. „Je však nemožné, aby Boh dakedy bol cieľ, ak nie je pôvod. Oči pozdvihneme hore, ale opierame sa o piesok, a zem sa rozplynie a padneme s pohľadom k nebu“.
(Pascal).

Preložil Dr. Beňuška.

Chválospev na Boha.

Svätý GREGOR NAZIÁNSKY.

Ťa Najvyššieho Mocnára
daj ohlasovať, ospevovať,
Teba Pána a vladára,
pre ktorého spev a chvála,

pre ktorého sbor anjelov,
pre ktorého večné veky,
pre ktorého slnko svieti,
pre ktorého beh mesiaca,
pre ktorého hviezdy skvostné,

pre ktorého znať sa snaží,
vznešený človek čo je Boh,
duchovný, skutočný život.
Veď Tys' stvoril všetky veci,
každému dal postavenie,

podľa svojej rozumnosti.
Riekols' slovo a stalo sa,
Tvoje Slovo je Syn Boží,
lebo rovnaj podstaty je,
rovný slávou Plodiacemu,

ktorý usporiadal všetko,
aby rozkazoval všetkým.
A hľa, staroslivosť Boha,
presvätého Ducha chráni
všetky tvory, ktoré objal.

Ospevujem Ťa Trojica,
jediná živá Vládkyňa,
bez zmeny, večná príroda,
tajného súcna príroda,
múdrosti um nedostižný,

silá bez vady nebeská,
bez počiatku, zakončenia,
svetlo bez všetkého tieňa,
tvorstva všetkého Strážkyňa,
ktorá pozná všetku hĺbku,

zemou počnúc až po moria.
Otče, dobrotivý buď mi.
Dajže, by som skrze všetko
túto svätosť samu si ctil.
Sotri všetky moje hriechy,

očisť celú moju myseľ,
od zlomyseľnosti každej,
by som oslavoval božstvo,
dvihal zbožne ruky svoje;
by som dobrorečil Kristu,

s prosbou sklonil si koleno,
pribranný raz bol za sluhu,
keď On príde kráľujúci.
Otče, dobrotivý buď mi,
milosť, sľutovanie hľadám,

nech je chvála vďaka Tebe
až po vekov večné veky.

Z gr. prel. AB.

O nariekaní Panny Márie.

Svätý JÁN DAMASCENSKÝ.

Beda mi, najsladší Synu, beda mi cudzinke matke,
cudzinče jediný Synu, ako vyhnanec medzi cudzincami
zabitý: Prečo som nezomrela pred tvojím utrpením?
Prečo nejdeš okolo mňa ako mŕtvej mlčiac a nepo-
vediac slova tej, ktorá ťa porodila. Moje srdce puká
keď ťa vidím bez príčiny ako zločinca sviazaného a
ukrižovaného. Prečo tak rýchlo končíš putovanie a ne-
prehovoriš k tej, ktorá ťa bez bóhu porodila? Ale, ó
dieťa môjho strádania a ťažko znesiteľnej núdze! Strá-
cam potešenie vo svojom vyhnanstve, a zostávam sama
a núdzna medzi cudzincami, Ale, ó Synu a Bože môj,
neopúšťaj ma!

preložil: Š.

Božia láska.

Nebo aj zem môžu sa stretnúť iba v hĺbinách lásky — lásky, ktorá napraví minulosť zafaženou zodpovednosťou a biedou; lásky, ktorá zapaľuje, ktorá bude pomáhať a víťaziť v budúcnosti. Táto láska mala byť viditeľná na večné časy. Na veky mala byť postavená ako Nezapierateľná! Nikto nemá väčšiu lásku, ako keď dá svoj život za priateľa. . . V umučení Pána Ježiša Boh a človek podali si vzájomný dôkaz lásky: Človek zomrel pre Boha a Boh pre človeka. Nápis na kríži je úpisom tohto spečatenia obojakej smluvy. Je napísaný po židovskú, jazykom náboženskej minulosti; po grécky, jazykom vláducej civilizácie a po latinsky, jazykom južnej a dobyvačnej sily rímskej. V týchto troch rečiach môžeme čítať o Odpustení a o nebeskej štedrosti, o šľachetných návratoch a o snahe tvora, ktorý bol takto prekvapený láskou.

P. Sertillanges, OP.

Znamenie kríža.

Znamenie kríža je znamením kresťana. Prežehnáme sa, keď začíname sa modliť, čokoľvek konať alebo keď sme pokúšaní, aby sme neurazili Boha. Boh chce, aby sme nikdy nezabudli na kríž. Preto kríž je postavený na rohoch ulíc, na námestiach, na poliach, aby sme pri zazretí kríža zvolali: Hľa, ako ma miloval Boh! Hľa, cena mojej duše.

Znamenie kríža drví diabla, lebo skrze kríž môžeme mu uniknúť. Lež musíme sa nábožne prežehnať znamením svätého kríža. Kríž začíname na čele, čo znamená hlavu, stvorenie, Otca. Pokračujeme na prsia cez srdce: lásky, Syn. Končíme na prsiach: sila, Duch svätý.

Všetko pripomína kríž. My sami sme stворení na podobu kríža. Choroby, pokušenia, bolesti, to všetko sú kríže, ktorými ideme k nebu. Krížom sa približujeme k Bohu, ktorý nám všetko stonásobne odplatí. Krásna je smrť pre toho, čo dobre žil.

Z Katechizmu sv. farára z Arsu.

Za koho sa modlíť?

Pán Ježiš nás naučil, ako sa máme modliť. V ňom sme presiaknutí jedným životom dieťaťok božích; preto tiež jednou modlitbou obraciam sa k spoločnému

Otcovi. Svätý Cyprián vraví, že Kristus ako učiteľ jednoty, ktorý prosil Otca, aby nás učil jedno, ako on s ním je jedno, učí nás, že modlitba nie je súkromná vec jednotlivých kresťanov. Práve preto nevravíme ani Otec môj, ani daj mi, ani odpusť mi, ale Otče náš, príď k nám, daj nám atď. Kristus Pán, ktorý všetkých ľudí zahrnul do svojho vykúpenia, súčasne všetkých zahrnul aj do svojich modlitieb. A tak aj my sa máme modliť: nie každý len za seba, za svoje záujmy, ale za všetkých, za záujmy všetkých.

Dr. Müller.

Boj s neuznaním.

Čakáme na krajšie dni. Čo bolo bolestné, uzdravilo sa v plači srdca, o ktorom vie iba Ten, čo mu dáva nebeské lieky. Začneme nový život, povieme si V dobro e ku druhým neupustíme nikdy, a keď na jednom mieste nemáme uznania. Boh nás vždy pokojne prijíma a v láske nikdy nepotlačuje. Len hľadme mať vždy myšlienky čisté a spravodlivé. Žijeme v ustavičnom boji s ľudským neuznaním. Ale nie preto nás ten boj znepokojuje, že by nás azda odrádzal od ďalšej práce. lež preto, lebo je jednoducho ten istý. To už je tak na tomto svete! Ľudia sú dobrí aj zlí, a nemáme nikde prisľúbené, že sa nám vždy všetko podarí. Evanjelium nás vystriha nadostač!

J. Haranta.

Znášajte jeden druhého farchy...

Toto píše svätý Pavol Galafanom, keď ich napomína k trpezlivosti. A hneď označuje aj príčinu tohto napomenutia: Lebo tak splníte zákon Kristov. Je to naozaj zaujímavé, na má u takzvaných ľudí nábožných, ako radi napomínajú druhých, ako im vedľa radiť, chcú ich čo najskôr vidieť dokonalých, oslobodených od všetkých chýb a nedostatkov. Táto svätá horlivosť prejavuje sa u osôb duchovných aj u svetských.

Keď ideme na koreň tejto svätej horlivosti, presvedčíme sa, že dosť často napomíname bližných nie preto, aby sa napravili, lež preto, že nám osobne, našej povahe — povedzme svojím správaním — sú nepriemní. Pudí nás k tomu nie láska, lež sebaľáska. U druhých odsudzujeme určitú voľnosť v správaní, ale sami v inom mravnom odbore sme ešte voľnejší; pravda, to nevidíme, alebo vieme to farizejsky, teda sebecky, ospravedlniť. Nuž keď sami nevieme sa vymotať z určitých nedokonalostí, ako môžeme žiadať, aby iní boli podľa našej chuti? Hej, chceme, aby boli povedzme dokonalí podľa našej vôle, ale len preto, aby sme nemali trampoty

s ich chybami, slovom, aby sa nám s nimi pohodlne žilo. Ale keď nevieme chyby a nedokonalosti iných znášať, nesplnili sme zákon Kristov, čiže nemilujeme bližných. Treba vedieť a uznať, že nikto z nás nie je bez chýb, nikto z nás si nestačí, lebo utisnutí sme jedni na druhých. Preto musíme sa vedieť znášať, pomáhať si, napomínať jeden druhého, poučovať sa navzájom. To bude znamenie lásky; a keď to bude ozajstná láska, potom veru ináč budeme hľadať na chyby bližných, lebo poznáme, že sami máme ich oveľa viacej. Potom za bližného budeme sa modliť a svoje chyby odstraňovať, aby sme mu neboli na tarchu. **Dr. Müller.**

Zdvojnásobovať úfnosť.

Exercície nie sú len dni tichých modlitieb, zatvorenia sa pred svetom a nebeského pokoja. Hej, to sa tak ľahko povie! Ale neprežil ich nikto dobre, kto nescústúpil do hĺbky svojej biedy. Exercície učia tú najasketickejšiu teológiu: že sme naozaj zlí, skoro nepolepšiteľní, že život náš je tým najčernejším na zemi. Plný nevďaku voči takému dobrému Pánovi, ktorý nás tak nesmierne miluje. Plný neopatrnosti, márnivosti, pýchy, nelásky, zaslepenosti, pohodlia vo všedných chybách, nerozhýbavosti k lepšiemu. Slovom — že sme tvrdí ako kameň. Hovorte proti tomu, čo chcete, pravé exercície musia toto odokryť! Ale odísť len s týmto pocitom z Nitry, z Ladiec, zo Slatín alebo z iného exercičného domu, to by znamenalo: odísť so zúfalstvom. Nájsť nerest nie je dosť. Ani chorý sa nepoteší, keď vidí len lekára a čuje všetko zlé o sebe. Treba liek a zdravie. Treba zdvojnásobiť úfnosť, že Spasiteľ nás miluje a nechce náš večný pád za nič. Poklad svojho milosrdenstva ešte nevyčerpal. Preto vrhnúť sa do jeho náručia a prítúliť k jeho srdcu — a dúškom nabrať odtiaľ sily do ďalšieho života, to je veľký dar za nádej a druhý prídavok dobrých exercícií. **J. Haranta.**

Presýtenosť.

Postretával som sa v posledných mesiacoch s ľuďmi, ktorí mi dokorán otvorili srdce aj dušu. A záver rozhovorov bol u mnohých ten istý: Všetkého už mám dosť! Nechce sa mi ani čítať ani študovať, nebaví ma ani spolkárnenie, už ani do toho kostola akosi nerád chodievam; ešte na omšu ako tak, ale na tú kázeň nie. Práca ma unúva, najradšej by som odišiel niekde do neznáma, kde by som žil sám pre seba.

Hej, dnešný človek všetkého má dosť. To je pocho-

piteľné. Lebo všetko, čo mu dnešok dáva s americkou rýchlosťou, s tou istou rýchlosťou ho aj opúšťa, a potom chudáčisko pýta sa, čo teraz. Keď hľadáme príčinu tejto únavy, nespokojnosti, po dlhom uvažovaní prideme na starú pravdu, že človek ani nemôže byť tu na svete spokojný, lebo nie je pre tento svet stvorený. Keby všecko našiel na svete, po čom túži, nuž veru nezatúžil by po nebi, po lepšom záhrobnom živote. Ale táto skutočnosť svedčí tiež o niečom inom. Zem je bohatá, hmotných bohatstiev máme nadostač, len ich spravodlivo rozdeliť; nuž po tejto stránke človek mohol by byť spokojný; no jednako je nespokojný. To preto, že hmota je pre neho primálo, aby ho uspokojila; človek je bytosť vznešenejšia, vyššia ako tuzemské hodnoty, preto nenachádza v nich ukojenia. Pri všetkom prepychu, keby bol až po hlavu ponorený do hodnôt pozemských — hmotných alebo duchovných — jeho duša bude kvíliť, stenať, bude túžiť po šťastí, ... nikdy neprestane túžiť po Bohu! Prečo? Lebo stvorená je pre Boha.

Aj dnešný človek je nespokojný, unavený, lebo nespokojná je jeho duša! Tá stratila Boha, alebo nemá ho dokonale; preto blúdi slzavím údolím a hľadá šťastie. Preto ľuďom musíme ponajprv dať Boha, lebo tak im vrátíme šťastie, spokojnosť a životnú radosť. Boh nám dá všetko, a nikdy ho nezunujeme, nikdy sa ním „nepresýtíme“; okrem neho nič nás dokonale „nenasýti“, neuspokojí.

Dr. Müller.

O umení.

Umenie ako každá iná činnosť ľudská vyznačuje sa tvorením. Je prejav dokonalosti ducha, ktorého činnosť vyznačuje sa tým, že hmotu formuje a zdokonaľuje, lepšie povedané, hmote vtlačá pečať svojej myšlienky. Na hmote zvýrazňuje svoje najvnutornejšie pohyby duše, to iest všetku náplň myšlienkovú a citovú. Práve tým sa líši umenie ako prejav a činnosť ducha od ostatných iných prejavov ľudského života, že činnosť je zamierená smerom nahor ku kráse a do hĺbky smerom k pravde, odkiaľ vychádza svetlo myšlienky a kde sa nalieva citová oblasť tajomným balzomom blaženosti, aby v pravej chvíli, keď dozreje oplodnená myšlienka, intuíciou krásy vnuknutá, bola schopná nielen vnímať a poznávať, ale z poznaného materiálu pretvárať a zdokonaľovať podľa požiadavky tvorivého ducha, smysel, ktorého spočíva v bázi ku kráse a velením toho všetkého, čo nesie po sebe stopu dokonalej blaženosti.

Umenie je úsilie ducha zmocniť sa hmoty a pre-

tvorí ju duchom krásy myšlienky v dokonalé dielo. Dielo také, ktoré zo seba vyžaruje náplň krásy ako žiar svetla a formy, vyvierajúcej zo žriedla bytia a neko-
nečnej náplne citovej oblasti. Umelec tým, že tvorí, pretvára a zdokonaľuje hmotu. Ako by napodobňoval vo svojom tvorení samého Boha Stvoriteľa; no nie to-
tožne, ale len obrazne a symbolicky, nakoľko nie je v jeho moci z ničoho dačo stvoriť, ale už Bohom zo stvorených vecí hmotných pretvorí ich v dielo takej hodnoty a formy, ktoré už nemá na sebe pečať hmotnej neživej veci, ale životnosť diela života ducha, ktorý je pôvodu božského a smeruje všetkými prostriedkami k plnému božstvu, v ktorom spočíva všetka náplň svetla lásky a krásy, jediný to zdroj smyslu života a v prenesenom význame diela, utvoreného úsilím dokonalého umelca.

Umelecké dielo je vnútorný prejav duše umelcovej. Je prejav celého človeka v plnej dokonalosti človeka, ktorý má z čoho dávať a nevyčerpatelný zdroj sily ducha z poznaného pretvárať a z prežitého dobra tešiť sa a obšťastňovať iných, práve tou krásou a tým svetlom lásky, ktoré je náplňou všetkých hodnôt bytia a smyslu života. Len dielo, ktoré zvýrazňuje dokonalú náplň hodnôt má charakter umelecký. Preto každý umelec, ktorý je povoláný pre zvýrazňovanie tých najhlbších vnútorných hodnôt, musí sa životom pretvoriť a zdokonaľiť po najvyššiu oblasť citovej blaženosti a rozumového poznania, aby takto z poznaných a prežitých právd vedel ovládať hmo u a sformovať ju podľa zákona ducha lásky a krásy v diele, ktoré nesie stopu a pečať božstva v zrkadle dôstojnosti a plnej blaženosti.

Hrobov.

O kritike.

Nemyslím na vedeckú alebo na literárnu kritiku. Dneska sa kritizuje vše ko, aj ohováranie, osočovanie pomenovali kritikou. A ľudia naozaj veľmi radi kritizujú. No práve pre rozličné názory a úsudky v takejto kritike veľmi často vznikajú nedorozumenia medzi priateľmi, a zvyčajne býva ú znamením, že taká o kritika nevychádza z lásky, ale skôr z nenávisťi. Keď niekto nesúhlasí s ich názorom, rozčulujú sa a zarmucujú. Pravda koreň toho všetkého je sebaľáska, lebo aj v kritizovaní hľadajú seba samých a nevedia, že práve preto ich úsudok je vonkoncom nesprávny. Pre tých, čo takto radi kritizujú iných, odporúča sa, aby úsudok, ktorý chcú uplatniť na iných, doslovne uplatnili na sebe samých. Iste v srdci pocítia, či je to príjemné alebo nie.

No nech už bude pocit zo sebakritiky akýkoľvek, treba sa poušľovať uplatniť ho vo vlastnom živote, a potom takáto kritika naučí nás správne posudzovať život blízkých, lebo správne budeme hľadať na svoj život.

Dr. Müller.

Čo je šťastie?

Je letné svieže ráno. Vláčik unáša nás smerom k Gennazzano, k milostnému obrazu Matky dobrej rady, kam nezanedbávame putovať každé prázdniny. Zastavujeme v Palestrine, v starorímskom Praeneste. Moju pozornosť upútal na nástupišti asi dvanásťročný chlapec — kolportér, predavač novin: hrbatý, sražený v pleciach, s nepomerne veľkou a nesúmernou hlavou, s krátko ostrihanými čiernymi vlasmi. Pritom zvláštny a dojímavý výraz spokojnosti a šťastia zrkadlil sa mu v oduševnenej tvári. S úprimnou opravdivosťou a živostou, vlastnou Talianom, vyvolával názvy svojich časopisov, ktoré držal jednou rukou pod pazuchou a druhou horľivo podával kupujúcim vo vlaku... Vykonať svoje poslanie.

Áno, plnil s ozaštnou vierou a láskou svoje poslanie tu na zemi, plnil vôľu božiu, to je dosť, v tom je šťastie!

Posudzovanie.

Z mravouky vieme, že nikoho nesmieme pokladať za zlého, kým sa mu to jasne nedokáže. No vieme, ako mnohí katolíci posudzujú svojich blízkých, na má keď ide o ich náboženský život! Orlím okom vyhľadávajú ich chyby, vyňuchávajú slová, ktoré by sa mohli zle vysvetliť, vytrhujú ich slová zo súvislej reči, aby sa mohli nad ním pohoršiť. Prečo to robia? Lebo bližnému nedôverujú a sebe až veľmi. Lež aj Evanjelium vraví, že boží kedysi farizeji, čo v sebe dôverovali ako v spravodlivých, ale spravodlivosti v nich nebolo. Základ dôvery k bližnému je pokorné smýšľanie o sebe. Nikdy sa nesmieme preceňovať: Len ja to môžem, len ja to dokážem. Kto seba dobre pozná, vie, že ako často chýbi, ako často potrebuje zhovievavý úsudok, lebo toľko ráz mal ten najčistejší úmysel a toľko ráz to dopadlo celkom ináč, kriticky. Preto usilujme sa mať dôveru aj v dobrý úmysel spolubratov, nevykladaťme hneď zle, keď u nich niečo potom mohli vyčítať ako nedostatok alebo hriech. Takáto nedôvera je znamením nedostatku lásky a nadbytku pýchy. O tých ľuďoch vyslovil Kristus Pán svoje strašné beda. Dr. Müller.

Kde je vlasť -- domov človeka?

Všade sme cudzincami a pútnikmi. Tu v Ríme v cele č. 106, i v S., i v M., i v O., i v Bratislave... Nikde nemáme stáleho miesta... Peregrinamur. Ani hrob nie je našim trvalým bydliskom, našim domovom... Ani rodisko. Ani rodičia nie sú našim bezpečným útočišťom a trvalým miestom odpočinku. Nič ota je našim východiskom — Boh je našim Stvoriteľom. Boh je našim cieľom. Život a čas je putovaním... Peregrinamur a Domino — peregrinamur ad Dominum... Večnosť je našim domovom, našim stálym príbytkom. Večnosť s Bohom — šťastná, alebo večnosť bez Boha...

Zmilovanie, Pane!

Obcovanie človeka.

Streda 22. júla 1942. Čakám vo voze vicinálnej elektrickej dráhy pri hlavnej rímskej stanici Termini. Pozorujem. Od stanice prúdia chvatne zástupy ľudí, hnaných svojimi myšlienkami a úmyslami... Bože, na čo myslíme. čím sa dávame celkom zaujať? Hmotnými malichernosťami, okolím na dosah ruky alebo krátkozrakého pohľadu. Ty si nám nablízku, Bože, ale naše oči sú držané, aby ňa nevidely. Ty si ako za nepreniknuteľným múrom, za čiernym, nepriesvi'ným sklom. — a my bezstarostne kráčame pozdĺž neho, nehľadajúc ani aspoň občasných priehľadných oblôčikov. A ty si nám nablízku, ty živý, ty si náš život, ty si smyslom nášho života. s ktorým sa stretneme, len čo dospejeme na koniec tejto chodby, ohradenej so všetkých strán nepriehľadným múrom, a len čo prejdeme cez bránu smrti...

Ty si nás vyslal na životnú púť, ty bedlíš nad nami — a my sme ďaleko od teba najvznešenejšou činnosťou svojej bytosti... Ako nerozumné deti upútať oči svojho rozumu a záujem svojej vôle, svojho srdca a svojho citu na hmotné, prchavé bubliny...

Ó Pane, otvor nám oči! Ó Pane, prenes ťažisko nášho ducha a nášho srdca za múr viery, k sebe...!

Ivan Mariánov.

Kresťanstvo a práca.

Ktorési zahraničné cirkevné noviny, napísaly k 1. máju, ako sviatku národnej práce toto: Povinnosť pracovať neprišla na ľudí ako kľatba pri vyhnaní z raja podľa kresťanskej viery, ako je to, žiaľ, ešte vždy rozšírené vo viere na vidieku; lež kľatba, ktorú priniesol

odvrat človeka od priateľstva s Bohom, urobila prácu námahavejšou, ťažšou a menej výnosnou. Ako by aj mal človek, boží obraz, žiť bez sily tvorivej činnosti, bez schopnosti môcť tvoriť vlastne, keď sám Boh dokončil stvorením prvé a najdokonalejšie zo všetkých diel, a ak sa vecne pôsobenie a tvorenie uznáva za jeho večný zákon bytia? Preto ostala práca, ku ktorej je človek už od prírody povoláný, aj po vyhnaní z rajského žitia, vysokým dobrom, premenila sa na prostriedok a nástroj na oslobodenie z pút viny, ostala najúčinnejšou zbraňou, keď vyšiel boží rozkaz človekovi, aby bol pánom zeme a aby postavil sily prírody do svojej služby. Národy pred Kristom preto v protiklade s Bohom považovali prácu za najväčšie zlo a prevádzali vládnutie ako potlačovanie pracujúceho stavu otrokov. Preto postoj kresťanstva k práci musel získavať vo vykorisťovaných vrstvách pre kresťanské učenie, ktorého majster sa nehanbil ručnej roboty, ako zlé chápaný súciť s najbiednejšími. Lahkovážna reč o kresťanstve ako zo sveta utekajúcom akiste vyšla z duchovného postoja, práci nepriateľského. Ešte aj v mníštvě ostala zachovaná práca ako najvyššia prirodzená hodnota človeka. A dejiny benediktínov v prvých storočiach svedčia o obdivuhodných prednávrhoch idey práce do najďalších krajín. — Anglický opát a cirkevný učiteľ Beda, rozpráva o istom vysokom úradníkovi zeme, ktorý prišiel so sekerou a toporom do kláštora, aby tu nerušene mohol slúžiť Bohu ručnou prácou.

A. L.

Dielo tvojich rúk.

Pravdy, ktoré sa nás najbližšie dotýkajú, najmenej si uvedomujeme. Obchádzame ich bez toho, žeby sme ich spozorovali a ďaleko v hĺbinách hľadáme to, čo Boh postavil k bránam našich príbytkov a čo nebudáme v každodennom blúdení.

Viem, že ma Boh stvoril a nazdávam sa, že chápem taje tejto pravdy. Táto zrejmá skutočnosť vyznieva mi tak všedne, že nepokladám za potrebné uvažovať o nej.

Viem, že ma Boh stvoril, tak ako viem, ako ma volajú. Preto sa usilujem zaoberať sa zdanlivo časovejšími ťažkosťami; že ma Boh stvoril, to je pre mňa stará vec, starodávna udalosť, ktorá bola svojho času zaznamenaná a od ktorej ma delí dlhá reťaz dní. Keďysi som vznikol z ničoty a teraz som: to je všetko. No, aké vznešené dôsledky plynú z tejto základnej pravdy?

Skutočne základnej! Že som bol stvorený, to nie je

iba všedná udalosť, ktorá sa raz prihodila, ale stála skutočnosť. Bol som stvorený: No, účinky tohto stvorenia siahajú aj do prítomnosti, čiže príčinou môjho jestvovania je Boh. Človek nedosáva bytie ako almužnu, totiž aby ju prijal a z nej žil; ten, ktorý dostane almužnu, ten už je a žije. Podobným spôsobom nemožno získať dar bytia, lebo Boh z nicoty vytvára toho, koho obdarúva životom.

Ako si sám nemôžem dať život, tak isto nemôžem sa udržať pri živote. Boh je tá stála sila, ktorá ma zachováva v bytí. Veď nestačí, aby som bol stvorený. Aby som jednoducho bol, musím byť stále v dosahu božích rúk. Čas tu nehrá hlavnú úlohu. A keby som žil stáročia, moje „ja“ bude aj vtedy závislé na Bohu tak, ako v predvečer môjho vzniku. Ani vtedy nebudem súci samostatného jestvovania, lebo jestvovanie nikdy sa nestane mojím imaním.

To je len hra fantázie, keď si namýšľame, že sme obdržali dar jestvovania raz navždy, že k Dobrodincovi nás nič neviaže, iba povďačnosť. Mýlime sa, ak si chceme nahovoriť, že týmto darom stali sme sa zo žobrákov neobmedzenými páni. Nie! Stvorenie nie je jednorázový dar, ale ustavičná závislosť, pretože sme vždy odkázaní na tvorivú silu. Moje jestvovanie tak závisí od Boha, ako ozvena od zvuku, ako odrazené svetelné lúče od zdroja svetla.

A uznať túto závislosť v jej úplnom rozsahu znamená pokloniť sa pred tým, ktorý je prameňom môjho života a byť mu poslušný. Som ustavične v jeho rukách. Z nich vyteká prúd môjho života.

Môj život je ako hlina, ktorú stvárajú hrnčiarove ruky; môj život je nič v rukách tkáča, ktorý jej udáva smer; môj život je rastlina, strom, ktoré záhradník strihá a orezuje, aby rástly podľa jeho vkusu.

Na dne mojej duše čosi, čo ma privádza do súzvuku s božím dielom. Do hĺbín mojej duše je vpísané, že som dostal svoje bytie. Moje vedomie vie to, pretože môžem poznať svoju prirodzenosť a stálu závislosť. Niet teda väčšieho zla ako neuznať to. A toto je hriech. Popierať túto závislosť znamená uvrhnúť sa do duševnej smrti.

Aká škoda, že pokora a poslušnosť nie sú druhou mojou prirodzenosťou. Odvtedy, čo katastrofa hriechu porušila moju pôvodnú nevinnosť, mojou zásadou je „neslúžim“. Môj život je presiaknutý nezriadenými túžbami. Pokladal som božiu ruku za neobyčajne tvrdú a prisnu, utekal som od nej ako nerozumný divoch.

Prečo?

Aby som znova našiel slobodu!

Akoby prvou podmienkou slobody nebolo podriadenie sa zákonom.

Akoby som bol skutočne slobodný preto, lebo som prestal byť, čím som: tvorom úplne závislým od Boha.

Nazdávam sa, že ak sa od neho odpútam, budem svojím pánom. A v skutočnosti dovoľím, aby ma ovládla bezhlavosť, neporiadok, nesúladi.

Dielo tvojich rúk!

Hoc by mojím životným programom bolo milovať božiu ruku, ktorá ma stvorila a aj teraz udržuje. Musím milovať tú ruku, z ktorej nemôžem újsť, lebo nikto sa nemôže vymknúť z dosahu tvojich rúk (Job, 10, 17.) A keď ma navštívia prijemní, alebo neprijemní hostia neviditeľnej Prozreteľnosti, ak ma bude život hádzat z miesta na miesto, ak ma postaví do tmavej noci všetlíjakých nebezpečenstiev— aj vtedy úfam (Z. 26, 3). Ani vtedy neklesám. Nesmiem opusťiť božiu ruku, ale silne sa jej pridrižavam. Musím zostať tým, čím mám byť, bytosť závislá od Boha-Stvoriteľa. Tak budú moje poklady, statky a jediné pravé imanie zabezpečené.

Boh musí byť mojím šťastím a pýchou, lebo som jeho stvorením a ním zostávam. Ak niečo je vo mne obdivuhodné, tak je to jeho stvorenie. V jeho rukách je moja istota a uspokojenie. Ani smrť ma nemôže odlúčiť od neho, ak ma chráni a stráži jeho ruka.

Bože môj, daj mi všetko, čo mi chýba a čo je mi potrebné. Daj, aby sa mi zaľúbila pokora. Daj, aby som uznal, že úplne závisím od teba. Veď táto závislosť je čosi vznešené a silné, čosi nevšedné a veľké. Je predpokladom každej tvorivej sily. Podobá sa závislosti koreňov od zeme, listov od konárov. V okamihu, keď odpadne list z konára, stáva sa hračkou vetra. V okamihu, keď sa osamostatnil, stal sa mŕtvým bezduchým listom.

V okamihu, keď som sa odpútal od teba, Pane stal som sa hračkou vetra, obeťou hrišnej namyslenosti. Vypovedal som službu tvojím zákonom a zanevrel som na volajúci hlas milosti.

Preto oddial odo mňa, Pane, každú zaslepenú tvrdohlavosť, nespokojnosť a nerozhodnosť! Rozžeň tmy mojej namyslenosti. Nech ich prerazia lúče tvojej milosti. Daj, aby som poznal a uznal pravú, veľkú skutočnosť, že nič nie je krajšie, mohutnejšie, nič svätejšie, ako že som dielom tvojich rúk.

Charles, S. J.

Najstaršia biotyponomia človeka.

Termínom biotyponomia človeka alebo pod. sa označujú pokusy o akusi sústavu konštitutívnych typov ľudských, teda nie systematika v smysle fyzickej antropologie. Teraz sa teší zvláštnej obľube známa moderná sústava Kretschmerova. Karol Slavoj Amerling, lekár, prírodospytec a filozof v Prahe, priateľ Slováka Hroboňa, s ktorým bol duchovne príbuzný, stanovil už r. 1862 prvý systém ľudských typov v uvedenom slova smysle. Zo svojej neobyčajnej veľkej psychologickéj a inej skúsenosti vypracoval prehľad, ktorý bol nielen dušeslovný, ale podložený tiež anatomic-ky (ba, aj histologicky). R. 1862. vydal v Prahe prácu o tom pod názvom „Über die menschlichen Triebe und ihre Type“. R. 1865. o tom rozprával v Prahe vo fyziokratickej spoločnosti a prednášal v Karlových Varoch na sjazde nemeckých prírodospytcov a lekárov. Táto prednáška sa tam stretla s živým záujmom: Amerling jedno popoludnie v zvláštnej uzavretej schôdzi vyšetroval — na vyzvanie — rad osôb tohto sjazdu a oznamoval im potom svoju klasifikáciu a vytkol každému niektoré jeho osobné zvláštnosti; shodovalo sa to vraj veľmi dobre. Aby jeho výsledky neupadly do úplného zabudnutia, uvádzam tu stručne jeho prehľad. Svoju sústavu rozdelil na štyri väčšie skupiny a každú z nich na niekoľko užších, dovedna 13. Je to asi nasledovné. (Svoje skupiny označil vhodnými gréc-kyymi názvami.)

Prvá skupina sa skladá z troch typov: 1. prvá sa volá **heuronomi** a je vyznačená nutkaním (pudom) po novote; 2. **dioikéti**, totiž tí, čo majú veľký význam rodinný, a 3. **patridonomi** sú obetaví vlastenci.

Druhá skupina má štyri typy: 4. **mimeti** čiže **phlyarovia**, známi konzervatívni napodobitelia iných; 5. **homiléti**, vynikajú spoločenským pudom; 6. **blastovia**, nadaní veľkou smierlivosťou a 7. **synagórovia**, prototypi praobyčajných táravých ľudí.

Tretia skupina má najviac typov, totiž päť; rozoznávajú sa v nej 8. **psychozoterovia**, čo sa neustále strachujú o život; 9. **timonomi**, majú zvlášť vyvinutý význam pre časť; 10. **archonomi** sú panovační; 11. **chrématí** radi zarábajú a nakoniec 12. **prostati**, rodení vodcovia iných.

Napokon štvrtá skupina obsahuje jediný typ, totiž 13. **hosionomi**; u týchto patrí totiž k prirodzenému charakteru riadny život konfesijný.

Kto má živšie styky s ľuďmi a podobný taxono-

mický záujem, môže po prípade kontrolovať zo svojej skúsenosti, či a ako je táto sústava odôvodnená. Nesmieme ovšem zabudnúť, že existujú tiež menej určité typy, rôzne prechody atď., a že celé počínanie príliš hlboké vedecké podklady ani nemôže mať, teda nesmie byť nijak preceňované. No, bolo, je bude v móde a prakticky v styku s bližným môže mať svoju nejakú cenu

Dr. Fr. Babor.

Duševná plytkosť.

Pri rozhovore s priemerným veriacim katolíkom máme veľa možnosti nazrieť mu do srdca a poznať jeho duševnú alebo náboženskú zrelosť. Mnohým našim katolíkom chýba duševná hĺbka, lebo prevláda u nich duševná plytkosť. Nenazreli do hlbok duchovného náboženského života, preto ani do nich hlboko nevnikli. A človek chce poznať príčinu tohto zjavu, ktorý, ako vravím, je dosť častý. Napohľad je to varí čudné konštatovanie, veď Slovák je človek od koreňa veriaci, a naša inteligencia tiež nie je neviem aká, ale v základoch veriaci. To je teda pravda. Nuž ale duševná plytkosť tu je, to je fakt; načim iba poznať príčiny tohto zjavu. No a tých príčin je neúrekom veľa. Odkryjem aspoň jednu: Nezáujem o hlbšie poznanie katolicizmu a duchovného života vôbec. Koľko času venujú naše panie popoludňajším rozhovorom o „ničom“? No desaťminútová kázeň pri svätej omši je dlhá! Čo sa všetko číta v našich rodinách? A keď sa spýtate na vážnu duchovnú knihu, dostanete takrečeno bigotnú odpoveď: Je to prísväté, veľmi ťažké, veľa sa tam filozofuje, mňa to akosi nezaujíma a pod. Koľko hodín naši ľudia presedia v kaviarňach, v biografiach, po všelijakých zábavných miestnostiach, kde okrem akéhosi rozptýlenia duševne neziskajú nič. No, nemajú chvíľočku v nedeľu popoludní na litánie, alebo na krásfučnú adoráciu v kostole. Tak to ide rad radom, a náš katolík ostáva až do smrti pri katechizmových znalostiach svojho náboženstva. Nečudujeme sa preto, že sa nevie rozohniť, nadchnúť pre sväté veci Cirkvi katolíckej, že hlboký náboženský život je pre neho farchou, že všetko koná iba preto, že aj „naši starí to tak robievali“. Ostávame napovrchu, preto ai náš náboženský život je povrchný, teda plytký. Náš človek mal by sa už raz spamätať a uvedomiť si, že v katolicizme je rozšírené všetko, čo dnes je a v budúcnosti bude otázkou, preto náidem si čas na to, aby som nazrel do hlbín svojho náboženstva a vedel z neho a podľa neho žiť.

Dr. Müller.

Spomienka na detstvo.

Detstvo nás blaží a hreje. Závidíme deťom, ako si bezstarostne žijú svoj malý život. Chceli by sme byť večne deťmi, lebo chceme byť naveky šťastní. Pomaly však v živote opúšťame, čo je detské, hoci neúprosný zákon rastu a večného napredovania nezráňa v nás rozpomienku na časy detstva. Kedykoľvek nás v živote niečo zabolí, a je toho zaiste dosť, skryjeme sa nenápadne pod hreúci plášť tejto rozpomienky. Kedykoľvek nás premôže túžba utiecť zo sveta a od ľudí, zastavíme sa v mysli a stúlime sa do svetlej svätyne nášho detstva.

J. Haranta.

Fable converue.

V „osvietenom“ XVIII. a v pomýlenom XIX. storočí bolo v móde obviňovať katolícku Cirkev z nepriateľstva k vede a medziiným sa tu tiež poukazovalo na to, že pápež **Bonifác VIII.** zakázal pod kliatbou piť ľudské mŕtvolu, aj keby to bolo k vedeckým účelom. Že slávny taliansky anatom **Fallopia** (tuba Fallopie = ovidukt v ľudskej anatomii) bol kanonikom, to každý nevie. Najslávnejší dosiaľ anatom všetkých vekov **Jozef Hyrtl** vo Viedni venoval tejto veci zvláštny dôkladný spis, v ktorom túto báchorku pádne vyvrátil. V stredoveku bolo v obyčaji pochovávať veľmožov, čo za vojnových ťažení padli ďaleko od vlasti, týmto nepekňým spôsobom: Celá mŕtvola sa vyvarila, mäkké častky sa odstránili a očistené kosti sa potom zabalili a poslaly do vlasti dotýčných zomrelých, kde potom boli pochované na cintárinách. Že sa pri tomto nechutnom postupe nepekne žartovalo, je pravdepodobné a ľahké. A preto **Bonifác VIII.** zakázal tento nepekňý úkon a nič iného. Tak bol pochovaný aj svätý **Ludovít**, francúzsky kráľ, **Ludovít** manžel svätej **Alžbety** a i. **Bonifác VIII.** sám tiež bol prírodospytcom a mal aj o anatómiu vedecký záujem. **Hyrtlov** zásluhný čin vykonal svoju úlohu, no, to nevadí, aby sa v istých kruhoch donosiaľ udržovalo tvrdenie, že **Bonifác VIII.** zakázal anatómiu. Lož má krátke nohy, ale veľmi dlhý chvost. **Mundus vult decipi.**

Dr. J. F. Babor.

LITERATÚRA.

Msgr. prof. Dr. JOZEF HOLZNER: Svätý Pavol. Z nemčiny preložil Valentín Kalinay. Vydal SSV v Trnave 1945. 524 strán, 6 kresieb, 17 obrazov a 1 mapa, broš. 160 Kčs, viaz. 220 Kčs. O nemeckom vydaní Holznerovej štúdie o svätom Pavlovi v Smere sme už referovali (I. 186). Pavlove idey a vôbec Pavlov duch sa núka aj dnešným časom. Hlboké pretvorenie národov v Krista — povedali by sme — návrat ku Kristu, to je istotne jediné východisko zo súčasného myšlienkového aj hospodárskeho zmätku. A apoštol národov opísal Krista a jeho význam pre ľudstvo najdokonalejšie. Aj H. svätý Pavol nie je obyčajným životopisom, lež psychologicko-dejinnou štúdiou obrátenia Šavla, v osobe ktorého je zvyraznená duševná problematika nás všetkých. Pravda, Pavol bol vyvolenou nádobou; no práve preto v jeho osobnosti máme načrtnutý dokonalý obraz milujúceho učeníka a horlivého apoštola. Smelo môžeme povedať, že tento preklad patrí k najlepším bohovedným prínosom posledných čias u nás. Kalinayho preklad nie je násilný, mnohé pavlovské idey sú majstrovky oblečené do rúcha slovenčiny, preto kniha číta sa ľahko. Je to naozaj hostina pre tých, čo sú zvykli hľadať o nevyspytateľných plánoch božích. er.

G. K. CHESTERTON: Vybrané essey. Vydal SSV v Trnave 1945, 182. strán. Chesterton patrí k tým mysliteľom, ktorí v ľudskom diani vládu zdravého rozumu vedeli prakticky stotožniť s učením katolicizmu. Je isté, že katolícky dynamizmus vie sa vyrovnávať so všetkými časovými smermi, no zvyčajne ticho, nedáva to na bubon. Preto niektorí odsudzujú katolicizmus ako prežitok minulosti. Chesterton preniká do vzťahov ľudského diania a konania a rukolapne ukazuje, že každý takýto prejav vykonaný v duchu vyskúšaných katolíckych zásad je najkrajším ovocím života podľa zdravého rozumu. -er.

MAROS MADAČOV: ŠTUDENTI NA SLOVIČKO. Vydal SSV v Trnave 1944. Popri knižkách: Čisté svedomie, Lalia medzi tŕňami, Charakterný mladík, Pamätaj na Stvoriteľa atď., veľmi dobrá knižka pre študujúcu mládež. Chce byť rozšieváčom dobrého semena v ich srdciach a aby zrnká dobrých poučení nepadly vedľa cesty, ani do skalnatej pôdy, ani do tŕnia, ale do dobrej zeme a priniesly hojnej úrody. Vidieť, že autor pozná mladé duše a vie k nim hovoriť od srdca k srdcu, aby poznaly duchovný

život, aby svedomíte konaly svoje povinnosti v škole, aby sa naučili lietať na vlastných krídlach a na rozcestí hľadely na božiu vôľu. —bh.

GRAZIA DELEDDA: Eliáš Portolu. Román. Preložil Bohuslav Hečko. Vydal SSV v Trnave 1945, 180 strán, broš. 60 Kčs, polpl. 87 Kčs. Deledda v Taliansku patrí k popredným katolíckym spisovateľkám. Témou jej románov je najzákladnejšia a najjednoduchšia ľudská dialektika: prechod od nenávisťi k láske. Náboženské pohnútky hlboko sa vrývajú do všetkých dejov, preto ich výchovný význam je veľký.

JÁN KRESÁNEK — LADČAN: Ohnivé z'ato. (Lúče „Y“). Vydal SSV v Trnave 1945. 205 strán, broš. 62 Kčs, polpl. 89 Kčs. Pútavý román — dejove z našich čias — pre mládež.

MÁRIA SCHLUMPF: Náboženstvo pre matku a dieťa. Preložil Dr. Jozef Leščák. II. Vydanie. Vydal SSV v Trnave 1945. Prvé vydanie tejto knižičky rýchlo sa minulo. Dielko vyniká konkrétnym a jasným vysvetľovaním známych, ale do hĺbky dosť často nepremyslených pojmov, ako je napr. hriech; porov. str. 69. Názorne rieši otázky, o ktorých školské katechizmy mlčia. Odporúčame.

FRAŇO SVOBODA: Dievča a zvon. Legendy a rozprávky o Matkej Božej. II. vydanie. Vydal SSV v Trnave 1945. 52. strán. po 48 Kčs. Pre našich najmenších veľmi milé rozprávky, ktoré ich naučia milovať Matku najnežnejšiu s Ježiškom.

MIRKO MATYÁŠ: Jsem číslo 17.100. Vydal Václav Petr v Prahe 1945. 81. strán po 24 Kčs. Koncentračné tábory majú dnes povest hrubého, neľudského barbarstva, ktoré ľudsky ťažko pochopíť. Kde chýbala viera v Najvyššieho, tam ľudský rozum so svojou technikou vyhlásil sa za boha a podmaňoval si kde koho. Ako to vyzeralo, kde vládli ľudia bez ľudského citu, bez úcty k Bohu, o tom najlepšie svedčí táto knižička. Písal ju človek, ktorý v koncentračnom tábore bol iba číslom... To nám všetko vraví. Prečítajte si ju. —er.

MÁRIE PRUŠAKOVÁ: Stráň. Román. Vydalo Nakl. Václav Peter, Praha 1945. 237 strán po 60 Kčs. Román z posledných desiatich rokov. Líči napínavý zápas medzi mravnými hodnotami a záväzkami a lahtikárskym životom veľkého mesta. Naozaj, kus českého veľkomestského života. Kladné etické hodnoty v takýchto knihách mali by byť výraznejšie zdôraznené, najmä na vedúcich postavách deja. —er.